ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ALGILANAN ÇOCUK YETİŞTİRME STİLLERİ İLE SUÇLULUK, UTANÇ VE YALNIZLIK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ (BALIKESİR İLİ ÖRNEĞİ)

Göksu Gürsoy
191104101

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Psikoloji Anabilim Dalı
Psikoloji (Opsiyon: Gelişim Psikolojisi) Yüksek Lisans Programı
Danışman: Doç. Dr. Mustafa Otrar

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Temmuz, 2021

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ALGILANAN ÇOCUK YETİŞTİRME STİLLERİ İLE SUÇLULUK, UTANÇ VE YALNIZLIK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ (BALIKESİR İLİ ÖRNEĞİ)

Göksu Gürsoy
191104101
Orcid: 0000-0003-0512-5032

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Psikoloji Anabilim Dalı
Psikoloji (Opsiyon: Gelişim Psikolojisi)
Danışman: Doç. Dr. Mustafa Otrar

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Temmuz, 2021

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulutarafından 19.01.2021 tarihli *"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"* ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli *"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"* ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

TEŞEKKÜR

Öncelikle lisans, yüksek lisans ve tez sürecim boyunca değerli bilgileriyle bana yol gösteren ve sayesinde çok şey öğrendiğim değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Mustafa Otrar'a emekleri ve bana kattığı her şey için sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Gelişim psikoloğu olma yolunda hem mesleki tecrübeleriyle hem de bana kattıkları bilgilerle beni geliştiren sevgili hocalarım Prof. Dr. Nermin Çelen, Prof. Dr. Gönül Kırcaali İftar, Dr. Öğr. Üyesi Nesteren Gazioğlu, Dr. Öğr. Üyesi Seda Erzi ve Dr. Emine Burcu Tunç'a sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Tez sürecim boyunca her zaman yanımda olan, benden yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen Öğr. Gör. Dr. Barış Kardeş'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmama içtenlikle katılan Balıkesir Üniversitesi öğrencilerine, veri toplama sürecimde çalışmamı öğrencilerine ulaştıran değerli hocalarıma ve bu süreçte bana destek olan tüm dostlarıma çok teşekkür ederim.

En büyük teşekkürü ise bugünlere gelmemde katkıları çok büyük olan, varlıklarıyla bana güç veren, tez sürecimde olduğu gibi her konuda en büyük destekçilerim sevgili annem, babam ve ablama ediyorum.

Göksu Gürsoy

Temmuz, 2021

ÖZ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ALGILANAN ÇOCUK YETİŞTİRME STİLLERİ İLE SUÇLULUK, UTANÇ VE YALNIZLIK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ (BALIKESİR İLİ ÖRNEĞİ)

Göksu Gürsoy
Yüksek Lisans Tezi
Psikoloji Anabilim Dalı Adı
Psikoloji (Opsiyon: Gelişim Psikolojisi) Yüksek Lisans Programı
Danışman: Doç. Dr. Mustafa Otrar
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2021

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinde, algılanan çocuk yetiştirme stilleri ile suçluluk, utanç ve yalnızlık arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Ek olarak, algılanan çocuk yetiştirme stilleri, yalnızlık, suçluluk, utanç ile bazı sosyodemografik değişkenlerin ilişkisi de incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Balıkesir Üniversitesi'nde öğrenim gören 433'ü kadın, 187'si erkek olmak üzere toplam 620 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında, Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği, Suçluluk-Utanç Ölçeği ve UCLA Yalnızlık Ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmada, katılımcıların çeşitli demografik özelliklerine ve verdikleri bilgilere göre dağılımlarını belirlemek üzere betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Ayrıca, araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkilerin belirlenebilmesi için ANOVA, MANOVA, Bağımsız Örneklem T-Testi, Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi ve Basit Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır.

Araştırmada, anne ve babalarını açıklayıcı/otoriter olarak algılayan öğrencilerin, diğerlerine göre daha az utanç, yalnızlık ve daha fazla suçluluk yaşadıkları tespit edilmiştir. Son olarak, utançtaki artışın yalnızlıktaki artışı; suçluluktaki artışın da yalnızlıktaki azalmayı yordadığı araştırma bulguları arasındadır. Elde edilen bulgular ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Algılanan çocuk yetiştirme stilleri, suçluluk, utanç, yalnızlık

ABSTRACT

THE EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CHILD REARING STYLES PERCEIVED BY UNIVERSITY STUDENTS AND GUILTY, SHAME AND LONELINESS (THE SAMPLE OF BALIKESIR)

Göksu Gürsoy
Master Thesis
Department of Psychology
Psychology (Option: Development Psychology) Programme
Thesis Advisor: Assoc. Prof. Mustafa Otrar
Maltepe University Graduate School, 2021

In this study, the relationship between perceived child-rearing styles and guilt, shame and loneliness were examined in university students. In addition, the relationship between perceived child-rearing styles, loneliness, guilt, shame and some sociodemographic variables were also examined. The sample of the study consists of a total of 620 people, 433 of whom are women and 187 of them are men, studying at Balikesir University. The Child-rearing Styles Scale, the Guilt-Shame Scale and the UCLA Loneliness Scale were used in the research.

In the research, descriptive statistics were used to determine the distribution of the participants according to their various demographic characteristics and the information they provided. In addition, Anova, Manova, Independent Sample T-Test, Multiple Linear Regression Analysis and Simple Linear Regression Analysis were used to determine the relationships between the variables of the research.

The study determined that students who perceived their parents as explanatory authoritarian experienced less shame, loneliness and more guilt than others. Finally, the increase in loneliness increases in shame; among the research findings the increase in guilt also predicts the decrease in loneliness.

Keywords: Guilt, loneliness, perceived childhood styles, shame

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iii
TEŞEKKÜR iv
ÖZ v
ABSTRACT vi
İÇİNDEKİLER vii
TABLOLAR LİSTESİ x
ÖZGEÇMİŞ xiii
BÖLÜM 1. GİRİŞ 1
Problem 1
Çocuk Yetiştirme Stilleri 4
Baumrind'in Üçlü Sınıflaması 4
Maccoby ve Martin'in (1983) İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli 6
Açıklayıcı/Otoriter Ebeveynlik Stili 7
Otoriter Ebeveynlik Stili 8
İzin verici/Şımartan Ebeveynlik Stili 9
İzin verici/ İhmalkâr Ebeveynlik Stili 9
Yalnızlık 10
Yalnızlığın Boyutları ve Türleri 12
Yalnızlığın Nedenleri 14
Yalnızlığın Sonuçları 17
Suçluluk ve Utanç Duyguları 18
Suçluluk ve Utanç Duygularının Benzerlik ve Farklılıkları 20
Suçluluk ve Utanç Duygularının Nedenleri 22
Suçluluk ve Utanç Duygularının Sonuçları 23
Konu ile İlgili Yapılan Araştırmalar 24
Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri ile İlgili Araştırmalar 24
Yalnızlık ile İlgili Yapılan Araştırmalar 27
Suçluluk ve Utanç ile İlgili Araştırmalar 28
Amaç 30
Önem 31
Varsayımlar 31
Sınırlıklar 32
Tanımlar 32
BÖLÜM 2. YÖNTEM 33
Araştırma Modeli 33
Evren ve Örneklem 33

Veriler ve Toplanması 34
Kullanılan Ölçme Araçları 35
Kişisel Bilgi Formu 35
Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği 35
Suçluluk Utanç Ölçeği 36
UCLA Yalnızlık Ölçeği 36
Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması 36
BÖLÜM 3. BULGULAR VE YORUMLAR 38
Bulgular 38
Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri, Suçluluk, Utanç ve Yalnızlığın Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesine Yönelik Bulgular 38
Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması 38
Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması 39
Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerinin Bölüme Göre Karşılaştırılması 39
Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerinin Sınıfa Göre Karşılaştırılması 40
Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması 41
Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması 43
Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması 43
Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Yaşa Göre Karşılaştırılması 44
Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Bölüm Göre Karşılaştırılması 45
Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Sınıflarına Göre Karşılaştırılması 45
Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması 46
Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması 48
Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması 49
Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Yaşa Göre Karşılaştırılması 49
Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Bölüme Göre Karşılaştırılması 50
Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Sınıfa Göre Karşılaştırılması 50
Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması 51
Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması 52
Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri, Suçluluk, Utanç ve Yalnızlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Bulgular 53
Suçluluk ve Utanç Puanlarının Algılanan Anne Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Karşılaştırılması 53
Suçluluk ve Utanç Puanlarının Algılanan Baba Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Karşılaştırılması 55
Yalnızlık Puanlarının Algılanan Anne Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Karşılaştırılması 57

Yalnızlık Puanlarının Algılanan Baba Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Karşılaştırılması 59
Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri, Suçluluk, Utanç ve Yalnızlığa İlişkin Regresyon Analizleri 60
Yalnızlık ve Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi 60
Suçluluk ve Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi 61
Utanç ve Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi 62
Yalnızlık ile Suçluluk ve Utanca İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi 63
Suçluluk ve Yalnızlığa İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi 64
Utanç ve Yalnızlığa İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi 65
Yorumlar 65
Çocuk Yetiştirme Stillerinin Sosyo-demografik Değişkenlere Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi 65
Suçluluk ve Utancın Sosyo-demografik Değişkenlere Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi 67
Yalnızlığın Sosyo-demografik Değişkenlere Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi 69
Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri İle Utanç Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi 71
Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri İle Suçluluk Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi 74
Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri İle Yalnızlık Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi 77
Yalnızlık İle Suçluluk Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi 79
Yalnızlık İle Utanç Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi 80
BÖLÜM 4. SONUÇ 82
Özet 82
Yargı 83
Öneriler 84
EKLER 86
KAYNAKÇA 92

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Baumrind'in Çocuk Yetiştirme Stillerine İlişkin Sınıflaması 5
Tablo 2: Maccoby ve Martin'in Çocuk Yetiştime Stillerine İlişkin Sınıflandırması 7
Tablo 3: Katılımcılar İle İlgili Sosyodemografik Değişkenler 34
Tablo 4: Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları 38
Tablo 5: Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları 39
Tablo 6: Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları 40
Tablo 7: Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları 41
Tablo 8: Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları 42
Tablo 9: Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tamhane T2 Testi Sonuçları 42
Tablo 10: Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları 43
Tablo 11: Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları 44
Tablo 12: Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları 44
Tablo 13: Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları 45
Tablo 14: Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları 46
Tablo 15: Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları 46

Tablo 16: Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tamhane T2 Testi Sonuçları 47
Tablo 17: Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları 48
Tablo 18: Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları 49
Tablo 19: Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Yaşa Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 49
Tablo 20: Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Bölüme Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 50
Tablo 21: Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Sınıfa Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 51
Tablo 22: Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 51
Tablo 23: Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 52
Tablo 24: Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 53
Tablo 25: Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Algılanan Anne Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları 54
Tablo 26: Suçluluk Utanç Puanlarının Algılanan Anne Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tamhane T2 Testi Sonuçları 54
Tablo 27: Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Algılanan Baba Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları 56
Tablo 28: Suçluluk Utanç Puanlarının Algılanan Baba Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tamhane T2 Testi Sonuçları 56
Tablo 29: Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Algılanan Anne Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 57
Tablo 30: Yalnızlık Puanlarının Algılanan Anne Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tamhane T2 Testi Sonuçları 58

Tablo 31: Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Algılanan Baba Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 59
Tablo 32: Yalnızlık Puanlarının Algılanan Baba Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tamhane T2 Testi Sonuçları 60
Tablo 33: Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerinin Yalnızlık Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi 61
Tablo 34: Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerinin Suçluluk Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi 62
Tablo 35: Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerinin Utanç Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi 63
Tablo 36: Suçluluk ve Utancın Yalnızlık Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi 64
Tablo 37: Yalnızlığın Suçluluk Üzerindeki Etkisine İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi 64
Tablo 38: Yalnızlığın Utanç Üzerindeki Etkisine İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi 65

ÖZGEÇMİŞ

Göksu Gürsoy

Psikoloji Anabilim Dalı

Eğitim

Derece	*Yıl*	*Üniversite, Enstitü, Anabilim/Anasanat Dalı*
Y.Ls.	2021	Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı
Ls.	2019	Medipol Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Psikoloji Anabilim Dalı
Lise	2015	Balıkesir Cumhuriyet Anadolu Lisesi

İş/İstihdam

Yıl	*Görev*
2019	Gökkuşağı Otizm Eğitim ve Spor Kulübü (Stajyer Psikolog)
2019	İstanbul Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi (Stajyer Psikolog)

Alınan Burs ve Ödüller

Yıl	*Burs/Ödül*
2015	Medipol Üniversitesi Eğitim Bursu

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın anlatıldığı problem durumuna, araştırma sorularına, araştırmanın amacına, önemine, sınırlılıklara, varsayımlara, tanımlara ve kuramsal çerçevesine yer verilmiştir.

Problem

Çocuk, dünyaya geldiği andan itibaren, ilk olarak aile bireyleri ile özellikle de anne ve babası ile temas etmektedir. Ebeveynlerin çocukları ile kurdukları ilişkinin niteliği ve niceliği çocuğun kendine, diğer kişilere ve hayata karşı benimsediği düşüncelerin, tutum ve davranışlarının temelini oluşturmaktadır. Aile, kişiliğin oluşmasında, davranış ve duyguların şekillenmesinde kritik bir öneme sahiptir. Buradan yola çıkarak çocuğun içerisinde doğup büyüdüğü aile ortamının, onun hem sağlıklı bir kişilik geliştirmesi açısından hem de davranışsal ve psikolojik gelişimi açısından kritik bir öneme sahip olduğu söylenebilmektedir. Kabasakal ve Arslan'a (2014) göre, bir çocuğun ebeveynleriyle ilişkisinin kalitesi, sosyal ve duygusal gelişimi ile yakından ilişkilidir. Bu ilişkinin kalitesini etkileyen önemli faktörlerden biri ebeveynlerin çocuklarına yönelik sergiledikleri davranış ve tutumlarıdır. Çocuk yetiştirme stilleri, ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarının, davranışlarının ve beklentilerinin tamamını göstermektedir (Darling ve Steinberg 1993). Baumrind (1966, 1968) aile ortamı gözlemlerinde ve laboratuvar çalışmalarında okul öncesi çocuklarda ebeveyn-çocuk etkileşimlerini araştırmış ve ebeveynlerin çocukları ile etkileşimlerinde üç tür davranış tanımlamıştır. Bunlar; yüksek seviyede bakma, büyütme, iletişim ve düşük seviyede denetim ve olgunluk talebinin olduğu izin verici stil, yüksek seviyede denetim, olgunluk talebi ve düşük seviyede bakma, büyütme ve iletişimin olduğu otoriter stil, yüksek düzeyde bakma, büyütme, denetim, iletişim ve olgunluk talebinin olduğu demokratik stil olarak sınıflandırmaktadır. Bunlara ek olarak Maccoby ve Martin (1983) çocuk yetiştirme stillerini kabul ve kontrol olmak üzere iki boyutta incelemişlerdir. İki boyutun kesişiminden açıklayıcı/otoriter, izin verici/şımartan, izin verici/ihmalkâr ve otoriter olmak üzere dört farklı çocuk yetiştirme stili ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak,

bütün ebeveynler farkında olarak veya olmayarak çocuklarına yönelik farklı davranışlar sergileyebilmektedirler. Bazı ebeveynler çocukları üzerinde baskı kurarken bazıları daha fazla sevmekte bazıları istenmeyen çocuk gibi davranmakta bazıları ise hoşgörülü bir şekilde yaklaşabilmektedir (Yavuzer, 2009).

İnsanları anlamada, düşüncelerini ve davranışlarını anlamlandırmada duygular çok önemli bir rol oynamaktadır (Tuğrul, 1999). Yalnızlık, suçluluk ve utançta her bireyin farklı nicelik ve nitelikte deneyimleyebileceği, kişinin davranış ve ruh sağlığını etkileyebilecek duygulardır. Literatür incelendiğinde yalnızlık, kişinin mevcut olan sosyal ilişkileri ile yaşamak istediği sosyal ilişkileri arasındaki tutarsızlıktan kaynaklanan, kişiyi rahatsız eden ve hoşa gitmeyen öznel yaşantılar olarak tanımlanmaktadır (Perlman ve Peplau, 1981). Her insan hayatının belli bir döneminde yalnızlık duygusunu deneyimleyebilmekle birlikte yaşanılan süre uzadığında ve artık kişinin yaşamını olumsuz yönde etkilemeye başladığında bu durum normal olmaktan çıkabilmekte, kişilerin bedensel ve ruhsal sıkıntılar yaşamalarına neden olabilmektedir. Suçluluk duygusu, yasal veya dini olarak yasaklanan, ahlaki yönden kınanan bir şey yapıldığında, toplumun ahlak kuralları ya da kişilerin kendi belirlediği içsel sınırlar aşıldığında ortaya çıkan rahatsız edici ve pişmanlık uyandıran bir duygu olarak tanımlanmaktadır. Utanç duygusu ise, bireyin içinde yaşadığı toplumun temel değer, kural ve geleneklerini ihlal ettiği, dürüst olmadığı ve tuhaf davrandığı duygusu olarak tanımlanmaktadır (Budak, 2017). Birbirlerinden farklı fakat aynı zamanda birbirleri ile ilişkili olan suçluluk ve utanç duyguları öz bilinç duygularıdır. Her ikisi de kişinin kendine veya davranışına atıfta bulunduğu olumsuz duygular olmakla birlikte sosyal yaşamı düzenleyen ahlaki duygulardır (Menesini ve Camodeca, 2008). Suçluluk duygusu yapılan davranış ile ilgiliyken, utanç duygusu kişinin kendi benliği ile ilgilidir. ‘Ben kötü bir şey yaptım’ ifadesinde kişi, ‘ben’ üzerine odaklanırsa utanç, ‘kötü bir şey’ üzerine odaklanırsa suçluluk duygusu meydana gelebilmektedir (Silfver, 2007).

Üniversite öğrencileri genellikle ilk defa kendi kendilerine yaşamaya başlamakta ve aileden farklı bir yere gitmektedirler. Kişiler bu dönemde, yeni arkadaşlar ile tanışma, tek başına olma korkusu, maddi zorluklar, kaldığı ortama alışma, ilerideki mesleği ile ilgili endişe gibi birçok problem ile karşılaşabilmektedir. Bu zorlukların yaşanması ile birlikte kişiler, yalnızlık gibi psikolojik problemler yaşayabilmektedirler.

Santrock'a (2017) göre liseden üniversite yaşamına geçişte kişi daha büyük bir ortama geçmekte, çeşitli coğrafi bölgelerden gelen hatta çeşitli etnik kökene sahip yaşıtlarıyla etkileşim içine girmekte, başarı ve performansa daha fazla odaklanmakta ve başarı ve performansı daha çok değerlendirmektedir. Üniversitede eğitim görmek için evinden uzaklaşmak durumda kalan öğrenciler, yeni kişilerle tanışma kaygısı yaşayabilmekte, sosyal ilişki kurma konusunda zorluk yaşayabilmekte ve bunun sonucunda yalnızlığı tercih edebilmektedirler. Ayrıca aileleri ile yeteri kadar vakit geçiremeyen öğrenciler, davranış şekli olarak yalnızlığı tercih edebilmektedir (Çelen, 2011). Yalnızlık hissi yaşayan kişilerin, hiç şüphesiz, aile yapısının en önemli parçalarından biri olan ebeveynleri ile olumsuz iletişim kurdukları gözlenmektedir (Kulaksızoğlu, 2011). Kültürel olarak ebeveyn stilleri değişim gösterse de ortak olan görüş doğru ve kabul edici tutumların genç üzerinde pozitif etkisi olduğu ve yalnızlık duygusunu azalttığı yönündedir (Eripek, 1982).

Suçluluk ve utanç duygusunun ortaya çıkmasında da erken dönemden itibaren ebeveynlerin çocuklarına yönelik davranış ve tutumlarının kritik rol oynadığı düşünülmektedir. Tangney ve Dearing'e (2002) göre, utanç duygusunun en önemli nedenlerinden biri kişinin anne ve babasının isteklerini yerine getirememe korkusu yaşaması bunun sonucunda terk edileceğini düşünmesidir. Ebeveynleri tarafından utandırılan çocuklar, ileriki dönemlerde başka kişiler karşısında da kolaylıkla utanabilmektedirler. Bu durum, kendilerini toplumdan izole etmeye, çekingenliğe, bireylerle iletişime geçmekten kaçınmaya ve iletişime geçtikleri zamanda yanlış yapacaklarına yönelik kaygı duymalarına sebep olmaktadır (Carducci ve Zimbardo, 1995). Ebeveynlerin bireysel başarısızlıklar ve ahlaki değerler ile ilgili çocuklarına yönelik sergiledikleri negatif tutum ve söylemler bu durumu harekete geçirmektedir (Williams ve Bybee, 1994). Üniversite döneminde kişi daha fazla başarı ve performans odaklı olduğundan dolayı başarısızlık veya hata durumunda benliğe yönelik olumsuz atıflar yapabilir ve daha fazla utanç duygusu deneyimleyebilir. Ayrıca utangaçlık duygusu yaşayan öğrenciler, sosyal ilişki başlatmakta zorlanabilir ve arkadaşlarından uzaklaşarak yalnız kalabilirler. Bu noktada ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri tutum ve davranışlar kritik bir rol oynayabilir. Aileleri tarafından sürekli aşağılanan, benliğine yönelik olumsuz eleştiriler alan bir öğrenci, başarısızlığı veya yaptığı bir hata karşısında kendi benliğini kötü algılaması sonucunda daha fazla utanç yaşayabilirken,

ebeveynleriyle daha sağlıklı ilişkiler kuran bir öğrenci başarısızlık veya hatalı davranış karşısında benliğinden ziyade hatalı davranışının farkına varabilir ve buna yönelik telafi edici davranışlar sergileyebilir.

Çocuk Yetiştirme Stilleri

Çocukların sosyalleşme sürecinde, çocuk yetiştirme stilleri araştırmacılar için bir ilgi konusu olmuş ve bu konuda birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar, farklı isimler (ebeveynlik disiplin teknikleri, çocuk yetiştirme stilleri, ebeveynlik tutumları vb.) ve boyutları (kontrol, talepkarlık, bakım, destek, kabul, ilgi, özerklik vb.) kullanılarak farklı araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu alanda yapılan bu sınıflamalardan Baumrind'in (1966, 1971a) üçlü sınıflamasından esinlenerek, Maccoby ve Martin'in (1983) geliştirdiği iki boyut ve dörtlü tipolojisi yaygın olarak kabul gören sınıflandırmadır (Gracia ve Garcia, 2009). Yapılan bu tez çalışmasında da bu sınıflandırma kullanılacaktır.

Baumrind'in Üçlü Sınıflaması

Baumrind (1966, 1968, 1971a, 1971b, 1972) çocuk yetiştirme stilleri ile ilgili pek çok araştırma yapmıştır. Bu çalışmalarda Baumrind, ebeveynler ve çocuklar arasındaki etkileşimi ve dolayısıyla çocukların sosyalleşme sürecini incelemeyi istemektedir. Bu nedenle Baumrind (1966, 1968) aile ortamı gözlemlerinde ve laboratuvar çalışmalarında okul öncesi çocuklarda ebeveyn-çocuk etkileşimlerini araştırmıştır. Bu çalışmaların sonucunda Baumrind, ebeveynlerin çocukları ile etkileşimlerinde üç tür davranış tanımlamıştır. Bunlar; otoriter, demokratik ve izin verici ebeveyn stilleridir. Diana Baumrind'in yaptığı çalışmalar, çocuk yetiştirme stilleri üzerine yapılan araştırmalara kuramsal bir temel hazırlamaktadır (Darling ve Steinberg, 1993).

Baumrind (1971b; aktaran Yılmaz, 1999) çocuk yetiştirme stilleri ile ilgili olarak ebeveyn kontrolü, olgunluk beklentisi, iletişimde açıklık ve bakım-destek olmak üzere dört boyut belirlemiştir. Ebeveynler tarafından konulan kurallara çocukların ne derece uymak mecburiyetinde olduklarını gösteren *ebeveyn kontrolü,* ebeveynlerin verdiği kararlarda çocukların fikir, düşüncelerine ne oranda saygı gösterdikleri ve çocuklarını ne derece teşvik ettikleri ve bu konuda ne kadar açıklayıcı olduklarını gösteren *açıklık*

boyutu, ebeveynlerin sosyal, duygusal, bilişsel alanda başarılı olmaları için çocuklarını ne oranda cesaretlendirdiklerini gösteren *olgunluk beklentisi boyutu,* ebeveynlerin çocukları ile olan ilişkilerinde ne oranda sevecen, samimi ve sıcak davrandıklarını gösteren *bakım-destek boyutu* olmak üzere dört boyut bu şekilde açıklanmıştır.

Baumrind (1966, 1967, 1968), bu boyutların etkileşimi sonucu çocuk yetiştirme stillerini üç başlık altında toplamıştır. Aşağıda verilen tabloda bu boyutların etkileşimi ve bu etkileşim sonucunda oluşan çocuk yetiştirme stilleri belirtilmektedir.

Tablo 1. Baumrind'in (1971) Çocuk Yetiştirme Stillerine İlişkin Sınıflaması (aktaran Yılmaz, 1999)

	Kontrol		**Açık İletişim**		**Olgunluk Beklentisi**		**Bakım**	
	Y	**D**	**Y**	**D**	**Y**	**D**	**Y**	**D**
Otoriter	*			*	*			*
Demokratik	*		*		*		*	
İzin Verici		*	*			*	*	

Y=Yüksek D=Düşük

Bu sınıflandırmaya göre, tüm boyutlarda sayılan özelliklere yüksek oranda sahip olan ebeveynler demokratik, açık iletişim ve bakım boyutlarında düşük, kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında yüksek özelliklere sahip ebeveynler otoriter, açık iletişim ve bakım boyutlarında yüksek, kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında düşük özelliklere sahip ebeveynler ise izin verici olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynlerin birçoğu, bu stillerden herhangi birini daha baskın olarak benimsemekte ve uygulamaktadırlar. (Baumrind, 1971; aktaran Yılmaz, 1999).

Otoriter stili benimseyen ebeveynler, çocuklarını uyguladıkları kurallar yoluyla kontrol etmeye ve bu sayede onların davranışlarını biçimlendirmeye çalışmaktadırlar. Bu stilin benimsendiği aile ortamlarında, ebeveynler tarafından konulan kurallara çocuğun şartsız bir şekilde uyması ve itaat etmesi oldukça önemlidir. Çocukların, ebeveynlerinin söyledikleri şeyleri sorgulaması hoş karşılanmamaktadır. Genellikle konulan kuralları uygulamayan çocuklara ceza verilmektedir. Ebeveyn ve çocuk arasında iletişim kanalları açık değildir ve genellikle fikir alışverişine açık bir aile

ortamı yoktur. Bu ebeveynler çocuklarına karşı sıcak ve sevgi dolu davranmamaktadırlar (Baumrind, 1968, 1971a).

Demokratik stili benimseyen ebeveynler, duyarlı ve sabırlı bir şekilde çocuklarını dinlemekte ve çocuklarına karşı sıcak ve ilgili davranmaktadırlar. Aile ortamında alınan kararlarda, ebeveynler çocuklarının da görüşüne yer vermektedir. Çocuklar, ebeveynleri tarafından konulan kuralları sorgulayabilmekte ve gerektiği zaman ebeveynler kuralların gerekçelerini çocuklarına açıklamaktadırlar. Ebeveynler çocukları ile sıklıkla iletişime geçmektedir. Kurallar, çocuğun sosyalleşme ve yetişme sürecinde vardır ancak bu kuralların açıklaması da ebeveynler tarafından çocuğa yapılmaktadır. Bu stili uygulayan ebeveynler akılcı ve demokratik bir yaklaşım ile çocuk yetiştirmektedir. Çocukların kendi eylemlerinin sorumluluğunu alması ve özerkliği desteklenmektedir. Bu stilde çocukların da ebeveynlerin de hakları gözetilmektedir (Baumrind, 1968, 1971a).

İzin verici stili benimseyen ebeveynler, çocuklarına oldukça fazla özgürlük tanımakta ve çocuklarına ihmale varabilecek bir şekilde kontrol uygulamamaktadırlar. Çocuklarını, aşırı davranış ve arzuları için cezalandırmamakta ve son derece hoşgörülü bir tutum sergilemektedirler. Bu stili uygulayan aile ortamlarında çocuklara sorumluluk verilmemektedir. Çocuğun yaşamını şekillendirmede ebeveynler aktif bir rol almamakta ve çocuk üzerinde herhangi bir kontrolleri bulunmamaktadır (Baumrind, 1968, 1971a). Bu ortamda büyüyen çocuklar istediklerini istedikleri zaman yapabilmektedirler. Uyumak, yemek yemek, yatmak, kalkmak, televizyon seyretmek, akşam eve gitmek belirsizdir ve son derece özgür bir ortamda büyümektedirler (Yılmaz, 1999).

Maccoby ve Martin'in (1983) İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli

Maccoby ve Martin (1983) çocuk yetiştirme stilleri ile ilgili çeşitli araştırmalar yapmışlardır. Yaptıkları çalışmalarda Baumrin'in sınıflamasında yer verdiği boyutlardan esinlenmişler fakat bununla birlikte bu boyutları iki şekilde incelemişlerdir. Bu kapsamda Maccoby ve Martin (1983) çocuk yetiştirme stillerini duyarlılık/kabul ve talepkarlık/kontrol boyutları olmak üzere iki boyutta incelemişler ve iki boyutun kesişme noktasında dört çeşit ebeveyn stili tanımlamışlardır. Aynı zamanda Baumrind'in sınıflamasındaki izin verici ebeveyn stilini de izin verici/şımartan ve izin

verici/ihmalkâr olmak üzere ikiye ayırmışlardır. İki boyutta da yüksek özelliklere sahip ebeveynler açıklayıcı/otoriter, kabul/ilgi boyutunda düşük, kontrol/talep boyutunda yüksek özelliklere sahip ebeveynler otoriter, kabul/ilgi boyutunda yüksek, kontrol/talep boyutunda düşük özelliklere sahip ebeveynler izin verici/şımartan, her iki boyutta da düşük özellikler gösteren ebeveynler ise izin verici/ihmalkâr olarak sınıflandırılmaktadır. Aşağıda verilen tabloda iki boyutun etkileşimi ve bu etkileşim sonucunda oluşan çocuk yetiştirmek stilleri belirtilmektedir.

Tablo 2. Maccoby ve Martin'in (1983) Çocuk Yetiştirme Stillerine İlişkin Sınıflandırması

		Duyarlılık/Kabul İlgi	
Talepkârlık/ Kontrol		Duyarlı/Kabul eden	Duyarsız/Reddeden
	Talep eden/ Kontrol eden	Açıklayıcı/Otoriter	Otoriter
	Talep etmeyen/ Kontrol etmeyen	İzin verici/Şımartan	İzin verici/İhmalkâr

Açıklayıcı/Otoriter Ebeveynlik Stili

Bu stili benimseyen ebeveynler, kontrol ve ilgi boyutunda yüksek davranışlar sergilemektedirler; diğer bir ifade ile hem samimi ve ilgilidirler hem de kurallar çerçevesinde hareket etmektedirler. Çocuklarının özerk davranışları için onları her zaman cesaretlendirirler fakat bunu yaparken belirli kurallar, sınırlar ve prensiplerden taviz vermezler (Yavuzer ve Demir, 2016). Bu ebeveynler, çocukları ile sıklıkla sözel alışverişte bulunmakta, sıcak ve besleyici bir ilişki kurmaktadırlar (Santrock, 2017).

Açıklayıcı/otoriter stile sahip ebeveynler, çocukları hangi gelişim evresinde olursa olsun, onlara ilgili kural ve prensiplerin altında yatan nedenleri açıklamadan, kuraların altında yatan mantığı içselleştirmesine olanak sağlamadan dikte etmekten kaçınmaktadırlar. Bu durum, kuralların olmaması ya da önemsenmemesi anlamına gelmemekte, aksine çocuğun kuralı benimsemesi, sorgulaması ve tartışmasına olanak sağlamaktadır. Bu ebeveynlerin bir diğer özelliği ise, çocuklarına kurallar ve prensipler çerçevesinde olmak koşuluyla, davranma ve karar verme ile ilgili özerklik sunma, ancak

desteğe, yardıma gereksinim duyduğu zaman onların yanında olmaktır (Yavuzer ve Demir, 2016).

Açıklayıcı/otoriter ebeveynler çocuklarını bir birey olarak görmekte, aldıkları kararlara onu da dâhil etmekte ve bir birey olarak bazı konularda çocuklarının da karar verebilmesine olanak tanımaktadırlar. Açıklayıcı/otoriter tutuma sahip ebeveynler, çocuklarına kendisini ifade edebilme şansı tanımakta ve özerk bir kişilik yapısı geliştirmesini sağlamaktadırlar (Erbil, Divan ve Önder, 2006).

Otoriter Ebeveynlik Stili

Bu stili benimseyen ebeveynler, kontrol boyutunda yüksek, ilgi boyutunda düşük davranışlar sergilemektedirler. Başka bir ifadeyle kurallar çerçevesinde hareket etmelerine karşılık, çocuklarına yeterli ölçüde sevgi, sıcaklık ve anlayış göstermemektedirler (Yavuzer ve Demir, 2016). Otoriter ebeveynler, çocuklarını katı bir şekilde kontrol etmekte ve sözel değişimi çok az kabul etmektedirler (Santrock, 2017).

Bu ebeveynler kısıtlayıcı, cezalandırıcı, çocuğun bağımsızlığına olanak sağlamayan kurallar koymaktadırlar. Çoğu konuda çocuklarının kendi koydukları kural ve prensiplere uymasını beklemekte, sorgulama, tartışma ve kendi kararlarını verme şansı tanımamaktadırlar. Çocuklarının yanlışları, sorunları veya başarısızlıklarına anlayış, destek, sıcaklık ile yaklaşmak yerine yargılayıcı, cezalandırıcı ve mesafe koyucu bir biçimde yaklaşmaktadırlar. Yani duygusal yakınlık ve empati yapma yetenekleri çok düşüktür fakat buna karşın onlardan beklentileri çok yüksektir (Yavuzer ve Demir, 2016).

İçten, yakın davranışların bulunmadığı otoriter tutumda, çocuğun benliğinin zedelendiği, kişilik ve yeteneklerini geliştirme şansının azaldığı ve güven duygusunu yitirip kaygı seviyesinin arttığı belirtilmektedir (Ulusoy, Demir ve Baran, 2005). Bu tutum ile yetiştirilen çocukların düşük sorumluluk bilinci, düşük özgüven ve düşük motivasyon eğilimlerinin fazla olduğu bildirilmektedir (Furnham ve Cheng, 2000). Bu stili benimseyen ailelerde yetişen çocuklarda benliğine yönelik negatif yargılar, kendilerine güvenmeme, “ben yapamam” düşüncesiyle yapabileceği işlere bile girişmeme, duygu ve düşüncelerini diğer insanlara aktarmada çekinik davranma gibi

olumsuz davranışlar gözlenebilmektedir. Bu stilde bireyin sosyal gelişimi de negatif yönde etkilenebilmektedir (Weilburger, 2009).

İzin verici/Şımartan Ebeveynlik Stili

Bu stili benimseyen ebeveynler kontrol boyutunda düşük davranışlar göstermelerine karşılık ilgi boyutunda yüksek davranışlar göstermekte, diğer bir ifade ile çocuklarının eylemlerine rehberlik edebilecek kurallar, sınırlar ya da prensipler belirleme konusunda yeterli olmamalarına karşı, çocuklarına yönelik aşırı hoşgörülü, destekleyici, ilgili ve anlayışlı davranmaktadırlar. Bu ebeveynler, pasif ve şımartıcı bir tutuma sahiptirler, çocuklarının her istediği şeyi yaparak ve bir sınır belirlemeyerek çocuğuna olan sevgilerini ispat ettiklerini düşünmektedirler (Yavuzer ve Demir, 2016). Çocukların istediklerini yapmalarına izin verirler ve sonuç olarak çocuklar davranışlarını kontrol etmeyi asla öğrenmezler (Santrock, 2017).

Bu stili benimseyen ebeveynler, sınır ve kural belirlemeyerek çocuklarının özerk olmaları konusunda teşvik ettikleri yanılgısına düşebilirler fakat çocuklarının davranışlarına rehberlik etmedikleri için bağımsız karar alabilmelerine yardımcı olabilecek temel kriterlerden eksik bırakmış olurlar (Yavuzer ve Demir, 2016).

Yapılan araştırmalar bu stili benimseyen ailelerde yetişen çocukların, kuralları izleme, duyguları yönetme, çatışma çözme, akademik başarı gibi konularda düşük düzeyde beceri sergilediklerini göstermektedir (Miller, Dilorio, Dudley, 2002; Piotrowski, Lapierre, Linebarger, 2013). Bu durum arkadaş ilişkilerini bununla birlikte sosyal gelişimi negatif bir biçimde etkilemektedir (Yavuzer ve Demir, 2016).

İzin verici/ İhmalkâr Ebeveynlik Stili

Bu stili benimseyen ebeveynler kontrol ve ilgi boyutlarının her ikisinden de düşük davranışlar göstermektedirler (Yavuzer ve Demir, 2016). Yani bu stili benimseyen ebeveynler, çocukları ile olan etkileşimlerinde sevgi ve sıcaklık göstermedikleri gibi onlara herhangi bir sınırlama ve kontrol de uygulamamaktadırlar (Maccoby ve Martin, 1983). İhmalkâr ebeveynler çocukları ile soğuk ve uzak bir ilişki sürdürmektedirler (Simons ve Conger, 2007).

İhmalkâr ebeveyn tutumunda çocuğun arzu ve beklentileri karar verme aşamasında çok nadir dikkate alınmakla birlikte ebeveynler çocuklarının yaptıkları ile ilgili yeterli bilgiye sahip değildirler (Steinberg, 2007). Bu ebeveynler çocuklarının hayatlarıyla ilgilenmemekte, mesafeli durmakta hatta kayıtsız kalmaktadırlar (Yavuzer ve Demir, 2016).

İhmalkâr ebeveyn ile büyüyen çocukların, daha çok suça yöneldikleri, daha tepkisel eylemlerde bulundukları ve madde bağımlılığı gibi problem olan davranışlara daha çok yöneldikleri belirtilmektedir (Steinberg, 2007).

Yalnızlık

İnsanlar doğada tek başlarına yaşayamamakta, doğdukları andan itibaren bir diğerine ihtiyaç duymaktadırlar. Sosyal bir varlık olarak insanlar, yaş, cinsiyet, dil, din, etnik köken, sosyoekonomik durum fark etmeksizin yaşamlarının her evresinde diğer insanlar ile iletişim kurmaya ve etkileşim içinde olmaya gereksinim duymaktadırlar. Doğumdan itibaren başlayan ve ölene kadar devam eden sosyal ilişkiler, bireyin kişiliğinin oluşmasında kritik bir yer tutmaktadır. İnsanların diğerleri ile kurduğu iletişim zaman içerisinde onları geliştirmektedir. Bu da insan yaşamında, bir diğeri ile kurulan iletişimi kritik hale getirmektedir. Buna rağmen, modern hayat, teknolojik gelişmeler ile birlikte yalnızlık günümüzde sıklıkla karşılaşılan bir sorun haline gelmiştir. Yaşar'a (2007) göre, yaşamımızın bir parçası şekline gelen yalnızlık, gün geçtikçe artan problemlerden biri olmaktadır.

Bireylerin kişisel olarak ilişkilerinden tatmin olup olmaması onları farklı şekillerde etkileyebilmektedir. Tatmin edici ilişkiler kişileri olumlu yönde etkilerken, tatmin edici olmayan ilişkiler ise olumsuz etkileyebilmektedir. Buluş'a (1997) göre, kişilerin sosyal ilişkilerinde yeterli ve kişisel olarak tatmin edici olmayan ilişkiler içinde bulunmaları hayatlarını değişik ölçülerde etkileyebilmekte ve bu da kişilerin kendilerini toplumdan çekmelerine ve yalnızlık hissetmelerine neden olabilmektedir.

Yalnızlık tanımı, kişinin tek başına olması ile sıklıkla karıştırılabilmektedir. Yalnızlık ile ilgili yapılan pek çok araştırma, yalnızlığın tek başına olmaktan farklı olduğunu bildirmektedir (Mullins, Woodland ve Putnam, 1990). Yalnızlıktaki duygular

çok güçlüdür ve insanlar genellikle bu durumdan rahatsız olurlar. Tek başına olmak ise, yalnızlığın aksine her zaman rahatsızlık duyulan bir durum olmamakla birlikte insanlar için istenilen ve memnun olunan bir duygu durumu yaratabilmektedir (Yahyaoğlu, 2019). Sorun bir insanın çevresinde diğer insanların bulunması ile alakalı değildir, asıl sorun kişinin diğerleriyle ilişkisini ne şekilde deneyimlediğidir (Svendsen, 2018). Bu sebeple yalnızlık, basit bir biçimde, tek başına olma durumunun oluşturduğu bir his değildir ve kişiler tek başına olmadan da yalnızlığı yaşayabilmektedirler. Dolayısıyla yalnızlık duygusunun özünü, sosyal ilişkilerin yetersiz olması ve bu ilişkilerden alınan tatmin seviyesinin düşüklüğü oluşturmaktadır (Buluş, 1997).

Literatür incelendiğinde, yalnızlık ile ilgili çeşitli tanımlara rastlanmaktadır. Yalnızlık tipik olarak bir kişinin arzuladığı ve gerçek sosyal ilişkileri arasındaki tutarsızlık olarak tanımlanmaktadır (Russell, Peplau ve Cutrona, 1980). Sosyal ağlarla ilgili gerçek ve istenen tatmin arasındaki potansiyel tutarsızlık nedeniyle, yalnızlık son derece üzücü bir deneyim olmaktadır (Rotenberg, 1998).

Yalnızlık, parmak izleri gibi kişiye özgüdür ve kişinin davranışsal, duygusal ve bilişsel özelliklerini tümünü içine almaktadır. (Armağan, 2014). Dolayısıyla bireylerin geçmiş yaşantısı, içinde bulunduğu kültür, aile yaşantısı, kişilik özellikleri gibi bireysel olarak farklılaşan bu durumlar kişinin ilişkileri ile ilgili beklentilerini şekillendirmede rol oynayabilmektedir.

Demirli ve Demir'e (2014) göre yalnızlık, yaşam döngüsünün farklı zamanlarında, her kültürde her insan ruhunu ziyaret edebilen, genellikle, anksiyete, öfke, umutsuzluk, üzüntü ve depresyon gibi diğer olumsuz duyguların eşlik ettiği evrensel bir fenomendir. Rokach (1989) benzer şekilde, yalnızlığı evrensel bir fenomen olarak kabul etmekte ve insanların bu duyguyu yaratıldıkları günden itibaren deneyimlediklerine işaret etmektedir. Dolayısıyla yalnızlık, evrendeki herkesin hayatının belli bir döneminde deneyimleyebileceği türden bir duygudur. Svendsen'e (2018) göre bazı kişiler nadir olarak yalnızken, bazıları genellikle yalnızdır. Günlük hayatta veya büyük bir kriz ortaya çıktığında yalnızlık ortaya çıkabilir. Aslında hepimiz bu hissi biliriz fakat farklı şekillerde tecrübe ederiz.

Weiss (1973; aktaran Özdemir, Güreş ve Gürbüz, 2017) yalnızlığı, sosyal ilişkilerin yokluğu veya kişinin farklı sosyal ilişkilerinin olması fakat bu ilişkilerde samimiyetin, duygusallığın ve içtenliğin olmamasına verilen bir yanıt olarak bildirmektedir.

Perlman ve Peplau'na (1981) göre yalnızlık, kişinin mevcut olan sosyal ilişkileri ile yaşamak istediği sosyal ilişkileri arasındaki tutarsızlıktan kaynaklanan, kişiyi rahatsız eden ve hoşa gitmeyen öznel yaşantılardır. Benzer şekilde Gierveld'e (1998) göre ise, kişi ilişki kurmada kendini yetersiz hissettiğinde meydana gelen ve istenilen kişiler arası ilişkiler ile kişinin gerçekte olan kişiler arası ilişkileri arasında fark ortaya çıktığında deneyimlenen bir duygudur.

Yapılan yalnızlık tanımları ile ilgili olarak üç önemli nokta bulunmaktadır: İlk olarak, yalnızlık mutlaka nesnel izolasyon ile aynı anlama gelmemekte, kişiler tek başına olmadan da yalnız hissedebilmektedir yani yalnızlık öznel bir durumdur. İkincisi, yalnızlık, sosyal ilişkilerin eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Üçüncüsü ise yalnızlığın tipik olarak üzücü ve hoş olmayan bir yaşantı olduğudur.

Yalnızlığın Boyutları ve Türleri

Yalnızlık öznel bir deneyim olması sebebiyle bireyler yalnızlığı süre, duygu, şiddet ve yoğunluk bakımından farklı deneyimlemektedirler. Dolayısıyla boyutlar konusunda, bu değişkenlerin ele alındığı gözlenmektedir.

Yalnızlığın değişik biçimleri bulunmaktadır. Kişinin içinde yaşadığı toplumdan yabancılaşması sonucu yaşadığı yalnızlık, çevre tarafından dışlanma sonucu yaşanan yalnızlık, kişinin kendi istediği ile çevresi ile ilişkilerini azalttığı yalnızlık ve kişinin kendini kimsesiz ve anlaşılmamış hissettiği gerçek yalnızlık gibi değişik yaşantıların hepsi yalnızlık sözcüğü ile anlatılmaktadır (Geçtan, 1994).

Weiss (1973; aktaran, Perlman ve Peplau, 1982), yalnızlık kavramını, duygusal ve sosyal olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Kaygı, huzursuzluk ve boşluk hisleri ile karakterize olan duygusal yalnızlık, eş ya da sevgili gibi yakın ve içten bir bağlanma figürünün olmaması sonucunda meydana gelmektedir. Sosyal yalnızlık ise, toplum duygusunun ya da anlamlı arkadaşlık ilişkilerinin yokluğu sonucunda meydana

gelmektedir. Sosyal olarak yalnız bir kişi, sosyal olarak marjinal olma duygusu ve can sıkıntısı yaşamaktadır.

Young (1982; aktaran Özdemir, Güreş ve Gürbüz, 2015) kronik, durumsal ve geçici olmak üzere yalnızlığı süresi bakımından üç kategoriye ayırmaktadır. Geçici yalnızlık, hayatın belli bir bölümünde birçok insanın yaşayabileceği, kısa süreli yalnızlığı içermektedir. Kronik yalnızlık, en az iki yıl ya da daha fazla süre kişiler arası ilişkilerdeki tatminsizliği yansıtmaktadır. Kronik yalnızlık, bireylerin yaşadığı uzun süreli bilişsel ve davranışsal eksiklikleri içermektedir. Kronik yalnızlık yaşayan insanlar, durumsal yalnızlık içindeki insanlara göre daha az yakın ve derin ilişkilere girmektedirler. Durumsal yalnızlık ise, önceden kişiler arası ilişkilerinden tatmin olan kişilerin, ilişkilerindeki farklılıktan kaynaklı tatmin olamaması ya da kişiler arası ilişkilerindeki kritik bir kayıp nedeniyle yaşadığı yalnızlık duygusunu içermektedir.

Sadler (1978) yalnızlığı sosyal, kültürel, psikolojik, kişiler arası ve kozmik olmak üzere 5 kategoride incelemiştir.

- Kültürel Yalnızlık: Kültürel değişimden kaynaklanan ayrılık ve bir yabancılaşma duygusudur.
- Psikolojik Yalnızlık: Benliğin bazı bölümleri ile temas halinde olmama hissinin olduğu bir durumdur.
- Kişiler Arası Yalnızlık: Kişinin kendini diğerlerinden ayrı ve uzak olarak algılaması durumudur.
- Sosyal Yalnızlık: Kişinin grup veya toplumdan uzaklaştığına dair oluşan duygudur
- Kozmik Yalnızlık: Tanrı'dan ya da doğadan uzaklaşma veya dini bağların kaybını hissetmek ile oluşan histir.

Yahyaoğlu (2019) yalnızlığı; duygusal, gizil, triad, derin ve sosyal durum olmak üzere beş farklı kategoride incelemektedir.

- Duygusal Yalnızlık: Kişinin iç dünyasındaki sevgiye, inanca, beklentiye ve hak ettiğini düşündüğü şeylere yanıt alamamasından dolayı yaşanan psikolojik bir durumdur. Kişiye ruhsal bir sıkıntı vererek onun hayal kırıklığı yaşamasına neden olan bu durum, geçici olabileceği gibi hayal

kırıklığına duyulan dirence, yaşanan süreye göre kronik bir hale gelerek hastalığa sebebiyet verebilmektedir.

- Gizil Yalnızlık: Kişiye dışarıdan bakıldığında anlaşılmayan ve yaşanılan önemli üzüntüler sonucunda beliren bu durum, genellikle üzüntüsünü ve sıkıntıları içine atan kişilerde gözlenmektedir.
- Triad Yalnızlık: İçinden çıkılması zor olan ve çoğunlukla profesyonel destek gerektiren bu durum, depresyon ve korku ile birlikte görülmektedir. Ruh halinde yaşanan değişimler adeta kısır bir döngü gibi kişiyi yalnızlığa sürüklemeye devam etmektedir.
- Derin Yalnızlık: Kişiye derin üzüntü veren bu durum, depresyon belirtileri ile birlikte görülmektedir. Eğer bu yalnızlık ilerlerse depresyon daha çok ağırlaşacak ve kişi yaşamın bütün zevklerinden kopacaktır.
- Sosyal Durum Yalnızlığı: Kişiyi sosyalleşmekten uzaklaştıran ve kişiyi içinde yaşadığı topluma yabancı hissettiren bu durum, kişinin kalabalık içinde yalnız hissetmesine neden olmaktadır.

Yalnızlığın Nedenleri

Günlük yaşamda karşılaşılan stres faktörleri, geçmişte yaşanılan pek çok olay kişinin yalnız hissetmesine neden olabileceği gibi bireysel faktörler, aile yaşantıları, psikolojik problemler de yalnızlığın nedenleri arasında yer alabilmektedir.

Dykstra (2009), kişilerin yalnızlık hissetmelerinin üç temel sebebi olduğunu söylemektedir. İlk nedeni, kişilerin sosyal ağlarının özelliklerine bağlı olan bir yalnızlık hissidir. Yani kişiler sahip oldukları ilişkilerin nitelik ve niceliğinde meydana gelen olumlu olmayan durumlara bağlı olarak yalnızlığı deneyimleyebilmektedirler. İkincisi, kişilerin başkaları ile olan ilişkileri onların istedikleri düzeyde olmadığı zaman kişiler yalnızlık hissedebilmektedirler. Son olarak, insanlar kişisel özellikleri ve durumları sebebi ile yalnızlık hissedebilmektedirler. Düşük benlik algısı, güven eksikliği, yetersiz iletişim, fiziksel hastalık ve zayıf sosyal beceriler kişisel özelliklere örnek verilebilmektedir.

Perlman ve Peplau (1984) öznel bir deneyim olan ve bireylerin beklentilerine göre değişiklik gösteren, yalnızlığın oluşumunda üç kritik etkeni vurgulamaktadırlar. Bunlar:

- Yalnızlığa Zemin Hazırlayan Faktörler: Sosyal izolasyon gibi durum özellikleri, sosyal beceri eksikliği, utangaçlık gibi kişilik özellikleri ve bireycilik gibi kültürel değer ve normlar yalnızlığa zemin hazırlayan faktörler arasında bulunmaktadır.
- Yalnızlığı Hızlandıran Faktörler: Ortaya çıkan olaylar, bozulan ilişkiler, başka bir yere taşınma gibi sosyal yaşamdaki farklılıklar yalnızlığı hızlandıran faktörler arasında bulunmaktadır.
- Bilişsel faktörler: Bireyin yalnızlığı algılama ve deneyimleme şekli, sosyal kıyaslamaları, sosyal ilişkileri ve yalnızlığın nedenleri ilgili düşünceleri gibi etkenler yalnızlığın ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Çetin, Aca, Baysal ve Şenaras'a (2014) göre, yakın çevre ya da toplumdan soyutlanma, işsizlik, düşük eğitim veya sosyoekonomik düzey, taşınma, bir yakının kaybı, hastalık gibi pek çok olay yalnızlığın nedeni olabileceği gibi düşük özsaygı, depresyon, utangaçlık gibi benlik değişkenleri de yalnızlığa neden olabilmektedir.

Yalnız insanlar kendilerini olumsuz, değersiz, sevimsiz, çekici olmayan ve sosyal yönden yetersiz bireyler olarak algılamaktadırlar. Yalnız insanların sadece kendileri hakkında değil, başkaları hakkında da olumsuz algıları bulunmaktadır. Yalnız olmayanlarla karşılaştırıldığında, yalnız insanlar başkalarını daha az güvenilir olarak algılamaktadırlar (Demirli ve Demir, 2014).

Yalnız olan insanların çoğunlukla daha fazla karamsar oldukları, diğer bireylere göre yaşamdan daha az haz aldıkları, utangaç oldukları (Bednar, 2000), kaygılı ve içedönük oldukları, depresif olmaya daha çok yatkın oldukları, kendi ve diğerleri ile ilgili olumsuz değerlendirmeleri olduğu bildirilmiştir (Levin ve Stokes, 1986).

Michela, Peplau ve Weeks (1982), yalnızlığın algılanan sebeplerini şu şekilde belirtmektedirler;

- Deneme Eksikliği: Bireyin, başka insanlar ile tanışmak üzere yeterince çaba göstermemesidir.
- Şanssızlık: Bireyin, başka insanlar ile tanışma şansının olduğunu düşünmemesidir.
- Utangaçlık: Bireyin çok utangaç olmasıdır.
- Fiziksel Çekicilik Olmaması: Bireyin fiziksel olarak çekici olduğunu düşünmemesidir.
- Bilgi Eksikliği: Bireyin arkadaşlık kurmak ve ilişki başlatmak için ne yapacağını bilmemesidir.
- Reddedilme Korkusu: Bireyin ilişki veya arkadaşlık başlatmayı denediği zaman reddedileceğine inanmasıdır.
- Diğerlerinin İlişkileri: Diğer kişilerin kendi grupları ve ilişkileri vardır ve yalnız olan kişiyle ilgilenmezler.
- Karamsarlık: Kişinin, ilişki yaşayabileceği birisini bulma şansının az olduğunu düşünmesidir.
- Başkalarının Korkusu: Diğer kişilerin, arkadaş olma korkusunun olmasıdır.
- Kişisel Olmayan Durumlar: Bireyin her zaman çok fazla insanla kişisel olmayan durumlarda bulunmasıdır.
- Fırsat Eksikliği: Bireyin diğer kişiler ile tanışarak ilişki kuracağı pek fazla fırsatının olmamasıdır.
- Başkalarının Deneme Eksikliği: Diğer kişilerin ilişki kurmak için yeteri kadar çaba göstermemesidir.
- Hoş Olmayan Kişilik: Kişinin hoşa gitmeyecek bir kişiliğinin olmasıdır.

Rokach (1989) ise yaptığı araştırmada yalnızlığın nedenlerini üç faktörde toplamaktadır.

- İlişki Kusurları: Bu faktör içinde sosyal yabancılaşma, sorunlu ilişkiler ve yetersiz sosyal destek sistemi bulunmaktadır.
- Travmatik Olaylar: Bu faktör içinde kriz, kayıp ve değişim bulunmaktadır.

- Kişilik ve Gelişimsel Değişkenler: Bu faktör içinde bireysel yetersizlikler ve gelişimsel bozukluklar bulunmaktadır.

Yalnızlığın Sonuçları

Yalnızlık, herkesin yaşamın bir evresinde deneyimleyebileceği türden bir duygudur. Bazı insanlar kendi istekleri ile kafa dinlemek, yaratıcılıklarını ortaya çıkarmak gibi çeşitli nedenler ile bir süre yalnız kalmayı tercih edebilmektedirler. Bu durum normal kabul edilse de, bu süre uzadığında ve kişinin yaşamını artık olumsuz yönde etkilemeye başladığında normal bir durum olmaktan çıkmakta, hem psikolojik hem de beden sağlığımız için tehlikeli bir hal alabilmektedir. Perlman ve Peplau'na (1984) göre yalnızlık hem şiddetli hem de uzun süreli olduğunda kişinin ruh ve beden sağlığını tehlikeye atabilmektedir.

Yalnızlığın üstesinden gelinmediğinde depresyon, sosyal, izolasyon ve intihara kadar gidebilecek birçok psikolojik problem ile karşılaşılabilmektedir (Engin, Uğuryol ve Kaçmaz, 2016). Kaygı, öfke, depresyon ve özgüven eksikliği yalnızlık duygusunun başlıca sonuçları arasında yer almaktadır (Andre, 1991).

Rokach'a (2004) göre yalnızlık hissinin birey üzerinde çeşitli etkileri bulunmaktadır. Bunlar:

- Yalnızlık, insanların yakın ilişkiler oluşturmasını ve insan sevgisini olumsuz etkileyebilmektedir.
- Enerji ve yaratıcılığının önündeki en büyük engel olan yalnızlık hissi, bireylerin dikkatini olumsuz etkileyerek psikolojik yönden zarar vermektedir.
- Yalnızlık hissine çözüm bulunmaz ise, bu his kişinin yaşamını yönlendirecek şekilde güçlenmektedir.
- Yalnızlık, anlamlı bir şekilde ele alınmadığında ve kişiler bu duygu ile yüzleşemediğinde, duyarsız ve katı kişileri meydana getirebilmektedir.
- Yalnızlık yalnızca kötü sağlıkla değil, genel olarak düşük yaşam kalitesiyle de ilişkili olabilmektedir.

Yalnızlık kabul edilip, onunla mücadele edildiği zaman daha katlanılır olmaktadır. Bu his ile başa çıkabilmek için kişilere çocukluktan itibaren biz duygusu verilmeli, teknolojinin yalnızlaştıran yönü yerine sosyalleştiren olumlu yönleri hayatımıza daha çok katılmalı, birlikte olunabilecek sosyal aktivitelerde bulunulmalı ve her insan önyargısız bir şekilde anlaşılmaya çalışmalıdır. Bu şekilde yalnızlık hissini paylaşıp, olumsuz etkisini azaltabiliriz (Engin, Uğuryol ve Kaçmaz, 2016).

Suçluluk ve Utanç Duyguları

Suçluluk ve utanç gibi öz farkındalık duyguları kişiye yönelik sonuçları dışında toplumsal uyum işlevi de üstlenen ve sosyal hayatı düzenleyen duygulardır. Abell ve Gecas'a (1997) göre öz bilinci içeren duygular, insanların sosyalleşme sürecini şekillendirmeye yardımcı olmaktadır. Ahlaki duygular olan suçluluk ve utanç, etik davranışı motive etmekte, insanları kabul edilen doğru ve yanlış standartlarına uygun hareket etmeye teşvik etmektedir (Cohen, Wolf, Panter ve Insko, 2011).

Suçluluk ve utanç, hem bireysel hem de ilişki düzeyinde önemli işlevlere hizmet eden insani duygulardır. Suçluluk ve utanç deneyimi davranışımıza rehberlik edebilmekte ve başkalarının gözünde kim olduğumuzu etkileyebilmektedir. Benlik bilincine dayanan ve ahlaki duygular olarak ele alınan suçluluk ve utanç, erken dönemden itibaren kişiler arası ilişkilerle, aile ve diğer önemli ilişki deneyimleri ile gelişmektedir (Tangney ve Dearing, 2002).

Suçluluk duygusu, yasal veya dini olarak yasaklanan, ahlaki yönden kınanan bir şey yapıldığında, toplumun ahlak kuralları ya da kişilerin kendi belirlediği içsel sınırlar aşıldığında ortaya çıkan rahatsız edici ve pişmanlık uyandıran bir duygu olarak tanımlanmaktadır. İhlal edilen kural, kişi tarafından içselleştirilmişse ancak o zaman suçluluk duygusundan söz edilebilmektedir. Pişmanlığın beraberinde getirdiği bu duygu, bireyin istemeden kendine verdiği bir tür cezadır. Bir yasaya, ahlaki kurallara vb. uyulmadığında ve sadece yakalanması durumunda alacağı toplumsal ya da adli ceza korkusu ile pişman olan bireyde suçluluk duygusundan bahsedilememektedir (Budak,2017).

Suçluluk duygusu, kişinin eylemlerine yönelik olarak ben *hata yaptım* şeklindeki olumsuz bir yorumudur. Kişiler, yapılan yanlış veya kötü bir şey sonucunda pişmanlık,

gerginlik veya üzüntü duymaktadırlar. Suçluluk hisseden kişiler, yaptıkları eylemlerin diğer insanlar üzerinde nasıl bir etki oluşturduğu ile ilgilenmekte ve genellikle bu durumu telafi etmeye çalışmaktadırlar (Tangney, Wagner ve Gramzow, 1992; Tangney ve Dearing, 2002).

Cirhinlioğlu ve Güvenç'e (2011) göre, suçluluk duygusu bazı özel eylemler ile ilgili olduğu için, bireyin davranışı belli dereceye kadar benlikten bağımsız değerlendirilmektedir. Suçluluk duygusuna genellikle pişmanlık ve üzüntü eşlik etmekte, eylemin hatırası, düşüncesi veya eylemsizlik sebebiyle oluşan bir gerginlik bulunmaktadır. Ortaya çıkan gerginlik duygusu, kişiyi hem o anda onarıcı eylemlere yönelmesi için güdülemekte hem de ileride benzer davranışı göstermemesi adına birey için öğretici olmaktadır. Genellikle kısa süreli yaşanan ve bir hataya bağlı olarak meydana gelen bu duygu, yaşanan olaya bir çare aramak, af dilemek, itiraf etmek, verilen zararı onarmaya çalışmak gibi uzlaşmacı davranışların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Yaşanan bu olay sürekli olarak devam eder ve çözümlenemezse bu duygu kronik bir hale gelebilmektedir (Quiles ve Bybee, 1997).

Utanç duygusu ise, bireyin içinde yaşadığı toplumun temel değer, kural ve geleneklerini ihlal ettiği, dürüst olmadığı ve tuhaf davrandığı duygusudur. Kişi utanç duygusunu başkalarının önünde sergilemiş olsa da yargılama yine de kişiseldir (Budak, 2017). Tangley'e (1996) göre utanç, başkalarını referans alarak biçimlenen ve daha çok başkaları tarafından onay görmeme, olumsuz kendilik algısı gibi kavramlarla ilişkili olan duygusal bir tepkidir. Kişi diğer insanların değerlendirmelerine odaklanır ve bulunduğu ortam içerisinde kendisini değersiz ve yetersiz hisseder (Tangney ve Dearing, 2002). Yani utanç, kendimizi nasıl gördüğümüzle ve başkaları tarafından nasıl görülebileceğimizle ilgilidir (Mendelssohn, 2008).

Utanç, benliğini hedef alan ve acı veren bir deneyimdir. Genellikle küçülme, kendine güvensizlik, güçsüz ve değersiz olma duyguları ile birlikte deneyimlenen utanç duygusu, olumsuz durumlar karşısında benlik değerlendirmesindeki olumsuzluğu ifade etmektedir. Çoğu kez diğer insanlardan kaçma veya saklanma isteğine sebep olan zayıflatıcı bir duygusal tepkidir (Gramzow ve Tangney, 1992). Utanç duygusunda, kötü olan olay ya da durum, kötü benliğin bir yansıması gibi yaşanmakta ve tüm benlik olumsuz şekilde değerlendirilmektedir (Tangney vd., 1992).

Utanç duyan insanlar genellikle kendilerini küçük, değersiz ve güçsüz hissettiklerini bildirmektedirler. Utanç çok üzücü olabileceğinden, utanç yaşayan insanlar genellikle empati kurmaktan veya ilişkisel zararı onarmaktan çok duygusal rahatlama bulmakla ilgilenmektedirler. Bu sebeple, suçlarını gizlemeye çalışabilmekte veya zarar verdikleri kişilerle temastan kaçınabilmektedirler (Fisher ve Exline, 2010). Birey duygu ve düşünceleri ile ilgili olarak başka bir yöne yönelme, durumdan kaçınma, yüzünü saklama gibi hareketler sergileyebilmektedir (Tangney ve Dearing, 2002).

Erikson (1993) psikososyal gelişim kuramının ikinci ve üçüncü evrelerinde suçluluk ve utanç duygularının gelişiminden bahsetmektedir. Özerkliğe karşı kuşku ve utanç döneminde, çocukların yürümeye başlamasıyla hareket alanları genişlemekte bu durumda özerklik duygusunun temelini oluşturmaktadır. Bu dönemde ebeveynler, çocukların özerklik girişimlerine doğru bir şekilde rehberlik etmezse ve çocuk sürekli başarısızlık ve küçük düşme ile karşı karşıya kalırsa yeni keşif olanakları öz değer ve öz denetim yerine utanç ve kuşku ile sonuçlanabilmektedir (Erikson, 1993). 3-6 yaşlarını kapsayan girişimciliğe karşı suçluluk duygusu evresinde ise çocuklar faaliyet alanlarını büyük ölçüde geliştirerek, daha sosyal odaklı hale gelmektedirler. Erikson'a (1993) göre, çocuğun içinde bulunduğu girişim duygusu, deneme, sorgulama ve yanılmalara imkân sağlayan ebeveynlik üslubu ile kalite kazandığı zaman gelişimini sürdürecektir. Bu girişim davranışını, ebeveynler engeller, denetler ya da kısıtlarlarsa, çocukta suçluluk duygusu pekişmiş olacaktır (Erikson, 1993).

Suçluluk ve Utanç Duygularının Benzerlik ve Farklılıkları

Suçluluk ve utanç duygularının birçok açıdan benzerlik ve farklılıkları bulunmaktadır. Hayatın çok erken dönemlerinde ortaya çıkan öfke, korku, neşe gibi temel duyguların aksine, utanç ve suçluluk, daha sonra ortaya çıkan ve temel bilişsel beceriye dayanan daha gelişmiş ikincil duygular arasında bulunmaktadır (Tangney, 1998). Suçluluk ve utanç insanların çevresindeki diğer kişiler ile olan ilişkilerini de içeren kişiler arası süreçler ile biçimlenmektedir (Gerdan ve Kurt, 2020). Bu duygular, günlük yaşam içerisinde davranışları yönlendirme ve düzenlemede benlik için önemli bilgiler sağlayan, adaptif bir niteliğe de sahip olan duygulardır (Tagney, Miller, Flicker ve Barlow, 1996). Birbirlerinde farklı fakat aynı zamanda birbirleri ile ilişkili olan suçluluk ve utanç duyguları öz bilinç duygularıdır. Her ikisi de kişinin kendine veya

davranışına atıfta bulunduğu olumsuz duygular olmakla birlikte sosyal yaşamı düzenleyen ahlaki duygulardır (Menesini ve Camodeca, 2008).

İki duygu arasındaki temel fark kişinin davranışlarına ya da benliğine yönelik yaptığı değerlendirmeler ile ilgilidir. Benliğin, kötü veya yanlış davranıştan güçlü bir şekilde etkilenmiş olarak algılanıp algılanmadığına bağlı utanç ya da suçluluk ortaya çıkabilmektedir (Smith, Webster, Parrott ve Eyre, 2002). Suçluluk duygusu yapılan davranış ile ilgiliyken, utanç duygusu kişinin kendi benliği ile ilgilidir. 'Ben kötü bir şey yaptım' ifadesinde; kişi, *'ben'* üzerine odaklanırsa utanç, 'kötü bir şey' üzerine odaklanırsa suçluluk duygusu meydana gelebilmektedir (Silfver, 2007). Yani utanç duygusunda, olumsuz değerlendirmenin odak noktası tüm benliktir. Öte yandan suçluluk duygusu, genellikle başkalarına zarar veren belirli bir davranışın olumsuz değerlendirilmesinden kaynaklanmakta ve benlik bu durumdan doğrudan etkilenmemektedir. (Alexander, Brewin, Vearnals, Wolff ve Leff, 1999). Bu durumda suçluluk, başa çıkması daha kolay bir duygu olarak görülmektedir. Çünkü suçluluk, kişinin kendisine değil, belirli bir davranışına olumsuz olarak odaklanmasından kaynaklanmaktadır (Bhushan, Basu ve Dutta, 2020; Tangney, Stuewig ve Hafez, 2011). Basit bir ifadeyle, suçluluk duygusunda, kişi kendini kötü bir şey yapmış ama iyi bir insan olarak görebilir (Leith ve Baumeister, 1998). Bunun yanında, iyi ya da doğru şeyi yaparak veya yanlış davranış için özür dileyerek suçluluk duygusu onarılabilir. Buna rağmen utanç, gizleme veya kaçma gibi eylemlere neden olabilmektedir. (Schmader ve Lickel, 2006; Tangley vd., 1996; Wilson, 2001).

Utanç ahlaki ya da ahlaki olmayan bir uyarıcı yolu ile meydana gelebilmektedir. Mesela utanç duygusunun bir mağlubiyet ya da başarısızlık gibi ahlaki bir özellik taşımayan bir uyarıcı sonucunda da meydana gelebileceği, fakat suçluluk duygusunun ahlaki bir ihlal sonucunda meydana geleceği bildirilmektedir. Ahlaki ihlaller sonucu iki duyguda oluşabileceğinden bu duygular eş zamanlı olarak görülebilmektedir. Utanç bireysel bir yetersizliğin fark edilmesi sonucu oluşurken, suçluluk duygusu ahlaki standartlar aşıldığı zaman oluşmaktadır (Hoblitzelle, 1987).

Bir diğer önemli farklılık ise, suçluluk duygusunda yapılan davranışın diğer kişiler üzerinde bıraktığı etki ile ilgilenilirken, utanç duygusunda kişi diğer insanların değerlendirmelerine odaklanmaktadır (Tangney, Stuewig ve Mashek, 2007). Suçluluk

duygusunda kişi, af dileme ve itiraf etme gibi telafi edici davranışlarda bulunurken, utanç duygusunda kişi, bu duygunun karakteristik özelliklerini saklamaya ve ondan kaçınmaya çalışmaktadır (Tangney ve Dearing, 2002).

Son olarak kişiyi değersizleştiren bir gücü olduğu söylenen utanç duygusu, her zaman kötü veya yanlış yapılan bir davranış sonucu meydana gelmeyebilir. Kişi, kızıl saçlı olmaktan, hafif veya uzun bir yapıya sahip olmaktan ya da aşırı şişman olmaktan da utanabilir. Utanç duygusu bireylerin öz saygısını azaltırken, suçluluk duygusu içinde olan bireylerin ise hatalarını düzeltme arzusu içinde oldukları bildirilmektedir (Jacoby, 2016).

Özetle, yapılan veya yapılmayan bir davranış üzerinden, kişi yaptığı veya yapmadığı davranışa odaklanırsa suçluluk duygusu, yapılan veya yapılmayan davranış yerine benliği ile ilgili olumsuz bir çıkarıma odaklanırsa utanç duygusu yaşamaktadır. Utanç duygusu sonucu kişi genellikle kaçma ya da saklanma gibi davranışlar sergilerken, suçluluk duygusu sonucu kişi genellikle özür dileme, itiraf etme gibi daha onarıcı davranışlar sergilediği için, utanç daha acı verici deneyimlenebilmektedir. Bu farklılıklara rağmen iki duyguda, öz bilinç gerektiren ahlaki duygulardır.

Suçluluk ve Utanç Duygularının Nedenleri

Günlük yaşamda karşılaşılan olumsuz olaylar, geçmiş yaşantılar, aile tutumları, kişilik özellikleri gibi faktörler suçluluk ve utanç duygusunun yaşanmasında etkili olabileceği gibi psikolojik sebeplerde bu duyguların nedenleri arasında yer alabilmektedir.

Utanç eğilimi olan kişilerin, kendilerini ve diğer kişileri olumsuz olaylardan dolayı suçlamaya, terslemeye, düşmanlık beslemeye ve öfkeye daha yatkın oldukları bunun yanında genel olarak diğer insanlar ile empati yapmaya yatkın olmadıkları; suçluluk eğilimi olan kişilerin ise, kişiler arası negatif olaylarda sorumluluk üstlenmeye ve empati yapmaya daha yatkın oldukları bildirilmektedir (Tangney, Wagner, Fletcher, Gramzow, 1992; Tangney ve Dearing, 2002). Utanç duygusunda olumsuz olan olaylardan dolayı başkalarını suçlama eğilimi, utanç ve saldırganlık arasında da bağlantı kurmaktadır (Stuewig, Tangney, Heigel, Harty ve McCloskey, 2010).

Bir çalışmada suçluluk duygusuna yatkınlık ile öfke kontrolü arasında olumlu, dışadönük öfke arasında ile olumsuz bir ilişki bulunurken, utanç duygusuna yatkınlık ile içedönük öfke arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur (Lutwak, Panish, Ferrari ve Razzino, 2001). Bir başka araştırmada utanç puanı yüksek kişiler nevrotiklik, düşük özduyarlılık, düşük benlik saygısı, kendine dönük üzüntü ile ilişkili bulunurken, suçluluk puanı yüksek kişiler ise kişilik özellikleri bakımından alçak gönüllü, uzlaşmacı ve vicdanlı olarak bulunmuştur (Cohen, Wolf, Panter, ve Insko; Tangney, 1991). Dearing, Stuewig ve Tangney (2005) ise yaptıkları çalışmada, utanç eğilimi ile alkol ve uyuşturucu kullanımı arasında pozitif bir ilişki bulurken, suçluluk eğiliminin genellikle alkol ve uyuşturucu ile arasında negatif bir ilişki bulmuşlardır.

Utanç duygusunun en önemli nedenlerinden biri kişinin ebeveynlerinin isteklerini yerine getirememe korkusu yaşaması ve bunun sonucunda terkedileceğini düşünmesidir (Tangney ve Dearing, 2002). Ebeveynleri tarafından utandırılan çocuklar, ileriki dönemlerde başka kişiler karşısında da kolaylıkla utanabilmektedirler. Bu durum, kendilerini toplumdan izole etmeye, çekingenliğe, bireylerle iletişime geçmekten kaçınmaya ve iletişime geçtikleri zaman yanlış yapacaklarına yönelik kaygı yaşamalarına sebep olmaktadır (Carducci ve Zimbardo, 1995). Son olarak, ebeveynlerin çocuklarına karşı gösterdikleri tutumların, suçluluk ve utanç duyguları açısından kritik bir faktör olduğu öğrenciler ile yapılan bir araştırmada gösterilmektedir. Ebeveynlerin bireysel başarısızlıklar ve ahlaki değerler ile ilgili çocuklarına yönelik sergiledikleri tutum ve söylemler bu durumu harekete geçirmektedir (Williams ve Bybee, 1994).

Suçluluk ve Utanç Duygularının Sonuçları

Birbiri ile ilişkili olan fakat çeşitli yönleri ile birbirinden farklılaşan suçluluk ve utanç duyguları sonuçları bakımından da farklılık gösterebilmektedir. Tangney, Stuewig, ve Hafez'e (2011) göre benlik için "korkunç şeyi yaptım" ile davranış için "korkunç şeyi yaptım" farklı duygusal deneyimler, farklı motivasyon kalıpları ve sonraki davranışlar için farklı bir zemin hazırlamaktadır. Utanç duygusu çoğunlukla utanca neden olan durumu saklama, inkâr etme ya da kaçma çabalarına yol açarken, suçluluk duygusu ise itiraf etme, özür dileme gibi telafi edici davranışlara yol açmaktadır.

Hissedilen duygu yönünden kişiler suçluluk duygusunu ajitasyon, endişe, kaygı ve gerginlik duygularıyla ilişkilendirmektedirler. Utanç duygusunda ise, daha çok çaresizlik, depresyon, üzüntü ve başkalarının bakış açısından saklanma arzusunu içeren, üzüntüye dayalı bir duygu durumu yaşamaktadırlar. Utanç içindeki bireyler, yoğun bir şekilde başkalarının kendisiyle ilgili görüşlerine odaklanmakta, başkalarının onları izlediğini bildirmekte ve fiziksel olarak küçük, çok kötü veya yetersiz hissetmekte ve başkalarından izole hissettiklerini bildirmektedirler (Ferguson, Stegge ve Damhuis, 1991).

Yapılan çalışmalarda utanç duygusunun depresyon, öfke, sinirlilik gibi psikolojik sonuçlara yol açtığı bildirilmektedir (Tangney, 1991; Tangney, Wagner, Fletcher ve Gramzow, 1992). Bununla birlikte yüksek seviyede suçluluk ve utanç duygusunun depresyon ile ilişkili olduğu bildirilmektedir (Alexander, Brewin, Vearnals, Wolff ve Leff, 1999; Ghatavi, Nicolson, MacDonald, Osher ve Levitt, 2002).

Henderson ve Zimbardo'ya (2001) göre utangaç kişilerin, özgüvenlerini kaybederek sosyal hayat ihtiyaçlarını karşılayamama, akademik performans düşüklüğü ve yeniliğe açık olmama durumları ile ruhsal sorunlar yaşama ihtimalleri yüksektir. Son olarak utangaç bireyler, sahip oldukları başarıları başka sebeplere bağlarken, toplumsal ortamdaki hatalar için kendilerini suçlu görmektedirler. Başarısızlıklarını kalıcı ve kontrolleri dışında görmekte bundan dolayı hem kendilerini bilişsel olarak engellemekte hem de özgüvenlerinin azalmasına sebep olmaktadırlar. Utangaç bireylerin kendilerini suçlama yatkınlıkları sosyal anksiyete, depresyon ve yalnızlığa sebep olabilmektedir (Henderson ve Zimbardo, 1998).

Konu ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Araştırmanın daha önceki bölümlerinde algılanan çocuk yetiştirme stilleri, suçluluk, utanç ve yalnızlık ile ilgili literatür bilgilerine değinilmiştir. Bu bölümde ise bu konular ile ilgili yurtiçi ve yurtdışında yapılan bazı araştırmalara değinilecektir.

Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri ile İlgili Araştırmalar

Baumrind (1971a) yapmış olduğu çalışmada, çocukları farklı yaş dönemlerinde meydana gelen farklılıklar bazında incelemiş, otoriter stili benimseyen ailede yetişen

çocukların genellikle mutsuz oldukları, akranlarıyla olan ilişkilerinde kaygılı ve güvensiz oldukları, çocukların günlük faaliyetlerinde isteksiz oldukları, çekingen, kendini rahat ifade edemeyen bireyler oldukları, saldırganlık yatkınlıklarının fazla olduğu, çocukların arkadaşları ile olan iletişiminde utangaç ve çekingen davrandıkları sonucuna ulaşmıştır.

Hoglund ve Nicholas (1995) yaptıkları çalışmada, aile içindeki istismar ortamı ile üniversite öğrencilerinde utanç, suçluluk, öfke ve düşmanlığa yatkınlık arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Sonuç olarak, sürekli eleştiri ve küçümseme gibi duygusal istismarın bulunduğu aile ortamlarında daha fazla utanç eğilimi olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Lutwak ve Ferrari (1997) yaptıkları çalışmada, çocukluk dönemindeki ebeveyn bağlanma tarzı algısı ile genç erişkinlikte utanç etkisi arasındaki ilişki incelemişlerdir. Sonuç olarak, çocukluk dönemindeki talepkâr, aşırı kontrol edici ve besleyici olmayan yetersiz ebeveyn tepkisi algıları ile utanç duygusu arasında bir bağlantı olduğu tespit edilmiştir.

Park ve Doh (1998) tarafından üniversite örnekleminde yapılan çalışmada, ergenlerde aile işlevselliği ile benlik saygısı ve yalnızlık arasındaki ilişkiler incelenmiş, aile tarzı daha demokratik olan ergenlerin daha az yalnızlık yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Mills (2003) yaptığı çalışmada, ebeveynlik stillerinin, kız çocuklarının utanmaya yatkınlıkları üzerindeki etkisini bulmayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak, kızların, hem anneleri hem de babaları üç yaşında görece otoriter olduklarında 5 yaşında utanç gösterme olasılığının arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Çeçen (2008) yaptığı çalışmada, üniversite öğrencilerinin algılanan ebeveyn tutumlarına göre yalnızlık seviyelerini incelemeyi amaçlamaktadır. Sonuç olarak, ebeveynlerini demokratik algılayan öğrencilerin, ebeveynlerini otoriter, tutarsız ve koruyucu olarak algılayan öğrencilere göre daha az yalnızlık hissettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Bennett, Sullivan ve Lewis (2010) yaptıkları çalışmada, ihmal edici ebeveynlik açısından utanç eğilimini ve depresif belirtiler ile arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadırlar. Sonuç olarak, ebeveynleri tarafından ihmal edilen çocukların, diğer çocuklara göre daha fazla utanç eğilimi ve depresif belirtiler gösterdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, ihmal edici ebeveynlik ve depresyonun suçluluk eğilimi ile ilişkili olmadığını tespit etmişlerdir.

Yaşa (2012) yaptığı çalışmada, çeşitli ebeveyn tutumlarının suçluluk ve utanç ile ilişkisini bulmayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak, demokratik tutum ile suçluluk duygusu arasında pozitif, koruyucu- istekçi ve otoriter tutum ile suçluluk duygusu arasında negatif ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Mintz (2013) yaptığı çalışmada, yetişkinlikte öz bilinçli utanç ve suçluluk duyguları ile çocuklukta yaşanan belirli ebeveynlik davranışlarının sıklığı arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Sonuç olarak, olumlu ebeveynlik davranışları ile suçluluk eğilimi seviyeleri arasında pozitif bir ilişki bulunurken, utanma eğilimi ile olumsuz ebeveynlik davranışları arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

İnan (2016) yaptığı çalışmada, anne ve babanın çocuk yetiştirme stilleri ile suçluluk, utanç arasındaki ilişki ve bunların öz-duyarlılık üzerindeki etkilerini bulmayı amaçlamıştır. Sonuç olarak, anneden yüksek kontrol algılayan bireylerin utanca daha yatkın oldukları, bununla ilişkili olarak öz-duyarlılık düzeylerinin de düşük olduğu; anneden yüksek kabul algılayan bireylerin suçluluğa daha yatkın oldukları, buna bağlı olarak öz-duyarlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Mintz, Etengoff, Grysman (2017) yapmış oldukları çalışmada, gelişmekte olan yetişkinlerin, çocukluk dönemindeki hem olumlu hem de olumsuz ebeveynlik davranışlarına ilişkin geriye dönük raporlarının, mevcut utanç ve suçluluk eğilimi düzeyleriyle nasıl ilişkili olduğunu bulmayı amaçlamaktadırlar. Sonuç olarak, bir çocuğa fiziksel acı vermek, küçük düşürmek, utandırmak ve çocuğa hiç aldırmamak gibi negatif ebeveyn davranışlarının, ortaya çıkan yetişkinlik döneminde utanca yatkınlık ile pozitif bir ilişki gösterdiğini bulmuşlardır. Araştırmacılar bulunan bu sonucu, negatif ebeveynlik davranışlarının, çocuğun kendine ilişkin içsel görüşünü

etkilediği, çocuğun kendini önemsiz ve değersiz hissetmesine sebep olduğu ve dolayısıyla "kötü" ve "istenmeyen" biri olduğu algısı geliştirmesine yol açmasına bağlamışlardır. Aynı zamanda araştırmacılar yaptıkları çalışmada, ebeveyn duyarlılığı ve çocuklara koruma sağlama gibi pozitif ebeveynlik davranışlarının yetişkinlerin suçluluk eğilimi ile pozitif ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir.

Erdoğdu ve Gündoğmuş (2020) yaptıkları çalışmada, ebeveyn tutumları ve okul tükenmişliğinin öğrencilerin yalnızlığını ne ölçüde yordadığını ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Sonuç olarak, diğer tutumlara kıyasla otoriter ebeveyn tutumuna maruz kalan kişilerin daha çok yalnızlık deneyimledikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Yalnızlık ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Hojat (1982) yaptığı çalışmada, üniversite öğrencilerinin çocukluk dönemimde ebeveynleri ve arkadaşları ile yaşadıkları ilişkilerin, ilerleyen zamanlarda yalnızlık ile olan ilişkisini bulmayı amaçlamıştır. Sonuç olarak, çocuklukta ebeveynleri ve yaşıtları ile tatmin edici ilişkiler deneyimlemeyenlerin, ilerleyen dönemde daha çok yalnızlık yaşadıklarını; anne ve babasının kendisine zaman ayırmadığını ve onlar tarafından anlaşılmadığını düşünen kişilerin yalnızlık deneyimleme olasılıklarının daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Lobdell ve Perlman (1986) ebeveynler ve kızlarıyla yaptığı çalışmada, yalnızlığın nesiller arası aktarımını incelemeyi amaçlamışlardır. Sonuç olarak, çocuk yetiştirme uygulamalarının, özellikle de ebeveynlerin çocuklarıyla olumlu bir şekilde ilgilenmemesinin, kız çocuklarının yalnızlığıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Ponzetti (1990) üniversite öğrencilerindeki yalnızlık ile ilgili deneysel çalışmaları derlediği çalışmada, üniversite öğrencilerinde görülen yalnızlık duygusu ile ilgili pek çok kişisel özellik, sosyal çevre ve kişilerarası davranışı vurgulamıştır. Üniversite öğrencilerinin yalnızlık yaşaması ile ilgili olarak aile geçmişi değişkenlerinin önemini vurgularken yalnız bireylerin anne, baba ve çocukluk arkadaşları ile ilişkilerinin düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Stocker (1994) yaptığı çalışmada, çocukların kardeşleri, anneleri ve arkadaşlarına yönelik algılarındaki bireysel farklılıklar ile psikolojik uyumları

arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonuç olarak, anne sıcaklığının, daha az yalnızlık duygusu ve davranış sorunu ile ilişkili olduğunu tespit etmiştir.

Girgin (2009) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada, yalnızlık ve umutsuzluğu etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlamıştır. Sonuç olarak, erkek öğrencilerin daha fazla yalnızlık ve umutsuz deneyimlediklerini bulmuş, ayrıca demokratik ailelerde büyüyen kişilerin en az yalnızlık ve umutsuzluk deneyimlediği sonucuna ulaşmıştır.

Karaoğlu, Avşaroğlu ve Deniz (2009) üniversite öğrencileri ile yapmış oldukları çalışmada, cinsiyet, yaş ve bir takım sosyodemografik özellikler ile yalnızlık hissi arasındaki ilişkiyi bulmayı amaçlamışlardır. Sonuç olarak, erkek öğrencilerin yalnızlık seviyelerinin daha fazla olduğunu, sosyodemografik özelliklerin anlamlı olmadığı fakat yaşanılan ortamdan hoşnut olmanın yalnızlık seviyesini pozitif etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Yüksel ve Demirkıran (2019), hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, yalnızlığı etkileyen faktörleri incelemeyi amaçlamışlar, cinsiyet, yaş, anne tutumu ve sosyal ilişkilerin yalnızlık düzeyini etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Suçluluk ve Utanç ile İlgili Araştırmalar

Lamm ve Stephan (1987) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada, yalnızlık, utangaçlık ve sosyal ilişki temas güçlüğü arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Lutwak ve Ferrari (1996) ahlaki duygulanımla ilişkili bilişsel süreçlerdeki cinsiyet farklılıklarını keşfetmeyi amaçladıkları araştırmada, kadınların erkeklerden daha fazla utanç ve suçluluk eğilimi olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Pulakos (1996) yaptığı çalışmada, çocukluktaki işlevsiz aileler ile yetişkinlerin yaşadığı utanç arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Sonuç olarak, işlevsiz ailelerden gelen kişilerin daha fazla utanç yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır.

Walter ve Burnaford (2006) yaptıkları çalışmada, üniversite öğrencilerinde aile yakınlığı ile suçluluk ve utanç arasındaki ilişkinin araştırılmasını amaçlamış, boşanmış

ailelerden ve boşanmamış ailelerden gelen ergenlerin bildirdikleri utanç veya suçluluk düzeylerinde farklılık görülmediğini, suçluluğun yaş ile birlikte artış gösterdiğini, kadınların erkeklere göre daha fazla utanç ve suçluluk bildirdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, ergenlerin suçluluk eğilimlerinde aile yakınlığının ve özellikle de cinsiyet karşıtı ebeveyn-çocuk ilişkilerinin ve kardeş ilişkilerinin önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Erözkan (2009) yaptığı çalışmada, ergenlik dönemindeki bireylerin yalnızlık yaşamasında, çeşitli yardayıcı nedenleri bulmayı amaçlamıştır. Sonuç olarak, utangaçlık, sosyal anksiyete ve öz saygının yalnızlık üzerinde önemli etkileri olan değişkenler olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Akbağ ve İmamoğlu (2010) yaptıkları çalışmada, cinsiyet ve bağlanma şekillerinin yalnızlık, utanç ve suçluluk duygularını ne kadar yordadığını bulmayı amaçlamışlardır. Sonuç olarak, güvenli bağlanmanın yalnızlık duygusunu, kayıtsız bağlanmanın suçluluk duygusunı, güvenli ve kayıtsız bağlanmın ise utanç duygusunu negatif bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, yalnızlık ve suçluluğun cinsiyete göre farklılaşmadığını, utanç duygusunu, kadınların daha yoğun bir şekilde deneyimlediklerini tespit etnişlerdir.

Kaya, Aştı, Turan, Karabay ve Emir (2012) yaptıkları araştırmada, üniversite öğrencilerinin suçluluk ve utanç duygularını belirli değişkenler açısından incelemeyi amaçlanmışlardır. Sonuç olarak öğrencilerin suçluluk ve utanç puanları arasında cinsiyet, yaş ve okul yıllarına göre anlamlı farklılıklar olduğunu tespit etmişlerdir.

Dinçer (2014) yaptığı çalışmada, utanç kavramı ile ilgili zihinsel imgeleri çeşitli metaforlar yoluyla incelemiştir. Sonuç olarak, kişisel, toplumsal ve ahlaki standartlar dışında davranmanın ve diğer kişilerin negatif görüşlerinin utanç hissetmeye sebep olduğunu, bu duyguya benlik ile ilgili değerlendirmelerin, acı hissetmenin, fiziksel tepkilerin, zihin karışıklığının, herkes tarafından izleniyormuş hissinin eşlik ettiğini, içe kapanma, sosyal yönden izole olma, kaçma, uzaklaşma, kurtulma ve gözlerden uzak olma gibi sonuçlara yol açtığını fakat bununla birlikte, utanç duygusunun denetleyici ve koruyucu fonksiyonlarının da olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kahraman, Koca ve Karataş (2017) hemşirelik okuyan üniversite öğrencilerinde suçluluk ve utanç duygusunu etkileyen faktörleri bulmayı amaçladıkları çalışmada, erkeklere kıyasla kadınların suçluluk ve utaç duygularını daha çok deneyimledikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Dinçer (2019) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada, suçluluk kavramı ile ilgili zihinsel imgeleri çeşitli metaforlar yoluyla incelemiş ve suçluluk duygusunun hatalı davranma, kural ihlali ve negatif değerlendirilme koşullarında meydana geldiğini, bu duyguya eylem ve zarara yönelik değerlendirmeler, pişmanlık, vicdanen huzursuz olma, acı hissetme, kafa karışıklığı, yakalanma ve ceza alma endişesinin eşlik ettiğini, bireyleri itiraf etme, onarmaya yönlendirdiği sonucuna ulaşmıştır.

Amaç

Günlük yaşamda çeşitli ebeveyn tutum ve davranışları ile karşılaşılmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarına yönelik gösterdikleri bu tutumların, çocuklarının üzerinde etkisinin büyük olduğu öne sürülmektedir. Çocuğun içerisinde doğup büyüdüğü aile ortamı, onun hem sağlıklı bir kişilik geliştirmesi açısından hem de davranışsal ve psikolojik gelişimi açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle, ebeveynlerin çocuk yetiştirme stilleri ile yalnızlık, suçluluk ve utanç duygusu arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinde algılanan çocuk yetiştirme stilleri ile suçluluk, utanç ve yalnızlık arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır;

1. Çocuk yetiştirme stilleri, suçluluk ve utanç eğilimini anlamlı şekilde yordamakta mıdır?
2. Çocuk yetiştirme stilleri, yalnızlığı anlamlı şekilde yordamakta mıdır?
3. Suçluluk ve utanç, yalnızlığı anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
4. Yalnızlık, suçluluk ve utanç duygularını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
5. Çocuk yetiştirme stillerine göre yalnızlık puanları farklılaşmakta mıdır?
6. Çocuk yetiştirme stillerine göre suçluluk ve utanç puanları farklılaşmakta mıdır?
7. Çocuk yetiştirme stilleri puanları, bazı sosyodemografik özellikler açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

8. Yalnızlık puanları, bazı sosyodemografik özellikler açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
9. Suçluluk ve utanç puanları, bazı sosyodemografik özellikler açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Önem

Üniversite dönemindeki bireyler ergenlik dönemi ile genç yetişkinlik dönemi arasında yer alan, 18-25 yaş aralığını kapsayan ve "beliren yetişkinlik" olarak ele alınan bir tür kendilerini keşfetme dönemi içerisinde bulunmaktadırlar (Arnett, 2000). Bu dönem, kişinin kimlik gelişimi ve sosyal çevresi ile olan ilişkilerini yakından etkilemektedir (Nelson, Story, Larson, Neumark Sztainer ve Lytle, 2008). Çocukluk ve ergenlik döneminden farklı olan bu dönemde, kişinin ailesine olan bağımlılığı azalmakta ve birçok alanda kendi bağımsızlığına ulaşmaktadır. Beliren yetişkinlik döneminde olan üniversite öğrencileri için, akademik performansın yanı sıra kişilerarası ilişkiler de önem kazanmaktadır. Kendileri ve yaşamları hakkında olumsuz duygu ve algıları olan kişiler yeni arkadaşlıklar başlatma ve üniversite yaşamına uyum sağlama konusunda sıkıntılar yaşayabilmekte ve dolayısıyla kendilerini yalnız hissedebilmektedirler. Diğer yandan, üniversite yaşamında bir takım kural ve sınırlılıkların olduğu ve kişilerin düzeni bozmamak adına bu kurallara uymak durumunda olduğu göz önünde bulundurulduğunda, kişilerin yaptıkları hatalar ve düzen bozucu davranışlar karşısında empati kurması ve bunun sonucunda telafi davranışlarına yönelmesi sosyal ilişkilerin devamlılığı ve üniversite yaşamına uyum sağlama açısından önemli olabilmektedir. Bu bağlamda, kişilerin sosyal ve duygusal sorunlarını anlamlandırabilmek adına erken dönemden itibaren ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları ilişkilerin etkisinin bilinmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Literatüre bakıldığında böyle bir çalışma bulunmamakla birlikte, bu çalışmanın literatüre ve ileride yapılacak olan çalışmalara fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Varsayımlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Suçluluk/Utanç Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu'nda yer alan sorulara içtenlikle ve

gerçek durumlarını yansıtacak şekilde cevaplar verecekleri varsayılmaktadır. Ayrıca kullanılan ölçeklerin, araştırmanın yapısına ve amacına uygun olduğu varsayılmaktadır.

Sınırlıklar

1. Çalışma, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Çalışma, 2020 – 2021 akademik yılı ile sınırlıdır.
3. Çalışma, kullanılan analiz yöntemleri ve ölçeklerin ölçtüğü kriterler ile sınırlıdır.
4. Çalışma, araştırma olanakları ile sınırlıdır.

Tanımlar

Çocuk Yetiştirme Stilleri: Ebeveynlerin çocuklarıyla etkileşimlerinde göstermiş oldukları iletişim şekilleri ve çocuğa karşı davranışlarının tümü olarak tanımlanmaktadır (Darling ve Steinberg, 1993).

Yalnızlık: Kişinin mevcut olan sosyal ilişkileri ile yaşamak istediği sosyal ilişkileri arasındaki tutarsızlıktan kaynaklanan, kişiyi rahatsız eden ve hoşa gitmeyen öznel yaşantılar olarak tanımlanmaktadır (Perlman ve Peplau, 1981).

Suçluluk: Yasal veya dini olarak yasaklanan, ahlaki yönden kınanan bir şey yapıldığında, toplumun ahlak kuralları ya da kişilerin kendi belirlediği içsel sınırlar aşıldığında ortaya çıkan rahatsız edici ve pişmanlık uyandıran bir duygu olarak tanımlanmaktadır (Budak, 2017).

Utanç: Bireyin içinde yaşadığı toplumun temel değer, kural ve geleneklerini ihlal ettiği, dürüst olmadığı ve tuhaf davrandığı duygusu olarak tanımlanmaktadır (Budak, 2017).

BÖLÜM 2. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örneklemi, verilerin toplanması, veri toplama araçları, verilerin analizi ve yorumlanması, süre ve olanaklar ve araştırmanın geçici ana hatlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Araştırmada, üniversite öğrencilerinde algılanan çocuk yetiştirme stilleri ile suçluluk, utanç ve yalnızlık arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca söz konusu değişkenlerin cinsiyet, anne-baba eğitim durumu, yaş, sınıf ve bölüm ile olan ilişkisi de belirlenmiştir. Bu araştırmanın modeli ilişkisel tarama modelidir. İlişkisel tarama Karasar'a (2009) göre iki ya da daha fazla değişken arasında beraber değişimin derecesini veya varlığını belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. Bu bağlamda araştırmada üniversite öğrencilerinde algılanan çocuk yetiştirme stilleri ile suçluluk, utanç ve yalnızlık arasındaki ilişki incelenmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmada uygun örnekleme yönteminden faydalanılmıştır. Büyüköztürk ve diğerlerine (2015) göre uygun örnekleme yöntemi, araştırmacının verilerini kolayca ulaşabileceği bir örneklemden topladığı yöntemdir. Veri toplama sürecinde Covid-19 pandemisinin bulunması bu yöntemin kullanılmasında etkili olmuştur.

Araştırmanın örneklemini, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 433'ü kadın, 187'si erkek olmak üzere toplam 620 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların, 176'sı 18-20, 291'i 21-23 yaş aralığında olup, 153'ü ise 24 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların 64'ü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda, 58'i Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda, 55'i Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda, 443'ü ise diğer bölümlerde öğrenim görmektedirler. Öğrencillerin büyük çoğunluğu 4.sınıfta bulunmaktadır (n=311). Örneklem grubunun sosyo-demografik özelliklerine ilişkin ayrıntılı bilgiler içeren bilgiler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Katılımcılar ile İlgili Sosyodemografik Değişkenler

		f	%
Cinsiyet			
	Kadın	433	69.8
	Erkek	187	30.2
Yaş			
	18-20	176	28.4
	21-23	291	46.9
	24+	153	24.7
Anabilim Dalı (Öğretmenlik)			
	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri	44	7.1
	Biyoloji	26	4.2
	Fen Bilgisi	40	6.5
	Fizik	34	5.5
	İlköğretim Matematik	32	5.2
	İngilizce	38	6.1
	Kimya	24	3.9
	Matematik	28	4.5
	Müzik	40	6.5
	Okul Öncesi	58	9.4
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	55	8.9
	Sınıf	64	10.3
	Sosyal Bilgiler	53	8.5
	Türk Dili ve Edebiyatı	39	6.3
	Türkçe	45	7.3
Sınıf			
	1.Sınıf	102	16.5
	2.Sınıf	108	17.4
	3.Sınıf	99	16.0
	4.Sınıf	311	50.2
Anne Eğitim Durumu			
	İlkokul ve altı	258	41.6
	Ortaokul	102	16.5
	Lise	148	23.9
	Önlisans ve üstü	112	18.1
Baba Eğitim Durumu			
	İlkokul ve altı	178	28.7
	Ortaokul	76	12.3
	Lise	191	30.8
	Önlisans ve üstü	175	28.2

Veriler ve Toplanması

Araştırma verileri toplanmadan önce ölçekleri geliştiren araştırmacılardan ve anketlerin yapılabilmesi için Balıkesir Üniversitesi rektörlüğünden gerekli resmi izinler alınmıştır. Öte yandan uygun örnekleme yöntemiyle örneklem seçildikten sonra veri toplama sürecinde araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğunu belirten ve çalışma hakkında bilgi veren Bilgilendirilmiş Onam Formu kullanılmıştır. Araştırmada veriler, Covid-19 pandemisi sebebiyle Google Forms aracılığı ile toplanmıştır.

Kullanılan Ölçme Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak öğrencilerin kişisel ve demografik bazı özelliklerini betimlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu (EK 1), algılanan çocuk yetiştirme stillerini belirlemek için Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği (EK 2/3), suçluluk ve utanç düzeylerini belirlemek için Suçluluk Utanç Ölçeği (EK 4), yalnızlık düzeylerini belirlemek için UCLA Yalnızlık Ölçeği (EK 5) kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların; yaş, cinsiyet, öğrenim gördükleri bölüm vb. bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından ilgili literatür ve benzer araştırmalar dikkate alınarak hazırlanan kişisel bir bilgi formudur.

Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği

Sümer ve Güngör (1999) tarafından geliştirilmiş olan ölçek, Maccoby ve Martin'in (1983) önerdiği boyutlara dayanarak oluşturulmuştur. Ölçek 22 maddeden oluşmakta olup, beşli likert tipindedir. Çocuk yetiştirme stillerinin altında yer alan kontrol/denetim boyutunu ölçmek için 11 madde ve kabul/ilgi boyutunu ölçmek için 11 madde bulunmaktadır. Katılımcılar baba ve anne için farklı değerlendirme yapmaktadırlar. 11, 13 ve 21. maddeler ters kodlanan maddelerdir. Kontrol boyutu, ebeveynlerin çocuğun eylemlerini denetleme, sınırlandırma ve disiplin etme düzeyini değerlendirirken, kabul boyutu, ebeveynlerin çocuğuna karşı gösterdiği sevgi, ilgi, kabul ve anlayış düzeyini değerlendirmektedir (Sümer ve Güngör, 1999). Ölçekten boyutlar ve kategorik olarak iki düzeyde bilgiye ulaşılmaktadır. Boyutlar temelinde kabul/ilgi ve denetim/kontrol; kategorik olarak ise her iki boyutta medyan değerinin altında puan alanlar ihmalkâr, üstünde puan alanlar ise açıklayıcı/otoriter ebeveynler olarak değerlendirilmektedir. Kontrol/denetim boyutunda medyanın üstünde, kabul/ilgi boyutunda medyanın altında puan alan ebeveynler otoriter, kontrol/denetim boyutunda medyanın altında, kabul/ilgi boyutunda medyanın üstünde puan alanlar ise şımartan ebeveynler olarak değerlendirilmektedir (Sümer ve Güngör, 1999). Ölçeğin güvenirlik katsayılarına bakıldığında, algılanan denetim/kontrol alt boyutunun Cronbach Alfa değerinin baba için .70, anne için .80; anne ve babadan algılanan kabul/ilgi alt boyutu

için ise Cronbach alfa değerinin .94 olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada, algılanan anne kabul/ilgi alt boyutu için yapılan iç tutarlık analizinde Cronbach alfa değeri .78; algılanan anne denetim/kontrol alt boyutu için yapılan iç tutarlık analizinde Cronbach alfa değeri .85; algılanan baba kabul/ilgi alt boyutu için yapılan iç tutarlık analizinde Cronbach alfa değeri .94; algılanan baba denetim/kontrol alt boyutu için yapılan iç tutarlık analizinde ise Cronbach alfa değeri .90 olarak bulunmuştur.

Suçluluk Utanç Ölçeği

Suçluluk utanç ölçeği, Şahin ve Şahin (1992) tarafından geliştirilmiştir ve bazı durumlarda karşılaşılan suçluluk ve utanç duygularını ölçmektedir. Suçluluk utanç ölçeği toplam 24 maddeden oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin, 12 maddesi suçluluk, 12 maddesi utanç duygularını ölçmektedir. Ölçeğin suçluluk alt boyutu için Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .81, utanç alt boyutu için Cronbach alfa güvenirlik katsayısı ise .80 olarak hesaplanmıştır (Şahin, 1992). Bu çalışmada suçluluk utanç ölçeği için yapılan iç tutarlık analizinde Cronbach alfa değeri .86 olarak bulunmuştur.

UCLA Yalnızlık Ölçeği

Russell, Peplau ve Ferguson tarafından 1980 yılında geliştirilen UCLA yalnızlık ölçeği kişilerin genel yalnızlık düzeylerini belirleyen dörtlü likert tipinde bir ölçektir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları ülkemizde Demir tarafından 1989 yılında yapılmıştır. Ölçek, 20 maddeden oluşmaktadır. İfadelerin 10'u düz, 10'u ters olarak kodlanmaktadır. Ölçekten elde edilebilecek puan aralığı 20 – 80 aralığında olup, puan yükseldikçe yalnızlık düzeyi artmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .96 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada UCLA yalnızlık ölçeği için yapılan iç tutarlık analizinde Cronbach alfa değeri .94 olarak bulunmuştur.

Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Çalışmadaki verilerin analizi için Statistical Package for the Social Sciences 25 (SPSS-25) paket programı kullanılmıştır. Öncelikle elde edilen verilerin güvenirlik katsayılarının tespit edilmiş, ardında ise verilerin dağılımının normallik kontrolleri için normallik testi ve istatistiklerinden yararlanılmıştır. Araştırmada verilerin normal dağıldığı görülmüş ve buna bağlı olarak parametrik istatistik testleri kullanılmıştır.

Betimsel istatistikler için frekans analizleri uygulanmıştır. Çalışma kapsamında, araştırmanın alt sorularına göre, Basit Doğrusal Regresyon, Çoklu Doğrusal Regresyon, Bağımsız t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve tek yönlü çok değişkenli varyans analizleri (MANOVA) kullanılarak verilerin analizi yapılmış ve bulgular yorumlanmıştır. Yapılan varyans analizlerinde etki büyüklüğü için η^2 değerinden yararlanılmıştır. Buna göre, 0.01 altındaki değerler yetersiz, 0.02-0.06 arasındaki değerler düşük, 0.07-0.14 arasındaki değerler orta ve 0.15-1.00 arasındaki değerler yüksek şeklinde yorumlanmaktadır (Cohen, 1988). İstatistiksel yorumlamalarda anlamlılık değeri <.05 olarak alınmıştır.

BÖLÜM 3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde çalışmanın amacına yönelik olarak yürütülen analizlerin bulgularına yer verilmiştir. İlk olarak, sosyodemografik özellikler ile çocuk yetiştirme stilleri, suçluluk/utanç ve yalnızlık arasındaki ilişki ve çocuk yetiştirme stilleri ile suçluluk/utanç ve yalnızlık arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonrasında Basit ve Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi ile bağımlı değişkeni yordayan değişkenler tespit edilmiştir.

Bulgular

Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri, Suçluluk, Utanç ve Yalnızlığın Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesine Yönelik Bulgular

Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların algılanan çocuk yetiştirme stilleri açısından cinsiyetlerine göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için bağımsız *t* testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}$	S	Sh_x	*t* Testi		
						t	Sd	p
Anne Kabul	Kadın	433	41.61	9.20	.44	-.655	618	.513
	Erkek	187	42.13	9.03	.66			
Anne Kontrol	Kadın	433	30.07	8.66	.41	.129	618	.897
	Erkek	187	29.97	9.22	.67			
Baba Kabul	Kadın	433	35.70	11.06	.53	-.805	618	.421
	Erkek	187	36.48	11.06	.80			
Baba Kontrol	Kadın	433	28.52	9.67	.46	-.070	618	.944
	Erkek	187	28.58	9.67	.70			

Tablo 4'te görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin algılanan çocuk yetiştirme stilleri ölçeği puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda

grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır (*t=-.655; p<.05;t=.129; p<.05; t=-.805; p<.05;t=-.070; p<.05*).

Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların algılanan çocuk yetiştirme stilleri açısından yaşlarına göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için MANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları

Puan	**Grup**	**n**	**x̄**	**S**	**sd**	**F**	**p**	**Levene's Test**
	18-20	176	41.00	8.74				
Anne Kabul	21-23	291	42.08	9.54	2-617	.875	.417	.415
	24+	153	42.07	8.84				
	18-20	176	30.46	8.87				
Anne Kontrol	21-23	291	29.85	8.99	2-617	.273	.762	.708
	24+	153	29.94	8.49				
	18-20	176	35.81	10.79				
Baba Kabul	21-23	291	35.88	11.48	2-617	.049	.952	.215
	24+	153	36.17	10.61				
	18-20	176	28.39	9.09				
Baba Kontrol	21-23	291	28.39	9.74	2-617	.229	.795	.134
	24+	153	29.00	10.19				
Wilks' Λ=.995			η^2=.003					

Tablo 5'te algılanan çocuk yetiştirme stilleri puanlarının, farklı yaş gruplarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için MANOVA testi yapılmıştır. Levene Testi, anne kabul (p>.05), anne kontrol (p>.05), baba kabul (p>.05) ve baba kontrol (p>.05) puanları için varyanslarının eşit kabul edilebileceğini göstermiştir. Tek yönlü çok değişkenli varyans analizi sonucuna göre, farklı yaş grupları arasında anlamlı fark gözlenmemiştir [$F_{(8-1228)}$=.408, Wilks' Λ=.995, η^2=,003].

Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerinin Bölüme Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların algılanan çocuk yetiştirme stilleri açısından bölümlerine göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için MANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	n	x̄	S	sd	F	p	Levene's Test
Anne Kabul	Sayısal	228	41.66	8.82	2-617	.068	.935	.488
	Sözel	215	41.95	9.51				
	Eşit Ağırlık	177	41.68	9.17				
Anne Kontrol	Sayısal	228	30.34	8.88	2-617	.208	.812	.869
	Sözel	215	29.90	9.01				
	Eşit Ağırlık	177	29.83	8.57				
Baba Kabul	Sayısal	228	35.64	10.95	2-617	.156	.856	.687
	Sözel	215	36.23	11.53				
	Eşit Ağırlık	177	35.95	10.67				
Baba Kontrol	Sayısal	228	28.46	9.78	2-617	.725	.485	.709
	Sözel	215	29.12	9.88				
	Eşit Ağırlık	177	27.95	9.26				
Wilks' Λ=.995			η^2=.003					

Tablo 6'da algılanan çocuk yetiştirme stilleri puanlarının, bölümlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için MANOVA testi yapılmıştır. Levene Testi, anne kabul (p>.05), anne kontrol (p>.05), baba kabul (p>.05) ve baba kontrol (p>.05) puanları için varyanslarının eşit kabul edilebileceğini göstermiştir. Tek yönlü çok değişkenli varyans analizi sonucuna göre, bölümler arasında anlamlı fark gözlenmemiştir [$F_{(8\text{-}1228)}$=.408, Wilks' Λ=.995, η^2=.003].

Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerinin Sınıfa Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların algılanan çocuk yetiştirme stilleri açısından sınıf düzeyine göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için MANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	n	x̄	S	sd	F	p	Levene's Test
Anne Kabul	1. Sınıf	102	41.33	9.22	3-616	.140	.936	.659
	2. Sınıf	108	41.62	8.53				
	3. Sınıf	99	41.74	9.05				
	4. Sınıf	311	41.97	9.40				
Anne Kontrol	1. Sınıf	102	30.10	9.13	3-616	.108	.955	.888
	2. Sınıf	108	29.62	8.24				
	3. Sınıf	99	30.01	8.73				
	4. Sınıf	311	30.18	8.99				
Baba Kabul	1. Sınıf	102	35.92	11.55	3-616	.025	.995	.494
	2. Sınıf	108	35.89	10.09				
	3. Sınıf	99	36.21	11.27				
	4. Sınıf	311	35.86	11.20				
Baba Kontrol	1. Sınıf	102	28.65	9.55	3-616	.020	.996	.641
	2. Sınıf	108	28.48	9.05				
	3. Sınıf	99	28.36	9.33				
	4. Sınıf	311	28.59	10.05				
Wilks' Λ=.997			η^2=.001					

Tablo 7'de algılanan çocuk yetiştirme stilleri puanlarının, sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için MANOVA testi yapılmıştır. Levene Testi, anne kabul (p>.05), anne kontrol (p>.05), baba kabul (p>.05) ve baba kontrol (p>.05) puanları için varyanslarının eşit kabul edilebileceğini göstermiştir. Tek yönlü çok değişkenli varyans analizi sonucuna göre, sınıflar arasında anlamlı fark gözlenmemiştir [$F_{(12\text{-}1622)}$=.139, Wilks' Λ=.997, η^2=.001].

Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların algılanan çocuk yetiştirme stilleri açısından anne eğitim durumuna göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için MANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	n	x̄	S	sd	F	p	Levene's Test
Anne Kabul	İlkokul ve altı	258	40.15	9.82	2-615	17.894	**.000**	.000
	Ortaokul	102	38.63	9.05				
	Lise	148	43.52	8.31				
	Önlisans ve üstü	112	46.02	6.31				
Anne Kontrol	İlkokul ve altı	258	30.71	9.47	2-615	1.753	.155	.000
	Ortaokul	102	30.03	9.37				
	Lise	148	30.12	8.44				
	Önlisans ve üstü	112	28.42	6.97				
Pillai's Trace=.093			η^2=.047					

Tablo 8'de algılanan çocuk yetiştirme stilleri puanlarının, anne eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için MANOVA testi yapılmıştır. Levene Testi, anne kabul (p>.05) ve anne kontrol (p>.05) puanları için varyanslarının eşit kabul edilemeyeceğini göstermiştir. Tek yönlü çok değişkenli varyans analizi sonucuna göre, anne eğitim durumları grupları arasında anlamlı fark gözlenmiştir [$F_{(6\text{-}1232)}$=10.060, Pillai's Trace=.093, η^2=.047]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü (η2=.047) bu farkın düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Tablo 9. Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tamhane T2 Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Anne Eğitim Durumu (i)	Anne Eğitim Durumu (j)	Ortalama Farkı (i-j)	S	p
Anne Kabul	İlkokul ve altı	Ortaokul	1.52	1.08	.655
		Lise	-3.36	.91	**.002**
		Önlisans ve üstü	-5.86	.85	**.000**
	Ortaokul	İlkokul ve altı	-1.52	1.08	.655
		Lise	-4.88	1.12	**.000**
		Önlisans ve üstü	-7.38	1.07	**.000**
	Lise	İlkokul ve altı	3.36	.91	**.002**
		Ortaokul	4.88	1.12	**.000**
		Önlisans ve üstü	-2.49	.90	**.037**
	Önlisans ve üstü	İlkokul ve altı	5.86	.85	**.000**
		Ortaokul	7.38	1.07	**.000**
		Lise	2.49	.90	**.037**

Tablo 9'a göre, farklılığın kaynağının belirlenmesi için yapılan post-hoc Tamhane T2 testi sonucunda, anne kabul alt boyutunda, ilkokul ve altı anne eğitim düzeyi ile lise, önlisans ve üstü anne eğitim düzeyi; ortaokul anne eğitim düzeyi ile lise, önlisans ve üstü anne eğitim düzeyi; lise anne eğitim düzeyi ile ilkokul ve altı, ortaokul, önlisans ve üstü (p<.05) grupları arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu durum,

anne kabul boyutunda anne eğitim düzeyi önlisans ve üstü olanların, ilkokul ve altı, ortaokul, lise gruplarına göre annelerinden daha fazla kabul algıladıkları ve anne eğitim düzeyi lise olanların, ilkokul ve altı, ortaokul gruplarına göre annelerinden daha fazla kabul algıladıklarını ortaya koymaktadır.

Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların algılanan çocuk yetiştirme stilleri açısından baba eğitim durumuna göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için MANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	n	$\bar{x}$	S	sd	F	p	Levene's Test
Baba Kabul	İlkokul ve altı	178	35.48	10.45	2-615	.453	.715	.217
	Ortaokul	76	35.50	11.09				
	Lise	191	36.69	11.41				
	Önlisans ve üstü	175	35.76	11.31				
Baba Kontrol	İlkokul ve altı	178	29.65	9.88	2-615	1.545	.202	.839
	Ortaokul	76	27.15	9.51				
	Lise	191	28.62	9.73				
	Önlisans ve üstü	175	27.93	9.39				
Wilks' Λ=.990			η^2=.005					

Tablo 10'da algılanan çocuk yetiştirme stilleri puanlarının, baba eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için MANOVA testi yapılmıştır. Levene Testi, anne kabul (p>.05) ve anne kontrol (p>.05) puanları için varyanslarının eşit kabul edilebileceğini göstermiştir. Tek yönlü çok değişkenli varyans analizi sonucuna göre, baba eğitim durumları grupları arasında anlamlı fark gözlenmemiştir [$F_{(6\text{-}1230)}$=1.058, Wilks' Λ=.990, η^2=,005].

Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların suçluluk utanç ölçeği puanları açısından cinsiyete göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için bağımsız *t* testi

gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	n	x̄	S	Sh_x	*t* Testi		
						t	Sd	p
Suçluluk	Kadın	433	45.80	14.45	.69	1.561	618	.119
	Erkek	187	43.79	15.30	1.11			
Utanç	Kadın	433	40.03	11.44	.54	-1.091	618	.279
	Erkek	187	41.11	11.22	.82			

Tablo 11'de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin suçluluk utanç ölçeği puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır (*t=1.561; p<.05;t=-1.091; p<.05*).

Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Yaşa Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların suçluluk utanç ölçeği puanları açısından yaşa göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için MANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12. Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	n	x̄	S	sd	F	p	Levene's Test
Suçluluk	18-20	176	44.68	15.35	2-617	.229	.795	.338
	21-23	291	45.18	14.70				
	24+	153	45.79	14.10				
Utanç	18-20	176	39.98	12.13	2-617	.140	.869	.193
	21-23	291	40.46	11.05				
	24+	153	40.58	11.15				
Wilks' Λ=.998			η^2=.001					

Tablo 12'de suçluluk utanç puanlarının, farklı yaş gruplarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için MANOVA testi yapılmıştır. Levene Testi, utanç (p>.05) ve suçluluk (p>.05) puanları için varyanslarının eşit kabul edilebileceğini göstermiştir. Tek yönlü çok değişkenli varyans analizi sonucuna göre, farklı yaş grupları arasında anlamlı fark gözlenmemiştir [$F_{(4\text{-}1232)}$=.232, Wilks' Λ=.998, η^2=.001].

Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Bölüm Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların suçluluk utanç ölçeği puanları açısından bölümlerine göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için MANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13. Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	n	x̄	S	sd	F	p	Levene's Test
Suçluluk	Sayısal	228	45.59	14.18	2-617	.395	.674	.078
	Sözel	215	45.45	14.49				
	Eşit Ağırlık	177	44.36	15.72				
Utanç	Sayısal	228	40.55	11.44	2-617	.463	.629	.035
	Sözel	215	40.72	10.38				
	Eşit Ağırlık	177	39.67	12.43				
Pillai's Trace=.004			η^2=.002					

Tablo 13'te suçluluk utanç puanlarının, farklı bölümlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için MANOVA testi yapılmıştır. Levene Testi, suçluluk ($p>.05$) için varyansların eşit kabul edilebileceğini ve utanç ($p>.05$) puanları için varyanslarının eşit kabul edilemeyeceğini göstermiştir. Tek yönlü çok değişkenli varyans analizi sonucunda, farklı bölümlere göre gruplar arasında anlamlı fark gözlenmemiştir [$F_{(4\text{-}1232)}$=.549, Pillai's Trace=.004, η^2=.002].

Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Sınıflarına Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların suçluluk utanç ölçeği puanları açısından sınıflarına göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için MANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14. Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	n	x̄	S	sd	F	p	Levene's Test
Suçluluk	1. Sınıf	102	45.17	14.78	3-616	.230	.876	.216
	2. Sınıf	108	44.39	16.04				
	3. Sınıf	99	44.71	14.33				
	4. Sınıf	311	45.63	14.41				
Utanç	1. Sınıf	102	40.60	11.52	3-616	.153	.928	.249
	2. Sınıf	108	39.89	12.41				
	3. Sınıf	99	39.94	10.75				
	4. Sınıf	311	40.56	11.19				
Wilks' Λ=.998			η^2=.001					

Tablo 14'te suçluluk utanç puanlarının, sınıf düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için MANOVA testi yapılmıştır. Levene Testi, utanç (p>.05) ve suçluluk (p>.05) puanları için varyanslarının eşit kabul edilebileceğini göstermiştir. Tek yönlü çok değişkenli varyans analizi sonucunda, farklı sınıf düzeylerine göre gruplar arasında anlamlı fark gözlenmemiştir [$F_{(6\text{-}1230)}$=.242, Wilks' Λ=.998, η^2=,001].

Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların suçluluk utanç ölçeği puanları açısından anne eğitim durumuna göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için MANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15. Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	n	x̄	S	sd	F	p	Levene's Test
Suçluluk	İlkokul ve altı	258	41.43	16.46	3-616	20.316	**.000**	.000
	Ortaokul	102	41.75	14.77				
	Lise	148	49.06	12.03				
	Önlisans ve üstü	112	51.88	9.10				
Utanç	İlkokul ve altı	258	43.33	10.04	3-616	19.445	**.000**	.000
	Ortaokul	102	41.40	9.13				
	Lise	148	39.16	11.74				
	Önlisans ve üstü	112	34.14	12.93				
Pillai's Trace=.147			η^2=.073					

Tablo 15'te suçluluk utanç puanlarının, anne eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için MANOVA testi yapılmıştır. Levene Testi, utanç (p>.05) ve suçluluk (p>.05) puanları için varyanslarının eşit kabul edilemeyeceğini göstermiştir. Tek yönlü çok değişkenli varyans analizi sonucunda, anne eğitim durumuna göre gruplar arasında anlamlı fark gözlenmiştir [$F_{(6\text{-}1230)}$=16.271, Pillai's Trace=.147, η^2=.073]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü (η2=.073) bu farkın orta düzeyde olduğunu göstermektedir.

Tablo 16. Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tamhane T2 Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Anne Eğitim Durumu (i)	Anne Eğitim Durumu (j)	Ortalama Farkı (i-j)	S	p
Suçluluk	İlkokul ve altı	Ortaokul	-.32	1.78	1.000
		Lise	-7.63	1.42	**.000**
		Önlisans ve üstü	-10.45	1.33	**.000**
	Ortaokul	İlkokul ve altı	.32	1.78	1.000
		Lise	-7.31	1.76	**.000**
		Önlisans ve üstü	-10.12	1.69	**.000**
	Lise	İlkokul ve altı	7.63	1.42	**.000**
		Ortaokul	7.31	1.76	**.000**
		Önlisans ve üstü	-2.81	1.31	.181
	Önlisans ve üstü	İlkokul ve altı	10.45	1.33	**.000**
		Ortaokul	10.12	1.69	**.000**
		Lise	2.81	1.31	.181
Utanç	İlkokul ve altı	Ortaokul	1.93	1.09	.396
		Lise	4.17	1.15	**.002**
		Önlisans ve üstü	9.19	1.37	**.000**
	Ortaokul	İlkokul ve altı	-1.93	1.09	.396
		Lise	2.23	1.32	.439
		Önlisans ve üstü	7.25	1.52	**.000**
	Lise	İlkokul ve altı	-4.17	1.15	**.002**
		Ortaokul	-2.23	1.32	.439
		Önlisans ve üstü	5.01	1.55	**.009**
	Önlisans ve üstü	İlkokul ve altı	-9.19	1.37	**.000**
		Ortaokul	-7.25	1.52	**.000**
		Lise	-5.01	1.55	**.009**

Tablo 16'ya göre, farklılığın kaynağının belirlenmesi için yapılan post-hoc Tamhane T2 testi sonucunda, suçluluk alt boyutunda, ilkokul ve altı anne eğitim düzeyi ile lise, önlisans ve üstü anne eğitim durumu; ortaokul anne eğitim düzeyi ile lise, önlisans ve üstü anne eğitim düzeyi; lise ile ilkokul ve altı, ortaokul (p<.05) grupları arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu durum, suçluluk boyutunda anne eğitim düzeyi önlisans ve üstü olanların, ilkokul ve altı, ortaokul gruplarına göre daha fazla suçluluk hissettikleri ve anne eğitim düzeyi lise olanların, ilkokul ve altı, ortaokul

gruplarına göre daha fazla suçluluk hissettiklerini ortaya koymaktadır. Utanç alt boyutunda ise, ilkokul ve altı anne eğitim düzeyi ile lise, önlisans ve üstü anne eğitim düzeyi; ortaokul anne eğitim düzeyi ile önlisans ve üstü anne eğitim düzeyi; lise anne eğitim düzeyi ile önlisans ve üstü anne eğitim düzeyi ($p<.05$) grupları arasında farklılık görülmüştür. Buna göre utanç boyutunda, önlisans ve üstü anne eğitim düzeyi olanların, ilkokul ve altı, ortaokul, lise anne eğitim düzeyi olanlara göre daha az utanç hissettikleri; lise anne eğitim düzeyi olanların ilkokul ve altı anne eğitim düzeyi olanlara göre daha az utanç hissettikleri görülmüştür.

Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların suçluluk utanç ölçeği puanları açısından baba eğitim durumuna göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için MANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17. Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	n	$\bar{x}$	S	sd	F	p	Levene's Test
Suçluluk	İlkokul ve altı	178	44.66	15.98	3-616	1.080	.357	.012
	Ortaokul	76	47.61	13.22				
	Lise	191	45.62	13.78				
	Önlisans ve üstü	175	44.20	15.01				
Utanç	İlkokul ve altı	178	39.73	12.28	3-616	.860	.461	.314
	Ortaokul	76	41.73	10.90				
	Lise	191	39.83	11.19				
	Önlisans ve üstü	175	40.97	10.81				
Wilks' Λ=.989			η^2=.005					

Tablo 17'de suçluluk utanç puanlarının, baba eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için MANOVA testi yapılmıştır. Levene Testi, suçluluk ($p>.05$) puanları için varyanslarının eşit kabul edilemeyeceğini, utanç ($p>.05$) puanları için ise varyanslarının eşit kabul edilebileceğini göstermiştir. Tek yönlü çok değişkenli varyans analizi sonucunda, baba eğitim durumuna göre gruplar arasında anlamlı fark gözlenmemiştir [$F_{(6\text{-}1230)}$=1.097, Wilks' Λ=.989, η^2=.005].

Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların yalnızlık ölçeği puanları açısından cinsiyetlerine göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için bağımsız gruplar *t* testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 18'de sunulmuştur.

Tablo 18. Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	n	x̄	S	Sh_x	*t Testi*		
						t	**Sd**	**p**
Yalnızlık Puanı	Kadın	433	41.30	14.01	.67	-.064	618	.949
	Erkek	187	41.38	14.82	1.08			

Tablo 18'de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin yalnızlık ölçeği puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır (*t=-.064; p<.05*).

Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Yaşa Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların yalnızlık ölçeği puanları açısından yaşa göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo 19. Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Yaşa Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f. x̄ **ve** *ss* **Değerleri**					**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Grup**	n	x̄	S	**Var. K.**	KT	**sd**	**KO**	**F**	**p**
Yalnızlık	18-20	176	40.65	13.94	**G.Arası**	112.370	2	56.185	.276	.759
	21-23	291	41.61	14.35	**G.İçi**	125598.508	617	203.563		
	24+	153	41.56	14.45	**Toplam**	125710.877	619			
	Toplam	620	41.32	14.25						

Tablo 19'da farklı yaş gruplarından oluşan 620 kişilik bir öğrenci grubunun, yalnızlık puanları arasında fark olup olmadığını sınamak için, yaş gruplarına göre oluşturulan grupların yalnızlık puanlarının ortalamaları tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, 18-20 yaş grubu (x̄=40.65), 21-23 yaş grubu (x̄=41.61) ve 24+

($\bar{x}$=41.56) yaş gruplarındaki öğrencilerin ortalamasının en az ikisi arasında istatiksel olarak anlamlı fark gözlenmemiştir [$F_{(2\text{-}617)}$=.276, p<.05].

Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Bölüme Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların yalnızlık ölçeği puanları açısından bölümlerine göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 20'de sunulmuştur.

Tablo 20. Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Bölüme Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	f. $\bar{x}$ **ve** *SS* **Değerleri**				**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Grup**	n	$\bar{x}$	S	**Var. K.**	KT	**sd**	**KO**	**F**	**p**
Yalnızlık	Sayısal	228	41.50	13.92	**G.Arası**	24.161	2	12.080	.059	.942
	Sözel	215	41.06	14.69	**G.İçi**	125686.717	617	203.706		
	Eşit Ağırlık	177	41.43	14.19	**Toplam**	125710.877	619			
	Toplam	620	41.32	14.25						

Tablo 20'de farklı bölümlerden oluşan 620 kişilik bir öğrenci grubunun, yalnızlık puanları arasında fark olup olmadığını sınamak için, bölümlere göre oluşturulan grupların yalnızlık puanlarının ortalamaları tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, sayısal ($\bar{x}$=41.50), sözel ($\bar{x}$=41.06) ve EA ($\bar{x}$=41.43) gruplarındaki öğrencilerin ortalamalarında istatiksel olarak anlamlı fark gözlenmemiştir [$F_{(2\text{-}617)}$=.059, p<.05].

Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Sınıfa Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların yalnızlık ölçeği puanları açısından sınıflarına göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 21'de sunulmuştur.

Tablo 21. Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Sınıfa Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f. x̄ **ve** *SS* **Değerleri**					**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Grup**	n	x̄	S	**Var. K.**	KT	**sd**	**KO**	**F**	**p**
	1. Sınıf	102	41.68	15.11	**G.Arası**	103.254	3	34.418		
	2. Sınıf	108	40.87	13.57	**G.İçi**	125607.623	616	203.908		
Yalnızlık	3. Sınıf	99	40.63	13.80	**Toplam**	125710.877	619		.169	.917
	4. Sınıf	311	41.58	14.38						
	Toplam	620	41.32	14.25						

Tablo 21'de, farklı sınıflardan oluşan 620 kişilik bir öğrenci grubunun, yalnızlık puanları arasında fark olup olmadığını sınamak için, sınıflara göre oluşturulan grupların yalnızlık puanlarının ortalamaları tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, 1. sınıf (x̄=41.68), 2.sınıf (x̄=40.87), 3.sınıf (x̄=40.63) ve 4.sınıf (x̄=41.58) gruplarındaki öğrencilerin ortalamalarında istatiksel olarak anlamlı fark gözlenmemiştir [$F_{(3-616)}$=.169, p<.05].

Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların yalnızlık ölçeği puanları açısından anne eğitim durumuna göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 22'de sunulmuştur.

Tablo 22. Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f. x̄ **ve** *SS* **Değerleri**					**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Grup**	n	x̄	S	**Var. K.**	KT	**sd**	**KO**	**F**	**p**
	İlkokul ve altı	258	46.38	15.40	**G.Arası**	16294.255	3	5431.418		
	Ortaokul	102	43.47	14.23	**G.İçi**	109416.623	616	177.624		
Yalnızlık	Lise	148	36.39	10.97	**Toplam**	125710.877	619		30.578	**.000**
	Önlisans ve üstü	112	34.24	9.61						
	Toplam	620	41.32	14.25						

Tablo 22'de, öğrencilerin annelerinin farklı eğitim durumlarından oluştuğu 620 kişilik bir öğrenci grubunun, yalnızlık puanları arasında fark olup olmadığını sınamak için, anne eğitim durumlarına göre oluşturulan grupların yalnızlık puanlarının ortalamaları tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, ilkokul ve altı (x̄=46.38), ortaokul (x̄=43.47), lise (x̄=36.39) ile önlisans ve üstü (x̄=34.24) gruplarındaki öğrencilerin ortalamalarında istatiksel olarak anlamlı fark gözlenmemiştir [$F_{(3-}$

$_{616)}$=30.578, p<.05]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü (η2=.129) bu farkın orta düzeyde olduğunu göstermektedir.

Tablo 23. Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Gruplar (i)	**Gruplar (j)**	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	*p*
İlkokul ve altı	Ortaokul	2.91	1.70	.427
	Lise	9.98	1.31	.000
	Önlisans ve üstü	12.14	1.32	.000
Ortaokul	İlkokul ve altı	-2.91	1.70	.427
	Lise	7.07	1.67	.000
	Önlisans ve üstü	9.22	1.67	.000
Lise	İlkokul ve altı	-9.98	1.31	.000
	Ortaokul	-7.07	1.67	.000
	Önlisans ve üstü	2.15	1.27	.444
Önlisans ve üstü	İlkokul ve altı	-12.14	1.32	.000
	Ortaokul	-9.22	1.67	.000
	Lise	-2.15	1.27	.444

Tablo 23'te görüldüğü üzere, öğrencilerin yalnızlık ölçeğinden aldıkları puanların anne eğitim durumu değişkenine göre hangi gruplar arasında anlamlı farklılıklar gösterdiğini belirlemek amacıyla yapılan Tamhane T2 testi sonucunda söz konusu farklılığın, ilkokul ve altı ile lise, önlisans ve üstü; ortaokul ve lise, önlisans ve üstü grupları arasında gerçekleştiği saptanmıştır. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılıklar ise anlamlı bulunmamıştır (*p>,05*). Bu durum, anne eğitim durumu lise, önlisans ve üstü olanların, ilkokul ve altı, ortaokul olanlara göre daha az yalnızlık hissettiğini göstermektedir.

Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların yalnızlık ölçeği puanları açısından baba eğitim durumuna göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 24'te sunulmuştur.

Tablo 24. Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	f. x̄ **ve** *SS* **Değerleri**				**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Grup**	n	x̄	S	**Var. K.**	KT	**sd**	**KO**	**F**	**p**
	İlkokul ve altı	178	41,71	14,33	**G.Arası**	237,528	3	79,176		
	Ortaokul	76	39,72	14,06	**G.İçi**	125473,349	616	203,691		
Yalnızlık	Lise	191	41,61	14,65	**Toplam**	125710,877	619		.389	.761
	Önlisans ve üstü	175	41,32	13,86						
	Toplam	620	41,32	14,25						

Tablo 24'te, öğrencilerin babalarının farklı eğitim durumlarından oluştuğu 620 kişilik bir öğrenci grubunun, yalnızlık puanları arasında fark olup olmadığını sınamak için, baba eğitim durumlarına göre oluşturulan grupların yalnızlık puanlarının ortalamaları tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, ilkokul ve altı (x̄=41.71), ortaokul (x̄=39.72), lise (x̄=41.61) ile önlisans ve üstü (x̄=41.32) gruplarındaki öğrencilerin ortalamalarında istatiksel olarak anlamlı fark gözlenmemiştir [$F_{(3-616)}$=.389, p<.05].

Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri, Suçluluk, Utanç ve Yalnızlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Bulgular

Suçluluk ve Utanç Puanlarının Algılanan Anne Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların suçluluk utanç ölçeği puanları açısından algılanan anne çocuk yetiştirme stillerine göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için MANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 25'te sunulmuştur.

Tablo 25. Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Algılanan Anne Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	n	x̄	S	sd	F	p	Levene's Test
Suçluluk	Açıklayıcı/Otoriter	118	54.50	7.06	3-616	45.909	.000	.000
	İzin Verici/İhmalkâr	98	38.18	16.85				
	İzin Verici/Şımartan	200	48.97	12.25				
	Otoriter	204	39.48	15.13				
Utanç	Açıklayıcı/Otoriter	118	33.32	14.71	3-616	41.718	.000	.000
	İzin Verici/İhmalkâr	98	38.88	8.78				
	İzin Verici/Şımartan	200	39.17	9.59				
	Otoriter	204	46.29	8.72				
Pillai's Trace=.304			η^2=.152					

Tablo 25'te öğrencilerin suçluluk ve utanç puanlarının, dört farklı algılanan anne çocuk yetiştirme stiline göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için MANOVA testi yapılmıştır. Levene Testi, suçluluk (p>.05) ve utanç (p>.05) için varyanslarının eşit kabul edilemeyeceğini göstermiştir. Tek yönlü çok değişkenli varyans analizi sonucuna göre, algılanan anne çocuk yetiştirme stilleri arasında anlamlı fark gözlenmiştir [$F_{(6-1232)}$=36.833, Pillai's Trace=.304, kısmi η2=.152). Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü (η^2=.152) bu farkın yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

Tablo 26. Suçluluk Utanç Puanlarının Algılanan Anne Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tamhane T2 Testi Sonuçları

Puan	Anne Tutum (i)	Anne Tutum (j)	Ortalama Farkı (i-j)	S	p
Suçluluk	Açıklayıcı/Otoriter	İzin Verici/İhmalkâr	16.31	1.82	.000
		İzin Verici/Şımartan	5.53	1.08	.000
		Otoriter	15.01	1.24	.000
	İzin Verici/İhmalkâr	Açıklayıcı/Otoriter	-16.31	1.82	.000
		İzin Verici/Şımartan	-10.78	1.91	.000
		Otoriter	-1.29	2.00	.988
	İzin Verici/Şımartan	Açıklayıcı/Otoriter	-5.53	1.08	.000
		İzin Verici/İhmalkâr	10.78	1.91	.000
		Otoriter	9.48	1.36	.000
	Otoriter	Açıklayıcı/Otoriter	-15.01	1.24	.000
		İzin Verici/İhmalkâr	1.29	2.00	.988
		İzin Verici/Şımartan	-9.48	1.36	.000
Utanç	Açıklayıcı/Otoriter	İzin Verici/İhmalkâr	-5.56	1.61	.004
		İzin Verici/Şımartan	-5.85	1.51	.001
		Otoriter	-12.97	1.48	.000
	İzin Verici/İhmalkâr	Açıklayıcı/Otoriter	5.56	1.61	.004
		İzin Verici/Şımartan	-.28	1.11	1.000
		Otoriter	-7.41	1.07	.000
	İzin Verici/Şımartan	Açıklayıcı/Otoriter	5.85	1.51	.001
		İzin Verici/İhmalkâr	.28	1.11	1.000
		Otoriter	-7.12	.91	.000
	Otoriter	Açıklayıcı/Otoriter	12.97	1.48	.000
		İzin Verici/İhmalkâr	7.41	1.07	.000
		İzin Verici/Şımartan	7.12	.91	.000

Farklılığın kaynağının belirlenmesi için yapılan post-hoc Tamhane T2 testi sonucuna göre suçluluk alt boyutunda, açıklayıcı/otoriter ile izin verici/ihmalkâr, izin

verici/şımartan ve otoriter; izin verici/ihmalkâr ile açıklayıcı/otoriter, izin verici/şımartan; izin verici/şımartan ile açıklayıcı/otoriter, izin verici/ihmalkâr ve otoriter ($p<.05$) grupları arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu durum, annesini otoriter olarak algılayan öğrencilerin, açıklayıcı/otoriter ve izin verici/şımartan olarak algılayan öğrencilere göre daha az; izin verici/şımartan olarak algılayan öğrencilerin, açıklayıcı/otoriter algılayan öğrencilere göre daha az, izin verici/ihmalkâr ve otoriter olarak algılayanlara göre daha fazla; annesini izin verici/ihmalkâr olarak algılayan öğrencilerin açıklayıcı/otoriter olarak algılayanlara göre daha az suçluluk yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Utanç alt boyutunda ise açıklayıcı/otoriter ile izin verici/ihmalkâr, izin verici/şımartan ve otoriter; izin verici/ihmalkâr ile açıklayıcı/otoriter ve otoriter; izin verici/şımartan ile açıklayıcı/otoriter ve otoriter ($p<.05$) grupları arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu durum, annesini otoriter olarak algılayan öğrencilerin, izin verici/ihmalkâr, izin verici/şımartan ve açıklayıcı/otoriter olarak algılayan öğrencilere göre daha fazla; annesini izin verici/ihmalkâr olarak algılayan öğrencilerin açıklayıcı/otoriter olarak algılayanlara göre daha fazla; annesini izin verici/şımartan olarak algılayan öğrencilerin açıklayıcı/otoriter olarak algılayanlara göre daha fazla utanç yaşadıklarını göstermektedir.

Suçluluk ve Utanç Puanlarının Algılanan Baba Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların suçluluk utanç ölçeği puanları açısından algılanan baba çocuk yetiştirme stillerine göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için MANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 27'de sunulmuştur.

Tablo 27. Suçluluk Utanç Ölçeği Puanlarının Algılanan Baba Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	n	x̄	S	sd	F	p	Levene's Test
Suçluluk	Açıklayıcı/Otoriter	147	53.14	7.48	3-616	47.759	.000	.000
	İzin Verici/İhmalkâr	117	40.80	17.75				
	İzin Verici/Şımartan	171	49.53	10.83				
	Otoriter	185	37.63	15.50				
Utanç	Açıklayıcı/Otoriter	147	33.74	12.86	3-616	42.444	.000	.000
	İzin Verici/İhmalkâr	117	41.05	9.14				
	İzin Verici/Şımartan	171	38.95	9.54				
	Otoriter	185	46.47	9.62				
Pillai's Trace=.299		η^2=.149						

Tablo 27'de öğrencilerin suçluluk ve utanç puanlarının, dört farklı algılanan baba çocuk yetiştirme stiline göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için MANOVA testi yapılmıştır. Levene Testi, suçluluk (p>.05) ve utanç (p>.05) için varyanslarının eşit kabul edilemeyeceğini göstermiştir. Tek yönlü çok değişkenli varyans analizi sonucuna göre, algılanan baba çocuk yetiştirme stilleri arasında anlamlı fark gözlenmiştir [$F_{(6-1232)}$=36.065, Pillai's Trace=.299, kısmi η2=.149]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü (η^2=.149) bu farkın orta düzeyde olduğunu göstermektedir.

Tablo 28. Suçluluk Utanç Puanlarının Algılanan Baba Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tamhane T2 Testi Sonuçları

Puan	Baba Tutum (i)	Baba Tutum (j)	Ortalama Farkı (i-j)	S	p
Suçluluk	Açıklayıcı/Otoriter	İzin Verici/İhmalkâr	12.34	1.75	.000
		İzin Verici/Şımartan	3.61	1.03	.003
		Otoriter	15.51	1.29	.000
	İzin Verici/İhmalkâr	Açıklayıcı/Otoriter	-12.34	1.75	.000
		İzin Verici/Şımartan	-8.73	1.83	.000
		Otoriter	3.16	1.99	.519
	İzin Verici/Şımartan	Açıklayıcı/Otoriter	-3.61	1.03	.003
		İzin Verici/İhmalkâr	8.73	1.83	.000
		Otoriter	11.90	1.40	.000
	Otoriter	Açıklayıcı/Otoriter	-15.51	1.29	.000
		İzin Verici/İhmalkâr	-3.16	1.99	.519
		İzin Verici/Şımartan	-11.90	1.40	.000
Utanç	Açıklayıcı/Otoriter	İzin Verici/İhmalkâr	-7.31	1.35	.000
		İzin Verici/Şımartan	-5.20	1.28	.000
		Otoriter	-12.72	1.27	.000
	İzin Verici/İhmalkâr	Açıklayıcı/Otoriter	7.31	1.35	.000
		İzin Verici/Şımartan	2.10	1.11	.312
		Otoriter	-5.41	1.10	.000
	İzin Verici/Şımartan	Açıklayıcı/Otoriter	5.20	1.28	.000
		İzin Verici/İhmalkâr	-2.10	1.11	.312
		Otoriter	-7.51	1.01	.000
	Otoriter	Açıklayıcı/Otoriter	12.72	1.27	.000
		İzin Verici/İhmalkâr	5.41	1.10	.000
		İzin Verici/Şımartan	7.51	1.01	.000

Farklılığın kaynağının belirlenmesi için yapılan post-hoc Tamhane T2 testi sonucuna göre suçluluk alt boyutunda, açıklayıcı/otoriter ile izin verici/ihmalkâr, izin

verici/şımartan ve otoriter; izin verici/ihmalkâr ile izin verici/şımartan ve açıklayıcı/otoriter; izin verici/şımartan ile açıklayıcı/otoriter ve otoriter ($p<.05$) grupları arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu durum, babasını otoriter olarak algılayanların, açıklayıcı/otoriter ve izin verici/şımartan olarak algılayanlara göre daha az; açıklayıcı/otoriter olarak algılayanların izin verici/ihmalkâr, izin verici/şımartan ve otoriter olarak algılayanlara göre daha fazla, izin verici/ihmalkâr olarak algılayanların, açıklayıcı/otoriter ve izin verici/şımartan olarak algılayanlara göre daha az suçluluk yaşadıklarını göstermektedir. Utanç alt boyutunda ise, açıklayıcı/otoriter ile izin verici/ihmalkâr, izin verici/şımartan ve otoriter; izin verici/ihmalkâr ile otoriter ve izin verici/şımartan ile otoriter ($p<.05$) grupları arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Bu durum, babasını otoriter olarak algılayanların, açıklayıcı/otoriter, izin verici/ihmalkâr ve izin verici/şımartan olarak algılayanlara göre daha fazla; izin verici/şımartan ve izin verici/ihmalkâr olarak algılayanların açıklayıcı/otoriter olarak algılayanlara göre daha fazla utanç yaşadıklarını göstermektedir.

Yalnızlık Puanlarının Algılanan Anne Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların yalnızlık ölçeği puanları açısından algılanan anne çocuk yetiştirme stillerine göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 29'da sunulmuştur.

Tablo 29. Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Algılanan Anne Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f. $\bar{x}$ ve *SS* Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	**Grup**	n	$\bar{x}$	S	**Var. K.**	KT	**sd**	**KO**	**F**	**p**
	Açıklayıcı/Otoriter	118	33.58	10.83	**G.Arası**	15761.252	3	5253.751		
	İzin Verici/İhmalkâr	98	42.77	11.84	**G.İçi**	109949.626	616	178.490		
Yalnızlık	İzin Verici/Şımartan	200	39.03	13.27	**Toplam**	125710.877	619		29.434	.000
	Otoriter	204	47.36	15.30						
	Toplam	620	41.32	14.25						

Tablo 29'da öğrencilerin yalnızlık puanlarının, dört farklı algılanan anne çocuk yetiştirme stiline göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, annesini açıklayıcı/otoriter olarak

algılayan öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}$=33.58), izin verici/ihmalkâr olarak algılayan öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}$=42.77), izin verici/şımartan olarak algılayan öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}$=39.03) ve otoriter olarak algılayan öğrencilerin ortalaması ($\bar{x}$=47.36) arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [$F_{(3-616)}$= 29.434, p<.05]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü (η^2=.125) bu farkın orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu sonucun ardından farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizlere geçilmiştir. Hangi post-hoc tekniğin kullanılacağına karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyansların homojen olmadığı saptanmıştır (p<.05). Bu nedenle Tamhane T2 testi tercih edilmiş ve sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 30. Yalnızlık Puanlarının Algılanan Anne Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tamhane T2 Testi Sonuçları

Gruplar (i)	**Gruplar (j)**	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$S_{\bar{x}}$	p
Açıklayıcı/Otoriter	İzin Verici/İhmalkâr	-9.19	1.55	.000
	İzin Verici/Şımartan	-5.45	1.36	.001
	Otoriter	-13.77	1.46	.000
İzin Verici/İhmalkâr	Açıklayıcı/Otoriter	9.19	1.55	.000
	İzin Verici/Şımartan	3.74	1.52	.085
	Otoriter	-4.58	1.60	.028
İzin Verici/Şımartan	Açıklayıcı/Otoriter	5.45	1.36	.001
	İzin Verici/İhmalkâr	-3.74	1.52	.085
	Otoriter	-8.32	1.42	.000
Otoriter	Açıklayıcı/Otoriter	13.77	1.46	.000
	İzin Verici/İhmalkâr	4.58	1.60	.028
	İzin Verici/Şımartan	8.32	1.42	.000

Tablo 30'da görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin yalnızlık ölçeğinden aldıkları puanların algılanan anne çocuk yetiştirme stili değişkenine göre hangi gruplar arasında anlamlı farklılıklar gösterdiğini belirlemek amacıyla yapılan Tamhane T2 testi sonucunda söz konusu farklılığın, açıklayıcı/otoriter ile izin verici/şımartan, izin verici/ihmalkâr ve otoriter; izin verici/ihmalkâr ile otoriter; izin verici/şımartan ile otoriter grupları arasında oluştuğu saptanmıştır. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılıklar ise anlamlı bulunmamıştır (p<.05). Bu durum, annesini otoriter olarak algılayanların, açıklayıcı/otoriter, izin verici/ihmalkâr ve izin verici/şımartan olarak algılayanlara göre daha fazla; izin verici/şımartan olarak algılayanların açıklayıcı/otoriter olarak algılayanlara göre daha fazla yalnızlık yaşadığını göstermektedir.

Yalnızlık Puanlarının Algılanan Baba Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların yalnızlık ölçeği puanları açısından algılanan baba çocuk yetiştirme stillerine göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Analizler sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 31'de sunulmuştur.

Tablo 31. Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Algılanan Baba Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	f. x̄ **ve** *SS* **Değerleri**				**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Grup**	n	x̄	S	**Var. K.**	KT	**sd**	**KO**	**F**	**p**
	Açıklayıcı/Otoriter	147	34.42	10.56	**G.Arası**	19408.963	3	6469.654		
	İzin Verici/İhmalkâr	117	43.52	12.97	**G.İçi**	106301.914	616	172.568		
Yalnızlık	İzin Verici/Şımartan	171	37.88	12.72	**Toplam**	125710.877	619		37.490	**.**000
	Otoriter	185	48.61	15.27						
	Toplam	620	41.32	14.25						

Tablo 31'de öğrencilerin yalnızlık puanlarının, dört farklı algılanan baba çocuk yetiştirme stiline göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, babasını açıklayıcı/otoriter olarak algılayan öğrencilerin ortalaması (x̄=34.42), izin verici/ihmalkâr olarak algılayan öğrencilerin ortalaması (x̄=43.52), izin verici/şımartan olarak algılayan öğrencilerin ortalaması (x̄=37.88) ve otoriter olarak algılayan öğrencilerin ortalaması (x̄=48.61) arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [$F_{(3\text{-}616)}$= 37.490, p<.05]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü (η^2=.15) bu farkın yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu sonucun ardından farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizlere geçilmiştir. Hangi post-hoc tekniğin kullanılacağına karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyansların homojen olmadığı saptanmıştır (p<.05). Bu nedenle Tamhane T2 testi tercih edilmiş ve sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 32. Yalnızlık Puanlarının Algılanan Baba Çocuk Yetiştirme Stillerine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tamhane T2 Testi Sonuçları

Gruplar (i)	**Gruplar (j)**	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$S_{\bar{x}}$	p
Açıklayıcı/Otoriter	İzin Verici/İhmalkâr	-9.09	1.48	.000
	İzin Verici/Şımartan	-3.46	1.30	.049
	Otoriter	-14.18	1.42	.000
İzin Verici/İhmalkâr	Açıklayıcı/Otoriter	9.09	1.48	.000
	İzin Verici/Şımartan	5.63	1.54	.002
	Otoriter	-5.08	1.64	.013
İzin Verici/Şımartan	Açıklayıcı/Otoriter	3.46	1.30	.049
	İzin Verici/İhmalkâr	-5.63	1.54	.002
	Otoriter	-10.72	1.48	.000
Otoriter	Açıklayıcı/Otoriter	14.18	1.42	.000
	İzin Verici/İhmalkâr	5.08	1.64	.013
	İzin Verici/Şımartan	10.72	1.48	.000

Tablo 32'de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin yalnızlık ölçeğinden aldıkları puanların algılanan baba çocuk yetiştirme stili değişkenine göre hangi gruplar arasında anlamlı farklılıklar gösterdiğini belirlemek amacıyla yapılan Tamhane T2 testi sonucunda söz konusu farklılığın, açıklayıcı/otoriter ile izin verici/ihmalkâr, izin verici/şımartan ve otoriter; izin verici/ihmalkâr ile izin verici/şımartan ve otoriter; izin verici/şımartan ile açıklayıcı/otoriter, izin verici/ihmalkâr ve otoriter grupları arasında oluştuğu saptanmıştır ($p<.05$). Bu durum, babasını otoriter olarak algılayanların, açıklayıcı/otoriter, izin verici/ihmalkâr ve izin verici/şımartan olarak algılayanlara göre daha fazla; izin verici/şımartan olarak algılayanların, izin verici/ihmalkâr olarak algılayanlara göre daha az, açıklayıcı/otoriter olarak algılayanlara göre daha fazla; izin verici/ihmalkâr olarak algılayanların, izin verici/şımartan olarak algılayanlara göre daha fazla yalnızlık yaşadığını göstermektedir.

Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri, Suçluluk, Utanç ve Yalnızlığa İlişkin Regresyon Analizleri

Yalnızlık ve Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Algılanan çocuk yetiştirme stillerinin, yalnızlık üzerindeki etkisini incelemek amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 33'te gösterilmiştir.

Tablo 33. Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerinin Yalnızlık Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Puan	B	Standart Hata	β	t	p	VIF
Sabit	70.338	4.410	-	15.950	.000	-
Anne/Kabul	-.481	.074	-.309	-6.513	.000	1.751
Anne/Kontrol	-.061	.077	-.038	-.792	.428	1.763
Baba/Kabul	-.270	.054	-.210	-5.007	.000	1.363
Baba/Kontrol	.091	.063	.062	1.446	.149	1.430
R= .458	R^2=.210	Durbin-Watson= 1.880				
F= 40.836	P= .000					

Algılanan çocuk yetiştirme stilleri değişkeninin, yalnızlık üzerindeki yordama gücünü ortaya koymaya yönelik olarak yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizi sonucunda, algılanan çocuk yetiştirme stilleri alt boyutları değişkenleri birlikte, yalnızlık ile anlamlı bir ilişki (R=.458, R^2=.210) sergilemişlerdir (F=40.836, p<.05). VIF değerlerinin (<10) olması çoklu bağlantı probleminin bulunmadığını; Durbin-Watson değerinin (DW=1.880) olması ise ilişkili hata değerinin bulunmadığını göstermektedir. Söz konusu dört değişken, birlikte, yalnızlık değişkenindeki değişimin %21'ini açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında, yordayıcı değişkenlerden anne kabul ve baba kabul değişkenlerinin yalnızlık üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmektedir (p<.05). Elde edilen verilere göre, anne kabul ve baba kabul boyutlarındaki artış, yalnızlıktaki azalmayı yordamaktadır. Regresyon analizi sonuçlarına göre, yalnızlık değişkenini yordayan regresyon denklemi şu şekildedir;

Yalnızlık=(-.481xAnne/Kabul) - (.061xAnne/Kontrol) - (.270xBaba/Kabul) + (.091xBaba/Kontrol) + (70.338)

Suçluluk ve Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Algılanan çocuk yetiştirme stillerinin, suçluluk üzerindeki etkisini incelemek amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 34'te gösterilmiştir.

Tablo 34. Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerinin Suçluluk Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Puan	B	Standart Hata	β	t	p	VIF
Sabit	2.131	4.434	-	.481	.631	-
Anne/Kabul	.665	.074	.413	8.961	.000	1.751
Anne/Kontrol	.262	.077	.157	3.391	.101	1.763
Baba/Kabul	.274	.054	.206	5.062	.000	1.363
Baba/Kontrol	-.086	.064	-.056	-1.353	.177	1.430
R= .503	R^2=.253	Durbin-Watson= 1.870				
F= 51.956	P= .000					

Algılanan çocuk yetiştirme stilleri değişkeninin, suçluluk üzerindeki yordama gücünü ortaya koymaya yönelik olarak yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizi sonucunda, algılanan çocuk yetiştirme stilleri alt boyutları değişkenleri birlikte, suçluluk ile anlamlı bir ilişki (R=.503, R^2=.253) sergilemişlerdir (F=51.956, p<.05). VIF değerlerinin (<10) olması çoklu bağlantı probleminin bulunmadığını; Durbin-Watson değerinin (DW=1.870) olması ise ilişkili hata değerinin bulunmadığını göstermektedir. Söz konusu dört değişken, birlikte, suçluluk değişkenindeki değişimin %25'ini açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında, yordayıcı değişkenlerden anne kabul ve baba kabul boyutlarının suçluluk üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmektedir (p<.05). Elde edilen verilere göre, anne kabul ve baba kabul boyutlarındaki artış, suçluluktaki artışı yordamaktadır. Regresyon analizi sonuçlarına göre, suçluluk değişkenini yordayan regresyon denklemi şu şekildedir;

Suçluluk=(.665xAnne/Kabul) + (.262xAnne/Kontrol) + (.274xBaba/Kabul) - (.086xBaba/Kontrol) + (2.131)

Utanç ve Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Algılana çocuk yetiştirme stillerinin, utanç üzerindeki etkisini incelemek amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 35'te gösterilmiştir.

Tablo 35. Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerinin Utanç Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Puan	B	Standart Hata	β	t	p	VIF
Sabit	51.595	3.688		13.992	.000	-
Anne/Kabul	-.165	.062	-.133	-2.672	.008	1.751
Anne/Kontrol	.156	.064	.121	2.431	.015	1.763
Baba/Kabul	-.227	.045	-.221	-5.041	.000	1.363
Baba/Kontrol	-.031	.053	-.026	-.578	.564	1.430
R= .365	R^2=.133	Durbin-Watson= 1.880				
F= 23.672	P= .000					

Algılanan çocuk yetiştirme stilleri değişkeninin, utanç üzerindeki yordama gücünü ortaya koymaya yönelik olarak yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizi sonucunda, algılanan çocuk yetiştirme stilleri alt boyutları değişkenleri birlikte, utanç ile anlamlı bir ilişki (R=.365, R^2=.133) sergilemişlerdir (F=23.672, p<.05). VIF değerlerinin (<10) olması çoklu bağlantı probleminin bulunmadığını; Durbin-Watson değerinin (DW=1.880) olması ise ilişkili hata değerinin bulunmadığını göstermektedir. Söz konusu dört değişken, birlikte, utanç değişkenindeki değişimin %13'ünü açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında, yordayıcı değişkenlerden anne kabul, anne kontrol ve baba kabul değişkenlerinin utanç üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmektedir (p<.05). Elde edilen verilere göre, anne kabul ve baba kabul boyutlarındaki artış, utançtaki azalmayı; anne kontrol boyutundaki artış, utançtaki artışı yordamaktadır. Regresyon analizi sonuçlarına göre, utanç değişkenini yordayan regresyon denklemi şu şekildedir;

Utanç=(-.165xAnne/Kabul) + (.156xAnne/Kontrol) - (.227xBaba/Kabul) - (.031xBaba/Kontrol) + (51.595)

Yalnızlık ile Suçluluk ve Utanca İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Suçluluk ve utancın, yalnızlık üzerindeki etkisini incelemek amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 36'da gösterilmiştir.

Tablo 36. Suçluluk ve Utancın Yalnızlık Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Puan	B	Standart Hata	β	t	p	VIF
Sabit	52.946	2.518		21.024	.000	-
Suçluluk	-.487	.032	-.503	-15.013	.000	1.053
Utanç	.257	.042	.205	6.128	.000	1.053
R= .584	R^2=.342	Durbin-Watson= 1.907				
F= 160.006	P= .000					

Suçluluk ve utanç değişkeninin, yalnızlık üzerindeki yordama gücünü ortaya koymaya yönelik olarak yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizi sonucunda, suçluluk ve utanç değişkenleri birlikte, yalnızlık ile anlamlı bir ilişki (R=.584, R^2=.342) sergilemişlerdir (F=160.006, p<.05). VIF değerlerinin (<10) olması çoklu bağlantı probleminin bulunmadığını; Durbin-Watson değerinin (DW=1.907) olması ise ilişkili hata değerinin bulunmadığını göstermektedir. Söz konusu iki değişken, birlikte, yalnızlık değişkenindeki değişimin %34'ünü açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında, yordayıcı değişkenlerin tamamının yalnızlık üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmektedir (p<.05). Elde edilen verilere göre, suçluluktaki artış, yalnızlıktaki azalmayı; utançtaki artış, yalnızlıktaki artışı yordamaktadır. Regresyon analizi sonuçlarına göre, yalnızlık değişkenini yordayan regresyon denklemi şu şekildedir;

Yalnızlık =(-.487xSuçluluk) + (.257xUtanç) + (52.946)

Suçluluk ve Yalnızlığa İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi

Yalnızlığın, suçluluk üzerindeki etkisini incelemek amacıyla Basit Doğrusal Regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 37'de gösterilmiştir.

Tablo 37. Yalnızlığın Suçluluk Üzerindeki Etkisine İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi

Puan	B	Standart Hata	β	t	p
Sabit	68.652	1.519		45.188	.000
Yalnızlık	-.568	.035	-.549	-16.330	.000
R= .549	R^2=.301				
F= 266.680	P= .000				

Yalnızlık değişkeninin, suçluluk üzerindeki yordama gücünü ortaya koymaya yönelik olarak yapılan Basit Doğrusal Regresyon analizi sonucunda, yalnızlık değişkeni, suçluluk ile anlamlı bir ilişki (R=.549, R^2=.301) sergilemişlerdir (F=266.680,

p<.05). Söz konusu değişken, suçluluk değişkenindeki değişimin %30'unu açıklamaktadır. Regresyon denklemine esas yordayıcı değişkenin katsayısının (B=-.568) anlamlılık testi de, yalnızlığın anlamlı bir yordayıcı olduğunu göstermektedir (p<.05). Elde edilen verilere göre, yalnızlıktaki artış, suçluluktaki azalmayı yordamaktadır.

Suçluluk =(-.568xYalnızlık) + (68.652)

Utanç ve Yalnızlığa İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi

Yalnızlığın, utanç üzerindeki etkisini incelemek amacıyla Basit Doğrusal Regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 38'de gösterilmiştir

Tablo 38. Yalnızlığın Utanç Üzerindeki Etkisine İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi

Puan	B	Standart Hata	β	t	p
Sabit	29.873	1.331		22.440	.000
Yalnızlık	.254	.030	.318	8.332	.000
R= .318	R^2=.101				
F= 69.416	P= .000				

Yalnızlık değişkeninin, utanç üzerindeki yordama gücünü ortaya koymaya yönelik olarak yapılan Basit Doğrusal Regresyon analizi sonucunda, yalnızlık değişkeni, utanç ile anlamlı bir ilişki (R=.318, R^2=.101) sergilemişlerdir (F=69.416, p<.05). Söz konusu değişken, utanç değişkenindeki değişimin %10'unu açıklamaktadır. Regresyon denklemine esas yordayıcı değişkenin katsayısının (B=.254) anlamlılık testi de, yalnızlığın anlamlı bir yordayıcı olduğunu göstermektedir (p<.05). Elde edilen verilere göre, yalnızlıktaki artış, utançtaki artışı yordamaktadır. Regresyon analizi sonuçlarına göre, utanç değişkenini yordayan regresyon denklemi şu şekildedir;

Utanç =(.254xYalnızlık) + (29.873)

Yorumlar

Çocuk Yetiştirme Stillerinin Sosyo-demografik Değişkenlere Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Bu çalışmada algılanan çocuk yetiştirme stillerinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği gözlenmiştir. Bu sonuca göre, kadın ve erkek öğrenciler ebeveynlerinden benzer şekilde kabul ve kontrol algılamaktadırlar. Literatür incelendiğinde Erkman ve Rohner (2006) yaptıkları çalışmada, ebeveynin kabulü ile

çocukların cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bulgulamışlardır. Benzer şekilde Çeçen (2008) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada, cinsiyet ve algılanan çocuk yetiştirme stilleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığını bulgulamıştır. Diğer yandan, Tokgöz (2017) lise sınavına hazırlanan bireylerle yaptığı çalışmada, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre ebeveynlerinden daha fazla kontrol algıladıkları sonucuna ulaşmıştır. Subaşı ve Öğretir Özçelik (2019) ise lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre annelerinden daha fazla kabul ve ilgi algıladıkları sonucuna ulaşmışlar, sadece bir kabul boyutunda farklılık oluşmasını ise genel olarak erkek ve kızların algıladıkları yetiştirme stillerinin benzer olduğu şeklinde yorumlamışlardır.

Diğer yandan, çalışmada algılanan çocuk yetiştirme stilleri ile yaş, sınıf ve okunan bölüm arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Benzer şekilde Erduran Tekin (2017) yaptığı çalışmada, algılanan çocuk yetiştirme stillerinin ergenlerin yaşları ile ilişkili olmadığını bulgulamıştır. Diğer yandan, Subaşı ve Öğretir Özçelik (2019) yaptıkları çalışmada, sınıf düzeyi arttıkça algılanan anne ve baba kontrolünün azaldığını bulgulamışlardır. Benzer şekilde Toksöz (2010) yaptığı çalışmada, sınıf düzeyi arttıkça, öğrencilerin ebeveynlerinden algıladıkları kontrol, kısıtlama ve denetleme duygusunun azaldığını görmüştür. Ekici (2017) ise yaptığı çalışmada, yaşın ilerlemesiyle birlikte öğrencilerin ebeveynlerinden algıladıkları kabul ve kontrolün azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Çalışmalar, mevcut bulgular ile farklılık göstermekte olup, literatürde bu konu ile ilgili çelişkili bulgular yer almaktadır. Bu noktada, ebeveynlerin kişilik özellikleri, nasıl bir sosyal çevrede yetiştikleri, kendi ailelerinden gördükleri ve model aldıkları davranışlar, psikolojik durumları gibi faktörlerin daha kritik olduğu düşünülmektedir.

Diğer yandan bu çalışmada, anne eğitim durumu ve çocuk yetiştirme stili arasında anlamlı bir ilişki saptanırken, baba eğitim durumu ve çocuk yetiştirme stili arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin annelerinden daha fazla kabul algıladıkları bulgulanmıştır. Gutman ve Feinstein (2010), anne eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte anne ve çocuk arasındaki olumlu ilişkinin de arttığını bildirmektedirler. Erkan ve Toran (2004) yapmış oldukları çalışmada, annelerin eğitim düzeyi arttıkça, çocuklarına yönelik daha fazla kabul edici

davranışlarda bulundukları sonucuna ulaşmışlardır. Bu bulgular, mevcut araştırmamızı destekler niteliktedir. Annelerin eğitim düzeyi arttıkça, çocuklarının ihtiyaçlarına yönelik farkındalıklarının artacağı, çocuk yetiştirme konusunda daha bilinçli davranacakları dolayısıyla çocukların fizyolojik ihtiyaçlarının yanında psikolojik ihtiyaçlarını da önemseyecekleri, çocuk psikolojisi ve gelişimi hakkında daha fazla bilgi sahibi olabilecekleri düşünülmektedir.

Suçluluk ve Utancın Sosyo-demografik Değişkenlere Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Bu çalışmada, suçluluk ve utancın cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği gözlenmiştir. Benzer olarak Saylık ve Yalçın (2018) yaptıkları çalışmada, suçluluk ve utanç ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bulgulamışlardır. Literatür incelendiğinde erkeklere oranla kadınların daha fazla suçluluk ve utanç yaşadıklarını bulgulayan çalışmalar da mevcuttur (Aytaçalp ve Durat, 2019; Gerdan ve Kurt, 2020; Herring, 2018; Kahraman, Koca ve Karataş, 2017; Kılınçer, 2019; Kourt, 2011; Köksal ve Gençdoğan, 2010). Çalışmalar, ortaya çıkan farklılığın nedenini özellikle geleneksel toplum yapılarında, kadın ve erkeklere atfedilen sosyal rol farklılıklarıyla açıklamışlardır. Akbağ ve İmamoğlu (2010) yaptıkları çalışmada, kadınların erkeklere göre daha fazla utanç yaşadığını, suçluluğun ise cinsiyete göre farklılaşmadığını bulgulamışlardır. Gökmenoğlu (2011) ise utancın cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Diğer yandan Sığrı, Tabak ve Sağır (2010) yaptıkları çalışmada, erkeklerin kadınlardan daha fazla suçluluk duygusu yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmalar, mevcut bulgular ile farklılık göstermekte olup, literatürde birbiriyle çelişkili bulgular yer almaktadır.

İkinci olarak çalışmada, suçluluk, utanç ve yaş arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Benzer olarak, suçluluk, utanç ve yaş arasında anlamlı ilişki olmadığını bulgulayan çalışmalar bulunmaktadır (Dağkurs, 2015; Kılınçer, 2019; Sargın, 2010; Sığrı, Tabak ve Sağır, 2010). Diğer yandan bu çalışmada, suçluluk ve utancın sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği gözlenmiştir. Köksal ve Gençdoğan (2010) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, suçluluk, utanç ve sınıf düzeyi arasında anlamlı ilişki olmadığını bulgulamışlardır. Ayrıca çalışmada, suçluluk ve utanç duygularının okunan bölüme göre anlamlı düzeyde farklılık

göstermediği gözlenmiştir. Kourt (2011) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada, öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm ile suçluluk ve utanç duyguları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bulgulamıştır. Elde edilen bulgular, mevcut araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Bu sonuca göre yaş, sınıf ve okunan bölüme göre üniversite öğrencilerinin suçluluk ve utanç duygularının farklılaşmadığı görülmektedir. Bu noktada yaş, sınıf ve okunan bölümden ziyade bireylerin erken dönemden itibaren aile ve çevresiyle kurduğu ilişkiler, ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumları ve bireylerin kişilik özelliklerinin suçluluk ve utanç duygularının gelişiminde daha kritik bir öneme sahip olduğu düşünülmektedir.

Çalışmadan elde edilen bir diğer bulgu ise, anne eğitim düzeyi yüksek olanların düşük olanlara göre daha fazla suçluluk duygusu yaşadıklarıdır. Baba eğitim düzeyi ve suçluluk arasında ise anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Araştırmada kullanılan ölçek incelendiğinde "sorumlusu siz olduğunuz halde bir kusur veya yanlış için bir başkasının suçlanmasına seyirci kalmak", "bir kişiye hak etmediği halde zarar vermek" gibi maddelerin yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda ölçeğin, aşırı veya uygun olmayan suçluluk duygusu yerine toplumsal olarak kabul edilen davranış ve tutumlarla ilgili olan suçluluk duygusunu ölçmeye yönelik maddeler olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, eğitim durumu yüksek olan annelerin çocuk yetiştirme konusunda daha bilinçli davranabilecekleri, çocuklar hatalı bir davranışta bulunduğu zaman çocuklarına davranışının neden yanlış olduğunu, neden davranışını tekrarlamaması gerektiğini ve davranışının karşıdaki kişiye nasıl hissettirdiğini uygun bir şekilde açıklayarak empati duygusu kazandırabilecekleri düşünülmektedir. Bu noktada, eğitim durumu yüksek olan annelerin çocuklarının, hatalı bir davranışta bulunduğu zaman davranışın sorumluluğunu üstlenerek daha fazla suçluluk duyabilecekleri ve telafi davranışlarına daha fazla yönelebilecekleri düşünülmektedir.

Diğer yandan çalışmada, anne eğitim düzeyi düşük olanların, yüksek olanlara göre daha fazla utanç duygusu yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Baba eğitim durumu ve utanç arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Demiriz ve Öğretir (2007), ilkokul mezunu olan annelerin orta ve yükseköğretim mezunu olan annelere göre çocuklarına yönelik daha fazla olumsuz tutum benimsedikleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu noktada, çocuklarına yönelik tutumları daha olumsuz olan annelerin çocuklarının, benliklerini

daha kötü algılayabilecekleri ve daha fazla utanç duygusu yaşayabilecekleri düşünülmektedir.

Yalnızlığın Sosyo-demografik Değişkenlere Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Bu çalışmada yalnızlığın cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği gözlenmiştir. Benzer olarak, yalnızlık ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirten çalışmalar literatürde mevcuttur (Aktaş ve Yılmaz, 2017; Altundağ, 2013; Çeçen 2008; Çetin ve Anuk, 2020; Danış, Yıldız, Tekin ve Alkan, 2017; Duru, 2008; Eskin, 2001; Kozaklı, 2006; Oktan, 2005; Özdemir ve İlhan, 2012; Serdar, Demirel ve Demirel; 2018; Softa vd., 2015; Topçu, 2020; Yöyen, 2017). Çalışmalar mevcut bulgularımızla paralellik göstermektedir. Literatür incelendiğinde, erkeklerin kadınlara göre daha fazla yalnızlık yaşadığı sonuçlarının elde edildiği pek çok çalışma bulunmaktadır (Akbağ ve İmamoğlu, 2010; Boylu, Günay ve Ersoy, 2019; Çakır ve Oğuz, 2017; Demir ve Buğa, 2019; Duyan vd., 2008; Gündoğmuş, 2017; Karaoğlu, Avşaroğlu ve Deniz, 2009; Körler, 2011). Diğer yandan, kadınların erkeklere göre daha fazla yalnızlık yaşadığı sonuçlarını elde eden çalışmalar da mevcuttur (Akkul ve Ümmet, 2007; Özbek, 2017; Yüksel, Çini ve Yasak, 2020). Çalışmalar, mevcut bulgular ile farklılık göstermekte olup, literatürde birbiriyle çelişkili bulgular yer almaktadır. Bu bağlamda, araştırma verilerinin toplandığı sürenin tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisine denk gelmesi sebebiyle üniversite öğrencilerinin cinsiyet fark etmeksizin alınan önlemler kapsamında, sosyal mesafe, evde kalma, uzaktan eğitim gibi benzer önlemlere tâbi tutulmalarının, öğrencilerin benzer duygusal tepkileri göstermelerine sebep olmuş olabileceği düşünülmektedir.

İkinci olarak çalışmada, yalnızlık düzeyi ve yaş arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Yılmaz, Yılmaz ve Karaca (2008) yaptıkları çalışmada, yaşları büyük olan öğrencilerin yalnızlık puanlarının daha düşük olduğunu bulgulamışlar ancak bu farkın anlamlı düzeyde olmadığını belirtmişlerdir. Benzer olarak, yalnızlık düzeyi ile yaş arasında anlamlı ilişki olmadığını bulgulayan farklı çalışmalar da bulunmaktadır (Çağır, 2010; Karaoğlu vd., 2009; Softa vd., 2005). Bu çalışma bulgusu, çalışma bulguları ile tutarlıdır fakat literatür incelendiğinde, yaş ile yalnızlık düzeyi arasında

anlamlı bir ilişki bulan ve yaş arttıkça yalnızlık düzeyinin azaldığını belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Avan, 2019; Kozaklı, 2006; Mert ve Özdemir, 2018).

Çalışmada, yalnızlığın sınıf düzeyi ve okunan bölüme göre anlamlı bir farklılık göstermediği gözlenmiştir. Karaoğlu, Avşaroğlu ve Deniz (2009) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüme göre yalnızlık düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu bulgu çalışmamızı destekler niteliktedir. Diğer yandan, yalnızlık ve sınıf düzeyi arasında anlamlı ilişki olmadığını belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Atli, Keldal ve Sonar, 2015; Avan, 2019; Demir ve Buğa, 2019; Karaoğlu vd., 2009; Kozaklı, 2006; La Roux, 2004; Özbek, 2017; Uğur, 2018; Yılmaz vd., 2008). Çalışmalar mevcut bulgularımızla paralellik göstermektedir. Farklı olarak, Buluş (1997) yaptığı çalışmada, üniversite birinci sınıf öğrencilerinin daha fazla yalnız hissettiklerini bulgulamıştır. Yaş ve sınıf düzeyinin, yalnızlık üzerindeki etkisinin incelenmesi amacında, farklı bir akademik ve sosyal ortamla karşılaşan üniversite birinci sınıf öğrencilerinin yeni sosyal ortama uyum sağlamada zorlanmaları, yeni ilişkiler başlatmakta yaşayabilecekleri sıkıntılar ve eğitim sistemine alışmada zorlanma gibi sebeplerden dolayı daha fazla yalnızlık hissedebilecekleri beklentisi bulunmaktaydı. Ancak araştırmamızda bunu destekleyen bir bulguya rastlanmamıştır. Bu farklılığın sebebinin, araştırma verilerinin toplandığı sürenin uzun süredir tüm dünyayı etkileyen Covid-19 salgınına denk gelmesiyle ortaya çıktığı düşünülmektedir. Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 birtakım önlemleri de beraberinde getirmiştir. Alınan önlemlerden biri de çocukları ve gençleri salgından korumak amacıyla okulların kapatılarak, eğitim-öğretime yüz yüze devam edilmemesidir. Yaş, sınıf, bölüm fark etmeksizin alınan bu önlemlerin, yalnızlık düzeyine göre anlamlı ilişkinin bulunmaması noktasında bir etken olduğu düşünülmektedir.

Diğer yandan bu çalışmada, anne eğitim durumu ve yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki saptanırken, baba eğitim durumu ve yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bu durum, anne eğitim düzeyi yüksek olanların, düşük olanlara göre daha az yalnızlık hissettiğini göstermektedir. Literatür incelendiğinde benzer sonuçların elde edildiği çalışmalara rastlanmaktadır (Duyan vd., 2010; Elkin, 2017; Kozaklı, 2006; Körler, 2011; Yılmaz vd., 2008). Erken dönemden itibaren anne ile kurulan etkileşim, bireyin sosyal ilişkilerinin gelişimi açısından önemli bir rol oynamaktadır. Anne ve

çocuk arasındaki sağlıklı iletişim, çocukların sağlıklı bir kişilik geliştirmesi ve başkalarıyla olumlu ilişkiler kurması açısından kritiktir (Kandır ve Alpan, 2008). Çocukların yetişmesinde annelerin kritik bir oynadığı bilinmekte ve dolayısıyla eğitim düzeyi yüksek olan annelerin, çocukların gelişimi hakkında daha çok bilgi sahibi olması beklenen bir durumdur. Eğitim düzeyi arttıkça anneler, çocuk psikolojisi ve çocukların gelişimi ile ilgili konularda daha fazla araştırma yapabilmekte ve bu konularda daha hassas davranabilmektedirler. Çocukların temel psikolojik gereksinimlerinin bilincinde olan ve çocukların gelişim sürecinde aktif rol alan anneler, çocuklarıyla daha kaliteli zaman geçirebilmektedirler. Erken dönemden itibaren anneleriyle olumlu iletişim kuran bireyler ilerleyen yıllarda başkalarıyla daha olumlu ilişkiler kurabilmekte ve sürdürebilmektedirler. Bu noktada hem ailesi hem de çevresiyle olumlu ilişkiler kuran bireylerin daha az yalnızlık hissedebileceği düşünülmektedir. Ayrıca eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte anneler çalışma hayatında daha aktif rol alabilmekte ve bu durumda ailenin gelir düzeyini etkileyebilmektedir. Gelir düzeyi arttıkça bireyler, daha fazla sosyal aktivitelere katılabilmekte ve sosyalleşme açısından daha fazla olanağa sahip olabilmektedirler. Diğer taraftan eğitim düzeyi düşük anneler, çalışma hayatında daha geri planda kalmakta ve bu durum sosyalleşmelerini olumsuz etkileyebilmektedir. Bunun sonucunda annelerin kendilerini daha yalnız hissedebilecekleri düşünülmektedir. Henwood ve Solano (1994) annelerin yalnızlık düzeyinin çocuklarının yalnızlık düzeyini etkileyebileceğinden söz etmektedirler. Bu noktada, kendilerini yalnız hisseden annelerin, çocuklarının da psikolojik olarak bu durumdan olumsuz etkilenebileceği düşünülmektedir.

Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri İle Utanç Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Elde edilen verilere göre, öğrencilerin anne ve babalarından algıladıkları kabul/ilgi boyutlarındaki azalma, utançtaki artışı; anneden algıladıkları denetim/kontrol boyutundaki artış ise, utançtaki artışı yordamaktadır. Literatür incelendiğinde benzer sonuçlara rastlanılmaktadır. Lutwak ve Ferrari (1997) yaptıkları çalışmada, bireylerin anne ve babalarından algıladıkları kabul ve sıcaklık arttıkça utanç duygusunun azaldığı; annelerinden algıladıkları sıkı kontrol arttıkça utanç duygusunun arttığı sonucuna ulaşmışlardır. İnan (2016) anneden algılanan sıkı kontrol arttıkça bireylerin utanca yatkınlıklarının arttığı sonucuna ulaşmıştır. Eastburg ve Johnson (1990) ise

utangaçlığın, algılanan anne kabulüyle negatif ve algılanan anne psikolojik kontrolüyle pozitif ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Erikson (1993) ebeveynlerin kabul seviyelerinin yüksek olduğu aile ortamlarında, çocuklar hatalı bir davranışta bulunsalar bile, ebeveynlerin onlara sıcak ve destekleyici davranmakta oldukları görüşünü belirtmektedir. Ebeveynlerin kontrol seviyelerinin yüksek olduğu aile ortamlarında ise, çocuklarını ihmal eden, onları cezalandıran, küçük gören ve devamlı eleştiren ebeveynler ön plana çıkmaktadır. Erikson, ayrıca, ebeveyn tutum ve davranışlarının dengeli bir kişilik gelişimi için oldukça kritik olduğunu, doğumdan itibaren kişi tarafından benimsenen ve bireye model olan duygu ve davranışların, ileriki yıllarda bireyin duygu ve davranışlarına temel olacağını belirtmektedir. Kelley, Brownell ve Campbell (2000) yaptıkları çalışmada 2 yaşındaki çocukların zor bir görevi yerine getirirken gösterdikleri çabaları daha olumsuz değerlendiren ve eleştiren annelerin çocuklarının 3 yaşında kendi başlarına görev üstlenmeye çalışırken daha çok utanç duydukları sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde ebeveynleri tarafından kabul edilmeyen, sürekli eleştiriye maruz kalan ve başkalarının önünde küçük düşürülen bireylerin daha fazla utanç eğilimi içerisinde oldukları bulunmuştur (Mintz vd., 2017; Sedighimornani, Rimes ve Verplanken, 2020; Stuewig ve McCloskey, 2005).

Çalışma kapsamında anne ve babasını otoriter olarak algılayan öğrencilerin, açıklayıcı/otoriter, izin verici/ihmalkâr ve izin verici/şımartan olarak algılayan öğrencilere göre daha fazla; anne ve babasını açıklayıcı/otoriter olarak algılayan öğrencilerin ise diğerlerine göre daha az utanç duygusu yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde benzer sonuçlara rastlanılmaktadır. Araştırmalar göstermektedir ki, kişilerin utangaç hissetme eğilimleri arttıkça, ebeveynlerini daha fazla otoriter algılamakta (Gökmenoğlu, 2011; Parlar ve Özbuk, 2018) utangaç hissetme eğilimleri azaldıkça ise ebeveynlerini daha fazla açıklayıcı/otoriter algılamaktadırlar (Kanak ve Pekdoğan, 2015). Bu çalışmanın bulgularına benzer şekilde, Erol ve Avcı Temizer (2015) annesinin ve babasının çocuk yetiştirme stilini otoriter veya izin verici/ihmalkâr olarak algılayan bireylerin açıklayıcı/otoriter olarak algılayanlara göre daha fazla utanç yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Mills (2003) ise kızlarda utancın öncüllerini incelemiş, iki ebeveynin de 3 yaşında çocuk yetiştirme stilinde görece

otoriter olduklarında, kızların 5 yaşında utanç gösterme olasılıklarının arttığı sonucuna ulaşmıştır. Hamarta, Baltacı, Üre ve Demirbaş (2010) ise yaptıkları araştırmada, ebeveynlerini otoriter olarak algılayan lise öğrencilerinin, açıklayıcı/otoriter olarak algılayanlara göre utanç puanlarının anlamlı bir şekilde arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Bireylerin sosyal ve duygusal gelişiminde ailenin etkisi yalnızca çocukluk dönemiyle sınırlı kalmamakta, ergenlik ve genç yetişkinlikte de kritik bir rol oynamaktadır. Açıklayıcı/otoriter çocuk yetiştirme stilini benimseyen anne ve babalar çocuklarına sevgi, sıcaklık ve kabul göstermekte, onların bireyselliğini göz önünde bulundurarak, makul sınırlarda kontrol sağlamakta ve bu kontrolü sağlarken nedenlerini açıklayarak onlara yol göstermektedirler. Sorunların çözümlerinde onlarla iş birliği yapmaktadırlar. Sorunlarına çözüm bulurken çocuğun herhangi bir yanlışında otoriter ebeveynlerin tersine onları eleştirmek ve küçük düşürmek yerine birlikte çözüm arayışına yönelmektedirler. Bu şekilde çocuklar benliklerine yönelik olumsuz bir duygu hissetmemekte ebeveynin desteğiyle birlikte temel güven duygusu kazanmakta, yalnızca davranışlarının yanlış olduğu çıkarımlarını yapmaktadırlar. Bu noktada, ebeveyn tarafından çocuğun duygu ve düşüncelerinin önemsenmesi, alternatifler sunularak çocuğa özgür karar verme olanağının verilmesinin çocuğun özgüvenini arttırarak utanç duygusunu azaltabileceği söylenebilir. Diğer yandan, otoriter çocuk yetiştirme stilinde ise, ebeveynler çocuğun isteklerini göz önünde bulundurmadan kendi koydukları kurallara uyulmasını istemekte, çocuğun duygu ve düşüncelerini önemsememekte ve çocuğa yeteri kadar sevgi ve sıcaklık vermemektedirler. Çocuklar konulan kurallara uyduğu takdirde sevilirken, hata yaptığında ise fiziksel ceza, eleştiri, küçük düşürme gibi yöntemler uygulanmaktadır. Yapılan yapıcı olmayan bu eleştiriler çocuğun davranışından ziyade benliğini kötü algılamasına, olumsuz bir benlik algısı geliştirmesine, içe dönük ve çekingen olmasına sebep olabilmektedir. Aslan'a (1992) göre, bu stille yetişen çocuklar benliklerini negatif algılamakta, kendilerine güvenmemekte, yapabileceği işleri bile "ben yapamam" düşüncesiyle yapmamakta, duygu ve düşüncelerini başka kişilere açmakta çekingen davranabilmektedirler.

Diğer yandan çalışmada, ebeveynlerini izin verici/şımartan olarak algılayan öğrenciler ile izin verici/ihmalkâr olarak algılayan öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. İzin verici/ihmalkâr ebeveyn stilinde hem kontrol hem de kabul düşük olduğundan dolayı bu ailelerde yetişen bireyler sevilmeye değer

olmadıkları inancı geliştirebilirler ve benliklerini olumsuz algılayabilirler. Diğer taraftan izin verici/şımartan stilde kontrol düşük olmasına rağmen kabul yüksektir. Bu ailede yetişen bireyler sınırları kavrayamadıkları için diğer insanlarla iş birliği yapma konusunda zorluk yaşayabilirler bu sebeple sosyal ilişkilerinde sorunlar yaşayabilirler (Öğretir Özçelik, 2020). Ayrıca, çocuğun davranışlarına bir kontrol uygulanmaması ve tepki gösterilmemesi, çocukta ebeveynlerinin kendisine karşı ilgisiz oldukları düşüncesinin oluşmasına sebep olabilir. Bu çocuklar bulundukları her ortamda ailede gördükleri rahatlıkla karşılaşamayacakları için huzursuz ve tedirgin olabilirler (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016). Bu noktada, ilerleyen dönemlerde sosyal ilişkilerinde problem yaşayan bireylerin benlikleri bu durumdan olumsuz etkilenebilir. İzin verici/ihmalkâr hem de izin verici/şımartan stilde yetişen bireylerin arasında anlamlı bir farklılık çıkmamasında bu durumun etkili olabileceği düşünülebilir.

Bu bağlamda utangaçlık, üniversite dönemindeki bireyler için ele alınması gereken önemli bir konudur. Çünkü üniversite dönemi kişilerin kendilerini gerçekleştirmeleri açısından önemli bir yaşam evresidir. Ergenliğin geride bırakılmaya başlanıp genç yetişkinliğe doğru adım atılan bu geçiş döneminde öğrenciler birçok farklı durumla karşılaşabilmektedir. Bu dönemde kimlik bunalımı, kuşaklararası çatışma, toplumsal beklentiler ile kişisel arzular arasındaki uyumsuzluk, romantik ilişkiler, fizyolojik değişimler, yapılması gereken gelişim görevleri gibi birçok faktör bireylerin yaşamlarını etkileyebilmektedir (Onur, 2001; Ünal ve Şahin, 2013). Bunların yanı sıra ergenliğin sonlarına denk gelen üniversite döneminde ergenliğin etkileri de kişilerin hayatlarını etkileyebilmektedir. Bu dönemde bireylerin kendilerine güvenmeleri, bireysel olabilmeleri ve kendi kendilerine kararlar alabilmeleri gerekmektedir. Kendileri ve yaşamları hakkında olumsuz duygu ve algıları olan gençlerin üniversite hayatına uyum sağlamada zorluk yaşayabileceği söylenebilir (Erol ve Avcı Temizer, 2015).

Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri İle Suçluluk Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Elde edilen verilere göre, algılanan anne kabul/ilgi ve baba kabul/ilgi boyutlarındaki artış, suçluluktaki artışı yordamaktadır. Benzer olarak İnan (2016) yaptığı çalışmada, anne ve babadan yüksek kabul/ilgi algılayan bireylerin suçluluğa

daha yatkın oldukları, bununla beraber öz-duyarlılık seviyelerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Walter ve Burnaford (2006) aile yakınlığı ile suçluluk duygusu arasında pozitif ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Stuewig ve McCloskey (2005) ise sıcaklık ve kabul arttıkça suçluluk duygusu yaşama eğiliminin artacağını bulmuşlardır. Santos ve Castro (2020) ise yaptıkları çalışmada, sıcaklık olmayan, zorlayıcı ve cezalandırıcı stratejilere dayalı disiplinin suçluluk gelişimine zarar verebileceği sonucuna ulaşmışlardır.

Çalışma kapsamında anne ve babasını açıklayıcı/otoriter algılayanların izin verici/ihmalkâr, izin verici/şımartan ve otoriter olarak algılayanlara göre daha fazla suçluluk duygusu yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yaşa (2012) yaptığı çalışmada, algılanan açıklayıcı/otortier çocuk yetiştirme stili arttıkça suçluluk duygusu yaşama eğiliminin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca literatür incelendiğinde, olumlu çocuk yetiştirme stilleri ile suçluluk duygusu yaşama eğilimi arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir (Mintz, 2013; Mintz vd., 2017). Araştırmada kullanılan ölçeğin maddeleri dikkate alındığında, aşırı veya uygun olmayan suçluluk yerine toplumsal olarak kabul edilen davranış ve tutumlarla ilgili suçluluk duygusuna vurgu yapıldığı görülmektedir. Her insanın yaptığı hatalar veya yanlış davranışlar sonucunda suçluluk duygusu yaşaması ve buna yönelik empati duygusuyla birlikte telafi edici davranışlara yönelmesi beklenen bir durumdur. Uygun düzeyde yaşanan suçluluk duygusu, insanları davranışlarına odaklayan, bireylere yanlış davranışlarını sorgulama ve telafi etme fırsatları sunan, sosyal ilişkileri destekleyen ve olumlu yönde etkileyen bir duygudur (Barrett, 1995; Baumeister, Stillwell ve Heatherton, 1995; Lewis, 1987). Bu noktada, üniversite dönemi göz önünde bulundurulduğunda, birtakım kural ve sınırlılıkların olduğu ve kişilerin düzeni bozmamak adına bu kurallara uymak durumunda olduğu bilinmektedir. Sıcak, samimi ve makul düzeyde kontrolün bulunduğu açıklayıcı/otoriter aile tutumlarında yetişen çocuklar, hatalı bir davranışta bulunduğu zaman ebeveynler çocuğa davranışının neden yanlış olduğunu, neden davranışını tekrarlamaması gerektiğini ve davranışının karşıdaki kişiye nasıl hissettirdiğini uygun bir şekilde aktarmaktadırlar. Ailelerin çocuklarıyla kurduğu sağlıklı etkileşimler sonucunda, çocuklar hatalı davranışlarının farkına varabilmekte, empati duygusu kazanabilmekte ve bu durumu tüm benliğine genelleştirmeden davranışının sorumluluğunu alabilmektedirler.

Diğer yandan çalışmada, anne ve babasını otoriter olarak algılayan öğrencilerin açıklayıcı/otoriter ve izin verici/şımartan olarak algılayan öğrencilere göre daha az suçluluk duygusu yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yaşa (2012) yaptığı çalışmada, otoriter çocuk yetiştirme stili algısı arttıkça suçluluk duygusu yaşama eğiliminin azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Otoriter çocuk yetiştirme stilinde aileler kendi koydukları kurallara çocukların sorgulamadan uymasını beklemektedirler. Çocuklar baskı sonucu görünürde iyi davranırlar fakat bu kuralların altındaki mantığı kavrayamazlar. Bu noktada, kişiler erken dönemden itibaren kuralları içselleştiremedikleri için yaptıkları yanlış bir davranış sonucunda, hatalı davranışlarının farkına varamayabilir, pişmanlık duygusu oluşmadığı için davranışı tekrarlama olasılığı artabilir ve telafi edici davranışlar sergilemeyebilir. Ebeveyn çocuk arasında kurulan sağlıklı olmayan ilişkiler, kişilerin olması gerekenden daha az suçluluk duygusu yaşamalarına veya daha aşırı ya da uygun olmayan bir şekilde suçluluk duygusu yaşamalarına neden olabilmektedir.

Çalışmada, anne ve babasını izin verici/ihmalkâr olarak algılayan öğrencilerin açıklayıcı/otoriter ve izin verici/şımartan olarak algılayanlara göre daha az suçluluk duygusu yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde suçluluk duygusunun ebeveynden algılanan sıcaklık ve kabulle pozitif, ebeveyn reddi ile negatif bir ilişkisi olduğu görülmüştür (Choi ve Jo, 2011). Bu noktada ebeveynleri tarafından kabul ve sevgi gören kişilerin, kabul ve sevgi görmeyen kişilere göre suçluluk duygusunu daha az yaşaması beklenen bir durumdur.

Diğer yandan çalışmada, anne ve babasını otoriter ve izin verici/ihmalkâr olarak algılayan öğrenciler arasında suçluluk açısından anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. İzin verici/ihmalkâr stilde ebeveynler, kontrol ve ilgi boyutlarının her ikisinde de düşük davranışlar sergilemektedirler. Bu stili benimseyen ailelerde büyüyen çocukların davranışlarına herhangi bir sınırlama getirilmediği için çocuklar doğru ya da yanlışı ayırt etme konusunda zorlanabilir ve bunun sonucunda yaptıkları hatalı bir davranış sonucunda suçluluk duygusu hissetmeyebilir. Diğer yandan otoriter ailelerde büyüyen çocuklar, ebeveynlerinin koydukları kurallara uyuyorlarmış gibi görünseler bile bu kuralların neden konulduğu, aile tarafından çocuğa aktarılmadığı için çocuklar içselleştirmede sıkıntı yaşayabilirler ve yaptıkları hatalı bir davranış sonucunda suçluluk

duygusu hissetmeyebilirler. Bu sebeplerden dolayı otoriter ve izin verici/ihmalkâr çocuk yetiştirme stili arasında suçluluk açısından farklılık olmadığı düşünülebilir.

Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri İle Yalnızlık Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Elde edilen verilere göre, anne kabul ve baba kabul boyutlarındaki azalma, yalnızlıktaki artışı yordamaktadır. Ulu Yalçınkaya ve Demir (2018) yaptıkları çalışmada, anne ve babanın kabullenici ve sıcak bir tutum içerisinde olmasının, ergenlerin yalnızlığını azalttığı sonucuna ulaşmışlardır. Bullock (1993) tarafından yapılan bir başka araştırmada, kabul edici aile ortamlarında bulunan ve aile üyelerinin her zaman yanında olduğunu hisseden çocukların daha az yalnızlık hissettikleri bulunmuştur. Ebeveynleriyle iyi bir iletişim içinde olan, ebeveynlerinin sevgisini ve sıcaklığını hisseden bireyler, başkaları tarafından anlaşıldıklarını ve değerli olduklarını hissedecekleri için daha az yalnızlık deneyimleyebilmektedirler.

Çalışma kapsamında, anne ve babasını otoriter olarak algılayanların, açıklayıcı/otoriter, izin verici/ihmalkâr ve izin verici/şımartan olarak algılayanlara göre daha fazla yalnızlık hissettiği tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Erdoğdu ve Gündoğmuş (2020) tarafından yapılan çalışmada, otoriter çocuk yetiştirme stiline maruz kalan bireylerin daha fazla yalnızlık hissi yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynler ve çocuk arasındaki iletişim ve bağlılığın olumsuz olması yalnızlık duygusunun yaşanmasında önemli etkenlerdendir (İnanç, Atacı ve Bilgin, 2020). Otoriter çocuk yetiştirme stilini benimseyen ebeveynler, çocukları ile ilgili sert kurallar benimsemekte, çocuklarının duygu ve düşüncelerine saygı duymamakta ve onların ihtiyaçlarına yönelik hassas davranmamaktadırlar. Bu katı kurallar çocukların sosyal ilişkilerine de yansıyarak akranlarıyla olan ilişkilerini sınırlayabilmektedir (Çeçen 2008). Otoriter ebeveyn stili ile yetişenler bireylerin iletişim becerilerinin zayıf olduğu, sosyal karşılaştırmalar hakkında kaygı duydukları, eyleme geçmede sorun yaşadıkları ve sosyal açıdan yetersiz oldukları belirtilmektedir (Santrock, 2017). Bu açıdan bakıldığında, sosyal ilişkileri sınırlanan çocukların sosyal becerilerinin gelişmeyeceği ve bunun sonucunda yalnızlık hissedebilecekleri düşünülmektedir. Ayrıca bu çocuk yetiştirme stilinde sevgi ve sıcaklık koşula bağlı bir şekilde sunulmaktadır ve çocuk,

ebeveynlerin koydukları kurallara uydukça sevgi görebilmektedir. Ailesinden kabul görmeyen çocuklarda, başkaları tarafından sevilmeye değer olmadıkları hissi oluşabilmekte ve bu durum çocukların kendilerine güven konusunda eksik hissetmelerine, daha fazla içedönük olmalarına sebep olabilmektedir.

Diğer yandan, çalışma kapsamında, anne ve babasını açıklayıcı/otoriter olarak algılayanların izin verici/şımartan, izin verici/ihmalkâr ve otoriter olarak algılayanlara göre daha az yalnızlık yaşadıkları bulunmuştur. Benzer olarak, yapılan çalışmalarda, ebeveynlerini açıklayıcı/otoriter olarak algılayan bireylerin daha az yalnız hissettikleri belirtilmiştir (Çeçen 2008; Taşdan, 2020). Baumrind (1972) çocuk yetiştirme stilleri ile ilgili yaptığı çalışmalarda, genel olarak açıklayıcı/otoriter tutumu benimseyen ailelerin çocuklarının sosyal ve akademik açıdan başarılı, kendilerini güzel bir şekilde ifade eden, bağımsız kişiler olduğunu belirtmektedir. Açıklayıcı/otoriter tutumla yetişen bireyler sevildiklerini hissetmekte, duygu ve düşüncelerini rahat bir şekilde ifade etmekte ve diğer insanlarla güvene dayalı ilişkiler kurabilmektedir (Çeçen, 2008). Güvenli ilişkiler kuran bireylerin ise, sosyal ilişkilerde daha başarılı olmaları, daha işbirlikçi bir tutum içerisinde bulunmaları ve diğer insanlar tarafından daha fazla kabul görmeleri beklenmektedir. Bu açıdan bakıldığında bu kişilerin kişiler arası ilişkilerde daha başarılı olmaları ve daha az yalnızlık duygusu hissetmeleri muhtemeldir.

Ayrıca çalışmada, babasını izin verici/şımartan olarak algılayanların, izin verici/ihmalkâr olarak algılayanlara göre daha az yalnızlık hissettiği tespit edilmiştir. Annelerini izin verici/şımartan ve izin verici/ihmalkâr olarak algılayan öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Çocuk yetiştirmede annelerin kritik bir rol oynadığı bilinmektedir. Bu noktada, annelerin, kontrol ve ilgi boyutunda yüksek davranışlar sergilemelerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bunun yanında babalarını izin verici/şımartan olarak algılayanların, babalarını izin verici/ihmalkâr olarak algılayanlara göre yalnızlık düzeyinin daha az olmasının, babalardan algılanan sevgi ve kabul ile bağlantılı olabileceği düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında babanın sevgi verdiği bir ortamda büyüyen çocukların sevgi göstermeyen babalara göre az yalnızlık yaşayabileceği düşünülebilir.

Genellikle ilk kez tek başlarına yaşamaya başlayan üniversite dönemindeki öğrenciler, yurt ortamına uyum sağlama, yeni çevre ve arkadaşlıklar edinme, ekonomik

zorluklar, arkadaş ilişkilerindeki ve akademik konudaki eksiklikler, aileden uzaklaşma, gelecekteki meslek ve çalışma yaşamıyla ilgili kaygılı olma gibi pek çok problemle karşılaşabilmektedirler (Blotnicky, Mann, Joy, 2015; Musiat vd., 2014; Özkürkçügil, 1998). Pek çok zorlukla karşı karşıya kalan üniversite öğrencileri kendilerini yalnız hissedebilmektedir. Yıldırım, Aşılar, Karakurt, Çapık, Kasımoğlu'na (2018) göre yalnızlık, en çok ergenlik ve genç erişkinlikte görülmekle birlikte sosyal karmaşa ve değişimin hızlı yaşandığı zamanlarda artış göstermektedir. Erken dönemden itibaren ebeveynleriyle ile arasında güçlü bir bağ kuramamış bireyler ileriki dönemlerde karşılaştığı zorluklar karşısında daha fazla olumsuz duygular hissedebilmekte, akademik başarıları, sosyal ve özel hayatları olumsuz etkilenebilmektedir. Bu nedenle üniversite döneminde algılanan çocuk yetiştirme stilleri ve yalnızlık arasındaki ilişkinin önemli olduğu ve bu konuda daha fazla araştırmanın yapılmasına ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

Yalnızlık İle Suçluluk Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Çalışmada, suçluluktaki artışın yalnızlıktaki azalmayı, öte yandan yalnızlıktaki artışın suçluluktaki azalmayı yordadığı tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde, araştırma bulgularımız ile paralel olarak, yalnızlık ve suçluluk arasında anlamlı ilişki olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır (Candan, 2019; Rostami ve Jowkar; 2016). Doğrudan veya dolaylı olarak yapılan bir hata sonucunda yaşanan suçluluk duygusu, bireylerin kişilerarası ilişkilerini sürdürmesine yardımcı olan empatik bir tepkidir (Baumeister, Stillwell ve Heatherton, 1994; Hoffman, 2000; Tangney ve Dearing, 2002). Suçluluk duygusunda kişiler yaptıkları hatalı davranış hakkında düşünerek pişmanlık ve üzüntü hissetmektedirler. Ortaya çıkan pişmanlık ve üzüntü duygusuyla birlikte kişiler, hem hatalarını telafi etmeye yönelik güdülenmekte hem de ileride benzer davranışı göstermemek adına daha dikkatli davranmaktadırlar. Bu noktada, kişiler hatalı davranışının ayırdına vararak sorumluluk alabildikleri için ilişkilerindeki zararları onarabilmektedirler. Bu durumun sosyal ilişkilere pozitif bir etki yaparak kişilerin yalnızlık duygusunu azaltabileceği düşünülmektedir.

Yalnızlık İle Utanç Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Çalışmada, utançtaki artışın yalnızlıktaki artışı, öte yandan yalnızlıktaki artışın utançtaki artışı yordadığı tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde, araştırma bulgularımız ile paralel olarak, yalnızlık ve utanç arasında anlamlı ilişki olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır (Ashe ve McCutcheson, 2001; Baş, 2010; Booth, Bartlett ve Bohnsack, 1992; Erözkan, 2009; Garnett, 1991; Jackson, Fritch, Nagasaka ve Gunderson, 2002; Kamath ve Kanekar, 1993; Lamm ve Stepghan, 1987; Rostami ve Jowkar, 2016; Tan, Ai, Wen, Wu, Wang, 2016). Yalnızlık ve utanç duygusu hisseden insanların algılarındaki benzerlikler dikkat çekmektedir. Her ikisinde de kişilerin kendileri ve başkaları hakkında olumsuz değerlendirmeleri vardır ve diğer insanlar tarafından da olumsuz değerlendirileceklerine ilişkin bir beklenti içerisindedirler. Yalnızlık hisseden kişiler, kendilerini yeterince sosyal olmayan, utangaç, kişilerarası iletişimlerinde başarısız, başkaları tarafından istenmeyen ve karşı cins tarafından çekici bulunmayan insanlar olarak algılamakta ve sosyal ilişkilerinde kendilerine yönelik olumsuz atıflarda bulunmaktadırlar (Carducci ve Zimbardo, 1995). Utanç eğilimi olan insanlar ise, kendilerine yönelik yapılacak değerlendirmeler hakkında kaygı duyarlar ve kendilerine yönelik olumsuz düşüncelere sahiptirler. (Erözkan, 2009). Kendileriyle ilgili olumsuz düşüncelere sahip olan kişilerin, olumsuz duygulardan kaçınmak için sosyal ortamlardan uzak duracakları ve bu nedenle daha fazla yalnızlık hissedebilecekleri düşünülmektedir. Henderson ve Zimbardo'ya (2001) göre utangaç kişilerin, özgüvenlerini kaybederek sosyal hayat ihtiyaçlarını karşılayamama, akademik performans düşüklüğü, yeniliğe açık olmama ve ruhsal sorunlar yaşama ihtimalleri yüksektir.

Üniversite dönemi, genellikle kişilerin ilk defa alıştığı ortam ve ailesinden ayrılarak birçok sorumluluğu üstlenmeye başladığı bir dönemdir. Üniversiteye başlayan öğrenciler, kendilerini farklı bir akademik ve sosyal ortam içerisinde bulmaktadırlar. Bu dönemde, akademik performansın yanı sıra kişilerarası ilişkilerde önem kazanmaktadır. Kendileri hakkında olumsuz algılara sahip olan bireyler ortama uyum sağlama, yeni arkadaşlıklar edinme, gerekli durumlarda iş birliği yapabilme, derslerde söz hakkı isteme, soru ve görüşlerini bildirme konularında zorluk yaşayabilmektedirler. Bu

nedenle, bu dönemde yaşanan yalnızlık ve utanç duygusunun kişilerin hayatlarını olumsuz bir şekilde etkileyebileceği düşünülmektedir.

BÖLÜM 4. SONUÇ

Bu bölümde, araştırmanın özetine ayrıca araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda yargı ve önerilere yer verilmiştir.

Özet

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinde, algılanan çocuk yetiştirme stilleri ile suçluluk, utanç ve yalnızlık arasındaki ilişkinin incelenmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Ek olarak, algılanan çocuk yetiştirme stilleri, yalnızlık, suçluluk, utanç ve bazı sosyodemografik değişkenlerin ilişkisi de ortaya konmuştur. Araştırma, ilişkisel tarama modeli kullanılarak yapılan nicel bir araştırmadır. Araştırmanın örneklemini Balıkesir Üniversitesi'nde öğrenim gören, seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilen 433 kadın, 187 erkek olmak üzere toplam 620 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında, araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu, Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği, Suçluluk Utanç Ölçeği ve UCLA Yalnızlık Ölçeği kullanılmıştır. Veriler, katılımcı gönüllülüğü esas alınarak Google Forms ile toplanmıştır.

Araştırmada, katılımcıların çeşitli demografik özelliklerine ve verdikleri bilgilere göre dağılımlarını belirlemek üzere betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Ayrıca, araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkilerin belirlenebilmesi için ANOVA, MANOVA, Bağımsız Örneklem T-Testi, Basit Doğrusal Regresyon Analizi ve Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi tekniği kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre algılanan çocuk yetiştirme stilleri, yalnızlık, suçluluk ve utanç ile cinsiyet, yaş, sınıf, bölüm ve baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Diğer yandan, anne eğitim durumu ile çocuk yetiştirme stilleri, yalnızlık, suçluluk ve utanç arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Elde edilen verilere göre anne eğitim düzeyi yüksek olan bireyler, anne eğitim düzeyi düşük olanlara göre annelerinden daha fazla kabul algılamakta, daha az yalnızlık ve utanç hissetmekte ve daha fazla suçluluk hissetmektedirler. Araştırma sonuçlarına göre,

anne ve babalarını açıklayıcı otoriter olarak algılayan öğrencilerin, izin verici şımartan, izin verici ihmalkâr ve otoriter olarak algılayan öğrencilere göre daha az utanç ve yalnızlık yaşadıkları ve daha fazla suçluluk yaşadıkları tespit edilmiştir. Son olarak, utançtaki artışın yalnızlıktaki artışı, diğer yandan suçluluktaki artışın yalnızlıktaki azalmayı yordadığı da araştırma bulguları arasındadır. Elde edilen bulgular doğrultusunda veriler yorumlanmış ve ilgili literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

Yargı

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinde algılanan çocuk yetiştirme stilleri ile suçluluk, utanç ve yalnızlık arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, algılanan çocuk yetiştirme stillerinin, yalnızlık, suçluluk ve utancın cinsiyete, sınıf düzeyine, yaşa, baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Diğer yandan, algılanan çocuk yetiştirme stillerinin, yalnızlık, suçluluk ve utancın, annenin eğitim düzeyine göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Çalışmada, anne ve babasını açıklayıcı otoriter olarak algılayan öğrencilerin, anne ve babalarını otoriter, izin verici ihmalkâr ve izin verici şımartan olarak algılayan öğrencilere göre daha az yalnızlık ve utanç hissettikleri; anne ve babasını açıklayıcı otoriter olarak algılayan öğrencilerin, anne ve babalarını otoriter, izin verici ihmalkâr ve izin verici şımartan olarak algılayan öğrencilere göre daha fazla suçluluk hissettikleri tespit edilmiştir. Bu noktada, erken dönemden itibaren ebeveynlerle kurulan ilişkilerin, ergenlikten genç yetişkinliğe geçiş sürecinde olan bireyler için kritik bir rolünün olduğu görülmektedir.

Diğer yandan, utançtaki artışın, yalnızlıktaki artışı; suçluluktaki artışın yalnızlıktaki azalışı yordadığı görülmüştür. Bu bağlamda, ahlaki duygular olarak ele alınan suçluluk ve utancın sosyal ilişkiler ve bu ilişkilerden alınan tatmin düzeyi üzerinde önemli bir etkisi olduğu sonucuna varılabilir.

Öneriler

Araştırmanın örneklemi üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu sebeple elde edilen sonuçlar tüm evrene genellenememektedir. Yapılacak yeni araştırmaların daha geniş bir örneklemle çalışarak daha ayrıntılı ve kapsamlı sonuçlar elde edebileceği düşünülmektedir. Ayrıca, bu araştırmanın örneklemini Necatibey Eğitim Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. İleride yapılacak olan çalışmaların farklı şehir ve farklı üniversitelerde öğrenim gören öğrencilere uygulanmasının sonuçları genelleyebilmek adına katkısının olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, veri toplama aşamasının Covid-19 pandemi sürecine denk gelmesinin, katılımcıların psikolojik durumlarına etki ederek, vermiş oldukları yanıtlar üzerinde etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir. Bu sebeple, araştırmanın pandemi sonrasında tekrarlanarak sonuçların yeniden değerlendirilmesinin daha sağlıklı sonuçlar elde edilebilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca çalışmanın örneklemine bakıldığında, cinsiyete göre normal dağılım bulunmadığı görülmektedir. Cinsiyet açısından bakıldığında kadın katılımcıların, erkek katılımcılardan sayıca fazla olduğu görülmektedir. Yapılacak olan yeni araştırmaların kadın ve erkek katılımcı sayısı bakımından birbirine daha yakın olmasının daha genellenebilir sonuçlar elde edilebilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Literatür incelendiğinde algılanan çocuk yetiştirme stilleri ile yalnızlık, suçluluk ve utanç arasındaki ilişkileri ayrı ayrı inceleyen çalışmaların olmasının yanı sıra bu değişkenleri bir arada ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte suçluluk ve utanç duyguları ile ilgili ülkemizde yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu bağlamda benlik bilincine dayanan, ahlaki duygular olarak ele alınan suçluluk ve utanç duygularının algılanan çocuk yetiştirme stilleri ile arasındaki ilişkiye yönelik yeni araştırmalar yapılmasının, benzer araştırmaların farklı yaş grupları ile de tekrarlanmasının önemli olduğu ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Mevcut araştırma bulguları ışığında açıklayıcı otoriter çocuk yetiştirme stilinin olumlu katkıları göz önünde bulundurulduğunda, çocuk sahibi olan ya da çocuk sahibi olmayı planlayan ebeveynlere yönelik bu konuda bilinçlendirici çalışmalar yürütülebilir.

Bu kapsamda, açıklayıcı otoriter ebeveyn stilinin önemine dikkat çekecek eğitimler, konferanslar ve seminerler verilerek ebeveynlerin farkındalık düzeyleri arttırılabilir.

EKLER

EK 1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Cinsiyet: Kadın ☐ Erkek ☐

Yaş:……

Bölüm:…….....

Sınıf:……..

Annenizin Eğitim Durumu
☐Okur-yazar değil
☐İlkokul
☐Ortaokul
☐Lise
☐Ön Lisans
☐Lisans
☐Yüksek lisans/Doktora

Babanızın Eğitim Durumu
☐Okur-yazar değil
☐İlkokul
☐Ortaokul
☐Lise
☐Ön Lisans
☐Lisans
☐Yüksek lisans/Doktora

EK 2

Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği

	ANNE				
	Hiç Doğru Değil	**Doğru Değil**	**Kısmen Doğru**	**Doğru**	**Çok Doğru**
1. Benimle sık sık rahatlatıcı bir şekilde konuşurdu.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
2. Her davranışımı sıkı sıkıya kontrol etmek isterdi.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
3. Nasıl davranacağım ya da ne yapacağım konusunda bana hep yararlı fikirler vermiştir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
4. Onun istediği hayatı yaşamam konusunda hep ısrarlı olmuştur.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
5. Sorunlarım olduğunda onları daha açık bir şekilde görmemde hep yardımcı olmuştur.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
6. Arkadaşlarımla ilişkilerime çok karışırdı.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
7. Sorunlarımı çözmemde destek olurdu.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
8. Onunkinden farklı bir görüşe sahip olmama genellikle tahammül edememiştir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
9. Sevgi ve yakınlığına her zaman güvenmişimdir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
10. Kurallarına aykırı davrandığımda beni kolaylıkla affetmezdi.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
**11. ****Hiçbir zaman fazla yakın bir ilişkimiz olmadı.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
12. Ne zaman, ne yapmam gerektiği konusunda talimat verirdi.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
13. **Bir problemim olduğunda ona anlatmaktansa, kendime saklamayı tercih ederdim.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
14. Geç saatlere kadar oturmama izin vermezdi.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
15. Onunla birbirimize çok bağlıydık.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
16. Arkadaşlarımla geç saate kadar dışarıda kalmama izin vermezdi.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
17. Onun düşüncelerine ters gelen bir şey yaptığımda suçlamazdı.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
18. Boş zamanlarımı nasıl değerlendireceğime karışırdı.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
19. Bir sorunum olduğunda bunu hemen anlardı.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
20. Hangi saatte hangi arkadaşımla buluşacağımı bilmek isterdi.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
21. **Hiçbir zaman benim ne hissettiğimle veya ne düşündüğümle gerçekten ilgilenmedi.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
22. Arkadaşlarımla dışarı çıkmama nadiren izin verirdi.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**

EK 3

Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği

	BABA				
	Hiç Doğru Değil	**Doğru Değil**	**Kısmen Doğru**	**Doğru**	**Çok Doğru**
1. Benimle sık sık rahatlatıcı bir şekilde konuşur.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
1. Benimle sık sık rahatlatıcı bir şekilde konuşurdu.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
2. Her davranışımı sıkı sıkıya kontrol etmek isterdi.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
3. Nasıl davranacağım ya da ne yapacağım konusunda bana hep yararlı fikirler vermiştir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
4. Onun istediği hayatı yaşamam konusunda hep ısrarlı olmuştur.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
5. Sorunlarım olduğunda onları daha açık bir şekilde görmemde hep yardımcı olmuştur.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
6. Arkadaşlarımla ilişkilerime çok karışırdı.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
7. Sorunlarımı çözmemde destek olurdu.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
8. Onunkinden farklı bir görüşe sahip olmama genellikle tahammül edememiştir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
9. Sevgi ve yakınlığına her zaman güvenmişimdir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
10. Kurallarına aykırı davrandığımda beni kolaylıkla affetmezdi.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
**11. ****Hiçbir zaman fazla yakın bir ilişkimiz olmadı.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
12. Ne zaman, ne yapmam gerektiği konusunda talimat verirdi.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
13. **Bir problemim olduğunda ona anlatmaktansa, kendime saklamayı tercih ederdim.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
14. Geç saatlere kadar oturmama izin vermezdi.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
15. Onunla birbirimize çok bağlıydık.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
16. Arkadaşlarımla geç saate kadar dışarıda kalmama izin vermezdi.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
17. Onun düşüncelerine ters gelen bir şey yaptığımda suçlamazdı.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
18. Boş zamanlarımı nasıl değerlendireceğime karışırdı.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
19. Bir sorunum olduğunda bunu hemen anlardı.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
20. Hangi saatte hangi arkadaşımla buluşacağımı bilmek isterdi.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
21. **Hiçbir zaman benim ne hissettiğimle veya ne düşündüğümle gerçekten ilgilenmedi.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
22. Arkadaşlarımla dışarı çıkmama nadiren izin verirdi.					

EK 4

Suçluluk-Utanç Ölçeği

	Hiç Rahatsızlık Duymazdım	Biraz Rahatsızlık Duyardım	Oldukça Rahatsızlık Duyardım	Epey Rahatsızlık Duyardım	Çok Fazla Rahatsızlık Duyardım
1. Bir tartışma sırasında büyük bir hararetle savunduğunuz bir fikrin yanlış olduğunu öğrenmek.	1	2	3	4	5
2. Evinizin çok dağınık olduğu bir sırda beklenmeyen bazı misafirlerin gelmesi.	1	2	3	4	5
3. Birinin size verdiği bir sırrı istemeyerek başkalarına açıklamak.	1	2	3	4	5
4. Karşı cinsten birinin kalabalık bir yerde herkesin dikkatini çekecek şekilde size açıkça ilgi göstermesi.	1	2	3	4	5
5. Giysinizin, vücudunuzda kapalı tuttuğunuz bir yeri açığa çıkaracak şekilde buruşması ya da kıvrılması.	1	2	3	4	5
6. Bir aşk ilişkisi içinde sadece kendi isteklerinizi elde etmeye çalıştığınızı ve karşı tarafı sömürdüğünüzü fark etmeniz.	1	2	3	4	5
7. Sorumlusu siz olduğunuz halde bir kusur ya da yanlış için bir başkasının suçlanmasına seyirci kalmak.	1	2	3	4	5
8. Uzman olmanız gereken bir konuda, bir konuşma yaptıktan sonra dinleyicilerin sizin söylediklerinizin yanlış olduğunu göstermesi.	1	2	3	4	5
9. Çok işlek bir iş merkezinin bulunduğu bir köşede herkesin size bakmasına sebep olacak bir olay yaşamak.	1	2	3	4	5
10. Lüks bir restoranda çatal bıçak kullanmanız gereken yerde elle yemek yediğinizni fark edilmesi.	1	2	3	4	5
11. Başkalarını aldatarak ve onları sömürerek büyük kazanç sağlamak.	1	2	3	4	5
12. İşçilerinizin sağlığına zarar vereceğini bildiğiniz halde, bir yönetici olarak çalışma koşullarında bir değişiklik yapmamak.	1	2	3	4	5
13. Sözlü bir sınav sırasında kekelediğiniz ve heyecandan şaşırdığınızda, hocanın bu halinizi kötü bir sınav örneği olarak bütün sınıfa göstermesi.	1	2	3	4	5
14. Tanıdığınız birinin sıkıntıda olduğunu bildiğiniz ve yardım edebileceğiniz halde yardım etmemek.	1	2	3	4	5
15. Bir partide yeni tanıştığınız insanlara açık saçık bir fıkra anlattığınızda birçoğunun bundan rahatsız olması.	1	2	3	4	5
16. Akılsızca, bencilce ya da gereksizce büyük bir harcama yaptıktan sonra ebeveyninizin mali bir sıkıntı içinde olduğunu öğrenmek.	1	2	3	4	5
17. Arkadaşınızdan bir şeyler çaldığınız halde, arkadaşınızın hırsızlık yapanın siz olduğunuzu hiçbir zaman anlamaması.	1	2	3	4	5
18. Bir davete ya da toplantıya rahat gündelik giysilerle gidip herkesin resmi giyindiğini görmek.	1	2	3	4	5
19. Bir yemek davetinde bir tabak dolusu yiyeceği yere düşürmek.	1	2	3	4	5
20. Herkesten sakladığınız ve hoş olmayan bir davranışın açığa çıkarılması.	1	2	3	4	5
21. Bir kişiye hak etmediği halde zarar vermek.	1	2	3	4	5
22. Alışveriş sırasında paranızın üstünü fazla verdikleri halde sesinizi çıkarmamak.	1	2	3	4	5
23. Ailenizin sizden beklediklerini yerine getirememek.	1	2	3	4	5
24. Çeşitli bahaneler bularak yapmanız gereken işlerden kaçmak.	1	2	3	4	5

EK 5

UCLA Yalnızlık Ölçeği

UCLA Yalnızlık Ölçeği-LS

Aşağıdaki formda bulunan ifadeler çeşitli duygu ve düşünceler ile ilgilidir. Bu ifadelerdeki duygu ve düşünceyi hangi sıklıkta yaşadığınızı işaretleyiniz.

Maddeler	Ben bu durumu *hiç* yaşamadım.	Ben bu durumu *nadiren* yaşarım.	Ben bu durumu *bazen* yaşarım.	Ben bu durumu *sık sık* yaşarım.
1.Kendimi çevremdeki insanlarla uyum içinde hissediyorum.	1	2	3	4
2.Arkadaşım yok.	1	2	3	4
3.Başvurabileceğim hiç kimse yok.	1	2	3	4
4.Kendimi tek başınaymışım gibi hissetmiyorum.	1	2	3	4
5.Kendimi bir arkadaş grubunun bir parçası olarak hissediyorum	1	2	3	4
6.Çevremdeki insanlarla birçok ortak yönüm var.	1	2	3	4
7.Artık hiç kimseyle samimi değilim.	1	2	3	4
8.İlgilerim ve fikirlerim çevremdekilerce paylaşılmıyor.	1	2	3	4
9.Dışa dönük bir insanım.	1	2	3	4
10.Kendime yakın hissettiğim insanlar var.	1	2	3	4
11.Kendimi grubun dışına itilmiş hissediyorum.	1	2	3	4
12.Sosyal ilişkilerim yüzeyseldir.	1	2	3	4
13.Hiç kimse beni gerçekten iyi tanımıyor.	1	2	3	4
14.Kendimi diğer insanlardan soyutlanmış hissediyorum.	1	2	3	4
15.İstediğim zaman arkadaş bulabilirim.	1	2	3	4
16.Beni gerçekten anlayan insanlar var.	1	2	3	4
17.Bu derece içime kapanmış olmaktan dolayı mutsuzum.	1	2	3	4
18.Çevremde insanlar var ama benimle değiller.	1	2	3	4
19.Konuşabileceğim insanlar var.	1	2	3	4
20.Derdimi anlatabileceğim insanlar var.	1	2	3	4

EK 6

Bilgilendirilmiş Onam Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli katılımcı,

Üniversite öğrencilerine yönelik olan bu tez çalışması Maltepe Üniversitesi, Gelişim Psikolojisi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Göksu Gürsoy tarafından, Doç. Dr. Mustafa Otrar danışmanlığında yürütülmektedir. Çalışma, ebeveynlerin çocuk yetiştirme stilleri ile şekillenen bazı duyguları incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırmadan elde edilecek veriler yalnızca araştırma amacı ile kullanılacak olup toplu halde değerlendirilecektir. Cevaplarınız tamamen gizli tutulacak ve kimlik bilgileriniz istenmeyecektir. Araştırmaya katılımınız tamamen gönüllük esasına dayanmaktadır. Katılmanız halinde araştırmadan herhangi bir anda çekilme hakkına sahipsiniz.

Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, size en uygun şekilde ve içtenlikle cevaplamanızdır. Çalışma dört bölümden oluşmakta ve ortalama on dakika sürmektedir.

İlginiz, desteğiniz ve araştırmaya olan katkılarınız için teşekkür ederiz.

Psk. Göksu Gürsoy
Maltepe Üniversitesi
Gelişim Psikolojisi Yüksek Lisans Öğrencisi

- Bilgilendirme formunu okudum ve araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.
  Evet ☐
  Hayır ☐

KAYNAKÇA

Abell, E. ve Gecas, V. (1997). Guilt, shame, and family socialization: A retrospective study. *Journal of Family Issues, 18*(2), 99-123.

Akbağ, M. ve İmamoğlu, S. E. (2010). Cinsiyet ve bağlanma stillerinin utanç, suçluluk ve yalnızlık duygularını yordama gücünün araştırılması. *Studies, 1*(3), 145-166.

Akdeniz, B. (2019). *Ergenlerin saldırganlık düzeylerinin algıladıkları ebeveyn tutumları ile yalnızlık seviyelerine göre incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yakındoğu Üniversitesi, Lefkoşa.

Aktaş, H. ve Yılmaz, N. (2017). Üniversite gençlerinin yalnızlık ve utangaçlık unsurları açısından akıllı telefon bağımlılığı. *International Journal of Social Sciences and Education Research, 3*(1), 85-100.

Akkul, N. ve Ümmet, D. (2007). Teknik eğitim fakültesi öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri. *Eğitim Bilimleri Dergisi, 25*(25), 1-15.

Alexander, B., Brewin, C. R., Vearnals, S., Wolff, G. ve Leff, J. (1999). An investigation of shame and guilt in a depressed sample. *British Journal of Medical Psychology, 72*(3), 323-338

Altundağ, Y. (2013). *Anne-babası boşanmış ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde yordayıcı değişkenler olarak yaşam doyumu ve yalnızlık*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Andre, R. (1991). *Positive solitude: A practical program for mastering loneliness and achieving self-fulfillment*. Harper Collins Publishers, New York.

Armağan, A. (2014). Yalnızlık ve kişilerarası iletişim ilişkisi: Öğrenciler üzerinde bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7*(30), 27-43.

Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist, 55*(5), 469-480.

Ashe, D. D. ve McCutcheson, L. E. (2001). Shyness, loneliness, and attitude towards celebrities. *Current Research in Social Psychology, 6*(9), 124-133.

Aslan, E. (1992). Benlik kavramı ve bireyin yaşamındaki etkileri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi. Eğitim Bilimleri Dergisi, 4*, 7-14.

Atli, A., Keldal, G. ve Sonar, O. (2015). Üniversite öğrencilerinin yabancılaşma ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12*(29), 149-160.

Avan, O. (2019). *Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile tek başına olmayı tercih etme düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çağ Üniversitesi, Mersin.

Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 11*(2).

Aydiner-Boylu, A., Günay, G. ve Ersoy, A. F. (2019). Üniversite öğrencilerinde algılanan sosyal desteğin yalnızlık üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Sosyoekonomi, 27*(41), 211-221.

Aytaçalp, A. ve Durat, G. (2019). Karabük Üniversitesi öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının suçluluk-utanç duyguları ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelenmesi. *Sağlık Akademisi Kastamonu, 4*(3), 144-187.

Barrett, K. C. (1995). A functionalist approach to shame and guilt. İçinde J. P. Tangney ve K. W. Fischer (Ed), *Self-conscious emotions* (s. 25‑63). New York, NY: The Guildford Press.

Baumeister, R. F., Stillwell, A. M. ve Heatherton, T. F. (1994). Guilt: An interpersonal approach. *Psychological Bulletin, 115,* 243–267.

Baumeister, R. F., Stillwell, A. M. ve Heatherton, T. F. (1995). Interpersonal aspects of guilt: Evidence from narrative studies. İçinde J. P. Tangney ve K. W. Fischer (Ed), *Self-conscious emotions: The psychology of shame, guilt, embarrassement, and pride* (s. 255‑273). New York, NY: The Guildford Press.

Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development, 37*(4), 887-907.

Baumrind, D. (1967). Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior. *Genetic Psychology Monographs*, *75*(1), 43-88.

Baumrind, D. (1968). Authoritarian vs. authoritative parental control. *Adolescence, 3*(11), 255.

Baumrind, D. (1971a). Harmonious parents and their preschool children. *Developmental Psychology, 4*(1, Pt.1), 99-102.

Baumrind, D. (1971b). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology*, *4*(1, Pt.2), 1-103.

Baumrind, D. (1972). An exploratory study of socialization effects on black children: Some black-white comparisons. *Child Development, 43*(1), 261-267.

Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence, 11(1),* 56-95.

Bednar, K.L. (2000). Loneliness and self-esteem at different levels of the self. *Honors Projects.* Paper 20.

Bennett, D. S., Sullivan, M. W. ve Lewis, M. (2010). Neglected children, shame-proneness, and depressive symptoms. *Child Maltreatment, 15*(4), 305-314.

Budak, S. (2017). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Bullock, J. R. (1993). Lonely children. *Young children*, *48*(6), 53-57.

Bhushan, B., Basu, S. ve Dutta, S. (2020). Revisiting guilt, shame, and remorse. *Psychological Studies*, *65*(3), 247-260.

Blotnicky, K. A., Mann, L. L. ve Joy, P. R. (2015). An assessment of university students' healthy eating behaviors with the expectancy theory. *Asbbs E-Journal, 11*(1), 31.

Booth, R. B., Bartlett, D. ve Bohnsack, J. (1992). Examination of the relationship between happiness, loneliness, and shyness in college student. *Journal of College Student Development, 33,* 157-159.

Buluş, M. (1997). Üniversite öğrencilerinde yalnızlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *3*(3), 82-90.

Cacioppo, J. T., Ernst, J. M., Burleson, M. H., McClintock, M. K., Malarkey, W. B., Hawkley, L. C., ... ve Spiegel, D. (2000). Lonely traits and concomitant physiological processes: The MacArthur social neuroscience studies. *International Journal of Psychophysiology*, *35*(2-3), 143-154.

Candan, S. A. (2019). *12-14 yaşlarında bulunan boşanmış ve boşanmamış aile çocuklarının yalnızlık suçluluk ve utanç düzeylerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.

Carducci, B. J. ve Zimbardo, P. G. (1995) 'Are you shy?', *Psychology Today, 28*(6), 34-45.

Choi, C. S. ve Jo, H. (2011). Relations of shame-proneness and guilt-proneness with parenting attitudes, motivation for self-determination and adaptation to school life. *Korean Journal of Youth Studies*, *18*(4), 29‑48.

Cirhinlioğlu, F. G. ve Güvenç, G. (2011). Shame proneness, guilt proneness and psychopathology. *Journal of Human Sciences, 8*(1), 248-267.

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed). Hillsdale, N.J: L. Erlbaum Associates.

Cohen, T. R., Wolf, S. T., Panter, A. T. ve Insko, C. A.. (2011). Introducing the GASP scale: A new measure of guilt and shame proneness. *Journal of Personality and Social Psychology, 100(5)*, 947-966.

Çağır, G. (2010). *Lise ve üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeyleri ile algılanan esenlik halleri ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.

Çakır, Ö. ve Ebru, O. (2017). Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13*(1), 418-429.

Çeçen, A. R. (2008). Öğrencilerinin cinsiyetlerine ve anababa tutum algılarına göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6*(3), 415-431.

Çetin, I., Aca, Z., Baysal, B. ve Şenaras, A. E. (2014). Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı, yalnızlık ve özsaygı düzeylerinin faktör analizi ile incelenmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (46), 13-27.

Çetin, C. ve Anuk, Ö. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde yalnızlık ve psikolojik dayanıklılık: Bir kamu üniversitesi öğrencileri örneklemi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7*(5), 170-189.

Dağkurs, A. (2015). *Türkiye'de suçluluk ve utanç üzerine yapılan araştırmaların sistematik değerlendirilmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.

Danış, M. Z., Yıldız, R., Tekin, H. E. ve Alkan, P. (2017). Sosyal hizmet öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ve bunu etkileyen faktörler: Sakarya örneği. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 7*(14), 9-22.

Darling, N. ve Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin, 113*(3), 487-496.

Dearing, R. L., Stuewig, J. ve Tangney, J. P. (2005). On the importance of distinguishing shame from guilt: Relations to problematic alcohol and drug use. *Addictive Behaviours, 30*, 1392–1404.

Demir, S. ve Buğa, A. (2019). Üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve internet bağımlılığı arasındaki ilişki: bilişsel çarpıtmaların aracı rolü. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20*(3), 859-875.

Demiriz, S. ve Öğretir, A. D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 15*(1), 105-122.

Demirli, A. ve Demir, A. (2014). The role of gender, attachment dimensions, and family environment on loneliness among Turkish university students. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, *24*(1), 62-75.

Dinçer, D. (2014). Üniversite öğrencilerinin utanç kavramlarının incelenmesi. *Journal of International Social Research, 7*(29).

Dinçer, D. (2019). Üniversite öğrencilerinde suçluluk kavramı üzerine metaforik bir inceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 18*(71), 1222-1238.

Dos Santos, M.A., De Freitas e Castro, J.M. ve De Freitas Lino Pinto Cardoso, C.S. (2020). The moral emotions of guilt and shame in children: relationship with parenting and temperament. *J Child Fam Stud 29***,** 2759–2769.

Duru, E. (2008). Yalnızlığı yordamada sosyal destek ve sosyal bağlılığın rolü. *Türk Psikoloji Dergisi, 23*(61), 15-24.

Duyan, V., Duyan, G. Ç., Çifti, E. G., Sevin, Ç., Erbay, E. ve İkizoğlu, M. (2010). Lisede okuyan öğrencilerin yalnızlık durumlarına etki eden değişkenlerin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, *33*(150).

Dykstra, P. A. (2009). Older adult loneliness: myths and realities. *European Journal of Ageing, 6*(2), 91-100.

Eastburg, M. ve Johnson, W. B. (1990). Shyness and perceptions of parental behavior. *Psychological Reports, 66*(3), 915-921.

Engin, E., Uğuryol, M. ve Kaçmaz, E. D. (2016). Yalnızlık kavramı ve sağlıklı yaşam üzerine etkileri: gözden geçirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9*(42), 1101-1105.

Erbil, N., Divan, Z. ve Önder, P. (2006). Ergenlerin benlik saygısına ailelerinin tutum ve davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum: Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, 3*(10), 7-16.

Erdoğdu, M. Y. ve Gündoğmuş, G. (2020). Yalnızlık düzeyinin yordanmasında anne baba tutumları ve okul tükenmişliğinin rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (31), 158-168.

Erduran Tekin, Ö. (2017). *Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarının yaratıcılık düzeyleri ve duygu düzenleme süreçleri üzerine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Erikson, E. H. (1993). *Childhood and society*. WW Norton & Company, New York.

Eripek, S. (1982). Kurumsal açıdan çocuklardaki problem davranışların nedenleri ve bir sınıflandırma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, *15*(2), 35-46.

Erkan, S. ve Toran, M. (2004). Alt sosyo-ekonomik düzey annelerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışlarının incelenmesi (Diyarbakır ili örneği). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *27*(27).

Erkman, F. ve Rohner, R. P. (2006). Youth's perceptions of corporal punishment, parental acceptance, and psychological adjustment in a Turkish metropolis. *Cross-Cultural Research, 40*, 250-267

Erol, M., ve Temizer, D. A. (2015). Ergenlerin utangaçlık düzeylerinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 5*(44).

Erözkan, A. (2009). Ergenlerde yalnızlığın yordayıcıları. *İlköğretim Online, 8*(3), 809-819.

Eskin, M. (2001). Ergenlikte yalnızlık, baş etme yöntemleri ve yalnızlığın intihar davranışı ile ilişkisi. *Klinik Psikiyatri, 4*(5), 5-11.

Ekici, D. (2017). *Üniversite öğrencilerinde narsistik kişilik eğilimlerinin öznel iyi oluş ve algılanan anne baba tutumları açısından yordanması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

Elkin, N. (2017). Sağlık bilimleri yüksekokulu öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık durumlarının değerlendirilmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 7*(2), 89-96.

Ferguson, T. J., Stegge, H. ve Damhuis, I. (1991). Children's understanding of guild and shame. *Child Development, 62*(4), 827-839.

Fisher, M. L. ve Exline, J. J. (2010). Moving toward self-forgiveness: Removing barriers related to shame, guilt, and regret. *Social and Personality Psychology Compass, 4*(8), 548-558.

Furnham, A. ve Cheng, H. (2000). Perceived parental behaviour, self-esteem and happiness. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 35*(10), 463-470.

Garcia, F. ve Gracia, E. (2009). Is always authoritative the optimum parenting style? Evidence from Spanish families. *Adolescence, 44*(173), 101-131.

Garnett, D. R. (1991). *Loneliness, shame, and attachment style.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi) University of Missouri, Kansas City.

Geçtan, E. (1994). *İnsan olmak.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Gerdan, G. ve Kurt, M (2020). Üniversite Öğrencilerinde Somatik Belirtiler, Bağlanma Stilleri ve Suçluluk Utanç Duyguları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *8*(2), 383-393.

Ghatavi, K., Nicolson, R., MacDonald, C., Osher, S. ve Levitt, A. (2002). Defining guilt in depression: a comparison of subjects with major depression, chronic medical illness and healthy controls. *Journal of Affective Disorders, 68*, 307–315.

Gilbert, P., Allan, S. ve Goss, K. (1996). Parental representations, shame, interpersonal problems, and vulnerability to psychopathology. *Clinical Psychology and Psychotherapy, 3*, 23–34.

Girgin, G. (2009). Evaluation of the factors affecting loneliness and hopelessness among university students in Turkey. *Social Behavior and Personality: An International Journal, 37*(6), 811-817.

Gökhan, B. (2010). An investigation of the relationship between shyness and loneliness levels of elementary students in a Turkish sample. *International Online Journal of Educational Sciences, 2*(2), 419-440.

Gökmenoğlu E. (2011). *Üniversite öğrencilerinin utangaçlık düzeyleri ile algıladıkları anne-baba tutumları arasındaki ilişki.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Gramzow, R. ve Tangney, J. P. (1992). Proneness to shame and the narcissistic personality. *Personality and Social Psychology Bulletin, 18*(3), 369-376.

Gutman, L.M. ve Feinstein, L. (2010). Parenting behaviours and children's development from infancy to early childhood: Changes, continuities and contributions. *Early Child Development and Care, 180*(4), 535-556

Gündoğmuş, G. (2017). *Yalnızlık düzeyinin yordanmasında anne baba tutumları ve okul tükenmişliği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Hamarta, E. Baltacı, Ö. Üre, Ö. ve Demirbaş, E. (2010). Lise öğrencilerinin utangaçlıklarının algılanan anne baba tutumları ve problem çözme yaklaşımları açısından incelenmesi. *Aile ve Toplum, 6*(21), 73-82.

Henderson, L. ve Zimbardo, F.G. (1998). *Shyness: Encyclopedia of mental health*. San Diego: Academic Press.

Henderson, L. ve Zimbardo, P. (2001). Shyness as a clinical condition: The stanford model. İçinde L. Alden ve R. Crozier (Ed.), *International handbook of social anxiety* (s.431-447). John Wiley & Sons, England.

Herring, E. (2018). Does the way we measure shame create a gender difference?. *Assessment and Development Matters, 10*(1), 2-5.

Henwood, P. G. ve Solano, C. H. (1994). Loneliness in young children and parents. *Journal of Genetic Psychology, 155*(1), 35-45.

Hoblitzelle, W. (1987). Differentiating and measuring shame and guilt: The relation between shame and depression. H. B. Lewis (Ed), *The role of shame in symptom formation* içinde (s. 207–235). Lawrence Erlbaum Associates.

Hoffman, M. L. 2000. *Empathy and moral development: Implications for caring and justice*. New York: Cambridge University Press.

Hoglund, C. L. ve Nicholas, K. B. (1995). Shame, guilt, and anger in college students exposed to abusive family environments. *Journal of Family Violence, 10*(2), 141-157.

İnan, E. (2016). *The relations between parental attitudes, guilt, shame, and selfcompassion and differentiation of guilt-prone and shame-prone individuals*

in terms of their responses and expectations: A mixed study. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

İnanç, B. Y., Bilgin, M. ve Atıcı, M. K.(2020). *Gelişim Psikolojisi (Çocuk ve Ergen Gelişimi).* Ankara: Pegem Akademi.

Jackson, T., Fritch, A., Nagasaka, T. ve Gunderson, J. (2002). Towards explaining the association between shyness and loneliness: A path analysis with American college students. *Social Behavior & Personality, 30*(3), 263-270.

Kabasakal, Z. ve Arslan, G. (2014). Ergenlikte görülen anti-sosyal davranışlar, psikolojik sağlamlık ve aile sorunları arasındaki ilişki, *Uluslararası Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi, 2*(3), 76-90.

Kahraman, S., Koca, B. D. ve Karataş, H. (2017). Hemşirelik öğrencilerinde suçluluk, utanç duyguları ve etkileyen faktörler. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 14*(3), 171-178.

Kanak, M. ve Pekdoğan, S. (2015). Ergenlerin utangaçlık düzeylerinin anne-baba tutumları ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Social Science, Number, 32* , 513-525.

Kandır, A. ve Alpan, U. Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 14*(14), 33-38.

Kamath, M. ve Kanekar, S. (1993). Loneliness, shyness, self-esteem and extraversion. *Journal of Social Psychology, 133* (6), 855-858.

Karaoğlu, N., Avşaroğlu, S. ve Deniz, M. (2009). Yalnız mısın? Selçuk Üniversitesi öğrencilerinde yalnızlık düzeyi ile ilgili bir çalışma. *Marmara Medical Journal, 22*(1), 19-26.

Kaya, N., Aştı, T., Turan, N., Karabay, B. ve Emir, E. (2012). The feelings of guilt and shame experienced by Nursing and Midwifery students. *Nurse Education Today, 32*(6), 630-635.

Kelley, S. A., Brownell, C. A. ve Campbell, S. B. (2000). Mastery motivation and self-evaluative affect in toddlers: Longitudinal relations with maternal behavior. *Child Development, 71*, 1061-1071

Kılınçer, M. S. (2019). *Üniversite öğrencilerinin utanç ve suçluluk duygularına yatkınlıkları ile sosyal anksiyete arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Kourt, R. (2011). *18-24 yaş arası üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının dissosiyatif yaşantılar ve suçluluk-utanç duyguları ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Kozaklı, H. (2006). *Üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkilerin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.

Köksal, F. ve Gençdoğan, B. (2010). Depresif olanlar ile olmayanların suçluluk, utanç ve öfke tarzlarının incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9*(1), 163-175.

Körler, Y. (2011). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çeşitli değişkenler açısından yalnızlık düzeyleri ve yalnızlık ile sosyal duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkiler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Kulaksızoğlu, A. (2011). *Ergenlik psikolojisi*. Remzi Kitabevi, İstanbul.

La Roux, Anda (2004). Cross-cultural study on loneliness of students at the university of the free state. *Curationis, 27*(2), 6-14.

Lamm, H. ve Stephan, E. (1987). Loneliness among German university students: Some correlates. *Social Behavior and Personality: An International Journal, 15*(2), 161-164.

Leith, K. P. ve Baumeister, R. F. (1998). Empathy, shame, guilt, and narratives of interpersonal conflicts: Guilt-prone people are better at perspective taking. *Journal of Personality, 66*(1), 1-37.

Levin, I. ve Stokes, J. P. (1986). An examination of the relation of individual difference variables to loneliness. *Journal of Personality, 54*(4), 717-733.

Lewis, H. B. (1987). Introduction: shame the 'sleeper' in psychopathology, the role of shame. İçinde H. B. Lewis (Ed.), *Symptom formation* (s. 1‑28). London, UK: Lawrence Erlbaum.

Lewis, M. (2000). Self-conscious emotions: Embarrassment, pride, shame, and guilt. M. Lewis & J. M. Haviland-Jones (Ed.), *Handbook of emotions* içinde (s. 623-636). New York: Guilford.

Lobdell, J. ve Perlman, D. (1986). The ıntergenerational transmission of loneliness: a study of college females and their parents. *Journal of Marriage and Family, 48*(3), 589-595.

Lutwak, N. ve Ferrari, J. R. (1996). Moral affect and cognitive processes: Differentiating shame from guilt among men and women. *Personality and Individual Differences, 21*(6), 891-896.

Lutwak, N. ve Ferrari, J. R. (1997). Understanding shame in adults: Retrospective perceptions of parental-bonding during childhood. *The Journal of Nervous and Mental Disease, 185*(10), 595-598.

Lutwak, N., Panish, J. B., Ferrari, J. R. ve Razzino, B. E. (2001). Shame and guilt and their relationship to positive expectations and anger expressiveness. *Adolescence, 36*(144), 641.

Maccoby, E.E. ve Martin, J.A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. Mussen, P.H. & Hetherington, E.M. (Der), *Handbook of Child Psychology: Socialization, Personality and Social Development* içinde (s.1-101). New York: Wiley.

Menesini, E. ve Camodeca, M. (2008). Shame and guilt as behaviour regulators: Relationships with bullying, victimization and prosocial behaviour. *British Journal of Developmental Psychology, 26*(2), 183-196.

Mert, A. ve Özdemir, G. (2018). Yalnızlık duygusunun akıllı telefon bağımlılığına etkisi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 8*(1), 88-107.

Michela, J. L., Peplau, L. A. ve Weeks, D. G. (1982). Perceived dimensions of attributions for loneliness. *Journal of Personality and Social Psychology, 43*(5), 929.

Miller, J. M., DiIorio, C. ve Dudley, W. (2002). Parenting style and adolescent's reaction to conflict: is there a relationship?. *Journal of Adolescent Health, 31*(6), 463-468.

Mills, R. S. (2003). Possible antecedents and developmental implications of shame in young girls. *Infant and Child Development: An International Journal of Research and Practice, 12*(4), 329-349.

Mintz, G. (2013). *The influences of parental behaviors and individuation on self-conscious emotions of adolescents and emerging adults*. New York: Pace University.

Mintz, G., Etengoff, C. ve Grysman, A. (2017). The relation between childhood parenting and emerging adults' experiences of shame and guilt. *Journal of Child and Family Studies, 26*(10), 2908-2920.

Mullins, L. C., Woodland, A. ve Putnam, J. (1990). Emotional and social isolation among elderly Canadian seasonal migrants in Florida: An empirical analysis of a conceptual typology. *Journal of Gerontological Social Work, 14*(3-4), 111-129.

Musiat, P., Conrod, P., Treasure, J., Tylee, A., Williams, C. ve Schmidt, U. (2014). Targeted prevention of common mental health disorders in university students: randomised controlled trial of a transdiagnostic trait-focused web-based intervention. *PLoS One, 9*(4), e93621.

Nelson, M. C., Story, M., Larson, N. I., Neumark-Sztainer, D. ve Lytle, L. A. (2008). Emerging adulthood and college-aged youth: An overlooked age for weight-related behavior change. *Obesity, 16*(10), 2205-2211.

Oktan, V. (2005). Yalnızlık ve algılanan sosyal destek düzeyinin ergenlerdeki öfkenin gelişimine etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 21*(21), 183-192.

Onur, B. (2001). *Gelişim psikolojisi, yetişkinlik, yaşlılık, ölüm*. (5. Baskı). Ankara: İmge Kitapevi.

Subaşı, D. ve Öğretir Özçelik, A. D. (2019). Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi, 7*(1), 25-47.

Öğretir Özçelik, A. D. (2020). *Çocuk gelişimi*. Ankara: Pegem Yayınevi.

Özbek, B. (2017). *Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığının yalnızlık düzeyleri açısından değerlendirilmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Özdemir, N., Güreş, A. ve Gürbüz, N. (2015). Sporun kadınlarda yalnızlık ve yaşam doyumu üzerine etkileri. *UHBAB Journal, 4*(13).

Özdemir, Y. ve İlhan, T. (2012). Benlik kurgusu, bağlanma ve yalnızlık üniversite öğrencileri üzerine bir inceleme. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 7*(1), 157-180.

Özkürkçügil, A. Ç. (1998). Cezaevinde yalnızlık ve yalnızlığın depresyonla ilişkisi. *Kriz Dergisi, 6*(1), 21-31.

Park, S. Y. ve Doh, H. S. (1998). The relations between family functioning and self-esteem and loneliness in adolescents. *Korean Journal of Child Studies, 19*(1), 229-244.

Parlar, H. ve Özbuk, H. (2018). Anne Baba Tutumları ile Çocuk Utangaçlığı Arasındaki İlişki. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi, 1(1), 57-75.*

Perlman, D. ve Peplau, L. A. (1981). Toward a social psychology of loneliness. I. S. Duek, and R. Gilmour (Der.), *Personal relationships in disorder* içinde (s. 31-56). London: Academic Press.

Perlman, D. ve Peplau, L. A. (1982). Theoretical approaches to loneliness. In L. A. Peplau ve D. Perlman (Der.), *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy* içinde (s. 123-134). New York: Wiley.

Perlman, D. ve Peplau, L. A. (1984). Loneliness research: A survey ofempirical findings. In L. A. Peplau ve S. E. Goldston (Der.), *Preventingthe harmful consequences of severe and persistent loneliness* içinde (s. 13-46). Rockville, MD: National Institute of Mental Health.

Piotrowski, J. T., Lapierre, M. A. ve Linebarger, D. L. (2013). Investigating correlates of self-regulation in early childhood with a representative sample of English-

speaking American families. *Journal of Child and Family Studies, 22*(3), 423-436.

Ponzetti, J. J. (1990). Loneliness among college students. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies, 39*(3), 336-340.

Pulakos, J. (1996). Family environment and shame: Is there a relationship?. *Journal of Clinical Psychology, 52*(6), 617-623.

Qualter, P. ve Munn, P. (2002). The separateness of social and emotional loneliness in childhood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 43*(2), 233-244.

Quiles, Z. N. ve Bybee, J. (1997). Chronic and predispositional guilt: Relations to mental health, prosocial behavior, and religiosity. *Journal of Personality Assessment, 69*(1), 104-126.

Rokach, A. (1989). Antecedents of loneliness: A factorial analysis. *The Journal of Psychology, 123*(4), 369-384.

Rokach, A. (2004). Loneliness then and now: Reflections on social and emotional alienation in everyday life. *Current Psychology, 23*(1), 24-40.

Rokach, A. (2013). *Loneliness updated: Recent research on loneliness and how it affects our lives.* Londra: Routledge.

Rostami, S. ve Jowkar, B. (2016). Suçluluk ve utanç duygularının yalnızlık boyutlarıyla ilişkisi: Cinsiyetin düzenleyici etkisi. *Uluslararası Davranış Bilimleri Dergisi , 10* (1), 24-28.

Rotenberg, K. J. (1998). Stigmatization of transitions in loneliness. *Journal of Social and Personal Relationships, 15*(4), 565-576.

Russell, D., Peplau, L. A. ve Cutrona, C. E. (1980). The revised UCLA Loneliness Scale: concurrent and discriminant validity evidence. *Journal of Personality and Social Psychology, 39*(3), 472.

Sadler, W. A. (1978). Dimensions in the problem of loneliness: A phenomenological approach in social psychology. *Journal of Phenomenological Psychology, 9*(1-2), 157-187.

Santrock, J. W. (2017). *Ergenlik* (D. M. Siyez, Çeviri Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Sargin, N. (2010). The relationship between the secondary school students' depression states and their feelings of guilt and shame. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools, 20*(1), 31-40.

Saylık, F. Z. ve Yalçın, M. G. (2018). Otoriter veya demokratik ebeveyn tutumunun ve ebeveyne bağlanma biçiminin suçluluk ve utanç duygularına etkisinin yarı-deneysel yöntemle incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları, 38*(2), 95-127.

Schmader, T. ve Lickel, B. (2006). The approach and avoidance function of guilt and shame emotions: Comparing reactions to self-caused and other-caused wrongdoing. *Motivation and Emotion*, *30*(1), 42-55.

Sedighimornani, N., Rimes, K., ve Verplanken, B. (2020). Factors contributing to the experience of shame and shame management: Adverse childhood experiences, peer acceptance, and attachment styles. *Journal of Social Psychology*, 1-17.

Serdar, E., Harmandar Demirel, D. ve Demirel, M. (2018). Üniversite öğrencilerinin facebook kullanımı ile yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Journal of International Social Research*, *11*(60).

Sığrı, Ü., Tabak, A. ve Sağır, A. (2010). Çalışanlarda suçluluk ve utanç duygusunun cinsiyet-yaş durumuna göre mukayesesi ve örgütlerde utanç yönetiminin kullanılması. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 11*(1).

Silfver, M. (2007). Coping with guilt and shame: a narrative approach. *Journal of Moral Education*, *36*(2); 169–183.

Simons, L. G. ve Conger, R. D. (2007). Linking mother–father differences in parenting to a typology of family parenting styles and adolescent outcomes. *Journal of Family Issues*, *28*(2), 212-241.

Smith, R. H., Webster, J. M., Parrott, W. G. ve Eyre, H. L. (2002). The role of public exposure in moral and nonmoral shame and guilt. *Journal of Personality and Social Psychology*, *83*(1), 138.

Softa, H. K., Karaahmetoğlu, G. U., Demirci, U., Kılınç, E., Kandemir, A. ve Durak, B. (2015). Üniversite son sınıf öğrencilerinin benlik saygısı, yalnızlık düzeyleri ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *4*(2), 227-243.

Steinberg, L. (2007). *Ergenlik.* (F. Çok, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.

Stocker, C. M. (1994). Children's perceptions of relationships with siblings, friends, and mothers: Compensatory processes and links with adjustment. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *35*(8), 1447-1459.

Stuewig, J. ve McCloskey, L. A. (2005). The relation of child maltreatment to shame and guilt among adolescents: Psychological routes to depression and delinquency. *Child Maltreatment, 10*(4), 324-336.

Stuewig, J., Tangney, J. P., Heigel, C., Harty, L. ve McCloskey, L. (2010). Shaming, blaming, and maiming: Functional links among the moral emotions, externalization of blame, and aggression. *Journal of Research in Personality, 44*(1), 91-102.

Svendsen L. (2018). *Yalnızlığın felsefesi*, (M. Erşen, Çev.), İstanbul: Redingot.

Şahin, N.H. ve Şahin, N. (1992). Adolescent guilt, shame, and depression in relation to sociotropy and autonomy. *The World Congress of Cognitive Therapy*, Toronto, (s.17-21).

Tan, J., Ai, Y., Wen, X., Wu, Y. ve Wang, W. (2016). Relationship between shyness and loneliness among Chinese adolescents: Social support as mediator. *Social Behavior and Personality: an international journal*, *44*(2), 201-208.

Tangney, J. P. (1991). Moral affect: the good, the bad, and the ugly. *Journal of Personality and Social Psychology*, *61*(4), 598.

Tangney, J. P., Wagner, P., Fletcher, C., and Gramzow, R. (1992). Shamed into anger? The relation of shame and guilt to anger and self-reported aggression. *Journal of Personality and Social Psychology*, *62*(4), 669-675.

Tangney, J. P. (1996). Conceptual and methodological issues in the assessment of shame and guilt. *Behaviour Research and Therapy*, *34*(9), 741-754.

Tangney, J. P., Miller, R. S., Flicker, L. ve Barlow, D. H. (1996). Are shame, guilt, and embarrassment distinct emotions?. *Journal of Personality and Social Psychology*, *70*(6), 1256.

Tangney, J. P. (1998). How does guilt differ from shame?. *Guilt and children* içinde (s. 1-17). Academic Press.

Tangney, J. P. ve Dearing, R. L. (2002). *Shame and guilt*. New York: Guilford Press.

Tangney, J. P., Stuewig, J. ve Mashek, D. J. (2007). Moral emotions and moral behavior. *Annual Review Psychology*, *58*, 345-372.

Tangney, J. P., Stuewig, J. ve Hafez, L. (2011). Shame, guilt, and remorse: Implications for offender populations. *Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, *22*(5), 706-723.

Taşdan, T. (2020). *Ergenlerde özgüven düzeyi beden algısı ve yalnızlık arasındaki ilişki.*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.

Tuğrul, C. (1999). Duygusal zeka. *Klinik Psikiyatri*, *1*, 12-20.

Tokgöz, Ö. (2017). *Lise sınavlarına hazırlanan çocuklarda kaygı düzeyi, yaşam kalitesi ve ebeveyn tutumları açısından cinsiyetler arasındaki farkların incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).İstanbul Arel Üniversitesi İstanbul.

Toksöz, E. (2010). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin zorbalık eğilimleri ve aile tutumu arasındaki ilişki üzerine bir araştırma: Eskişehir ili örneği.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Topçu, E. (2020). *14-16 yaş arası ergenlerde internet bağımlılığı ile yalnızlık arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

Uğur, A. (2018). *Üniversite öğrencilerindeki sosyal kaygı düzeyinin, alkol yalnızlık düzeyi ve sosyal medya kullanım sıklığı ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Ulusoy, M. D., Demir, N. Ö. ve Baran, A. G. (2005). Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ve ergen problemleri: Ankara ili örneği. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3*(3), 367-386.

Ulu-Yalçınkaya, A. ve Demir, A. (2018). Loneliness with regard to maternal and paternal acceptance-rejection and sibling relationship quality. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, *28*(2), 197-211.

Ünal, A. Ö. ve Şahin, M. (2013). Lise öğrencilerinin yaşam doyumlarının bazı değişkenlere göre yordanması. *Cumhuriyet International Journal of Education, 2*(3), 46-63.

Walter, J. L. ve Burnaford, S. M. (2006). Developmental changes in adolescents' guilt and shame: the role of family climate and gender. *North American Journal of Psychology, 8*(2), 321-338.

Weilburger, L. (2009). *Çocuk ve disiplin*. İstanbul: Ekinoks Yayınları.

Williams, C. ve Bybee, J. (1994). What do children feel guilty about? Developmental and gender differences. *Developmental Psychology, 30*(5), 617-623.

Wilson, J. (2001). Shame, guilt and moral education. *Journal of Moral Education, 30*(1), 71- 81.

Yahyaoğlu, R. (2011). *Yalnızlık psikolojisi.* İstanbul: Hayat Yayıncılık.

Yaşa, Z. (2012). *Üniversite öğrencilerinde ana baba tutumlarının suçluluk ve utanç duyguları üzerine etkisi.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.

Yaşar, M. R. (2007). Yalnızlık. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *17*(1), 237-260.

Yavuzer, H. (2003). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*. İstanbul: Remzi Kitapevi**.**

Yavuzer, H. (2009). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. ve Demir, İ. (2016). *Yeni kuşak anne-babalar ve çocukları*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yıldırım, A., Hacıhasanoğlu Aşılar, R., Karakurt, P., Çapık, C. ve Kasımoğlu, N. (2018). Üniversite öğrencilerinde depresif belirti, yalnızlık ve yeme tutumu arasındaki ilişkinin sosyodemografik özelliklerle birlikte incelenmesi. *TJFMPC, 12*(4), 264-274.

Yılmaz, A. (1999). Çocuk yetiştirme tutumları: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 1 (3), 99-118.

Yılmaz, E., Yılmaz, E. ve Karaca, F. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Genel Tip Dergisi*, *18*(2).

Yöyen, E. (2017). Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 25*(6), 2185-2198.

Yüksel, R. ve Demirkıran, F. (2019). Hemşirelik öğrencilerinde yalnızlık ve etkileyen faktörler. *Hemşirelik Bilimi Dergisi, 2*(2) 18–23.

Yukay-Yüksel, M., Çini, A. ve Yasak, B. (2020). Genç yetişkinlerde sosyal medya bağımlılığı, yalnızlık ve yaşam doyumunun incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 40*, 66-85.